

ЕВРОПА ИНВЕСТИРА В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ
Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони
Програма за развитие на селските райони 2014 – 2020г.

Въздействие на СВОМР върху социално- икономическото развитие на територията и удовлетвореността от прилагането на СВОМР в общността

Проучване и анализ на територията на МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник

Този документ е създаден по подмярка 19.4 „Текущи разходи и популяризиране на Стратегията за водено от общностите местно развитие“ на мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ в изпълнение на Споразумение № РД50-26/05.04.2018 г. подписано с Министерство на земеделието, храните и горите за прилагане на подмярка 19.2 „Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие“ на мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 – 2020 година, подкрепена от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони.

Обединени
Български
Консултанти

United
Bulgarian
Consultants

Септември, 2022

Съдържание:

1.	Въведение. Цели и методология	5
2.	Национален напредък в прилагането на ВОМР	10
2.1.	Напредък според Министерство на финансите	11
2.2.	Напредък според ИСУН.....	12
2.3.	Одит на ВОМР от Сметната палата	16
2.4.	Проблеми на ВОМР според Европейската сметна палата	20
3.	Напредък в прилагането на ВОМР на местно ниво	22
3.1.	Обща информация	22
3.2.	Напредък по мерките, Приоритетите и Специфичните цели на СВОМР.....	26
3.3.	Дейности на МИГ по управление на Стратегията.....	31
3.4.	Дейности на МИГ по популяризирането на СВОМР	36
4.	Преглед на проектите на територията на общините - интегриран подход	40
4.1.	Община Долна Митрополия	41
4.2.	Община Долни Дъбник	49
5.	Национални въздействия на ОП – макроикономически показатели	56
6.	Въздействия на ВОМР на местно ниво	61
6.1.	Икономически въздействия	61
6.2.	Социални въздействия	72
6.3.	Екологични въздействия	84
7.	Въздействия по проекти (таблица)	94
8.	Анкетно проучване за удовлетвореността сред местната общност	100

Използвани съкращения:

АД	Акционерно дружество
АЗ	Агенция по заетостта
БАБХ	Българска агенция за безопасност на храните
БАН	Българска академия на науките
БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
БФП	Безвъзмездна финансова помощ
ВЕИ	Възобновяем енергиен източник
ВОМР	Водено от общностите местно развитие
ДМА	Дълготрайни материални активи
ДФЕС	Договор за функциониране на Европейския съюз
ДФЗ	Държавен фонд земеделие
ЕЗФРСР	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕК	Европейска комисия
ЕСП	Европейска сметна палата
ЕООД	Еднолично дружество с ограничена отговорност
ЕПИ	Европейско партньорство за иновации
ЕС	Европейски съюз
ЕСИФ	Европейски структурни и инвестиционни фондове
ЕТ	Едноличен търговец
ЕФМДР	Европейски фонд за морско дело и рибарство
ЗП	Земеделски производител
ЗК	Земеделска кооперация
ЗОП	Закон за обществени поръчки
ИАЛВ	Изпълнителната агенция по лозата и виното
ИЗП	Използвана земеделска площ
ИСАК	Интегрирана система за администриране и контрол
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение
ИТИ	Интегрирани териториални инвестиции
ЛИДЕР/LEADER	Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale
МЗХГ	Министерство на земеделието, храните и горите
МИГ	Местна инициативна група
МИРГ	Местна инициативна рибарска група
МСП	Малки и средни предприятия
МФ	Министерство на финансите
НПО	Неправителствена организация
НСИ	Национален статистически институт
НСОРБ	Национално сдружение на общините в Република България
НЧ	Народно читалище
ОДЗ	Областна дирекция земеделие
ООД	Дружество с ограничена отговорност

ОП	Оперативна програма
ОПИК	Оперативна програма иновации и конкурентоспособност
ОПОС	Оперативна програма околна среда
ОПНОИР	Оперативна програма Наука и образование за интелигентен растеж
ОПРЧР	Оперативна програма Развитие на човешките ресурси
ОПРР	Оперативна програма Региони в растеж/Регионално развитие
ОСП	Обща селскостопанска политика
ПИРО	План за интегрирано развитие на община
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПСОВ	Пречиствателната станция за отпадни води
РА	Разплащателна агенция
РИОСВ	Регионална инспекция по околна среда и води
РОР	Регламент за общо приложимите разпоредби
СВОМР	Стратегия за воденото от общностите местно развитие
СПО	Среден производствен обем
УО	Управляващ орган
УС	Управителен съвет
ФЕЦ	Фотоволтаична електрическа централа
ФПЧ	Фини прахови частици

1. Въведение. Цели и методология

Настоящият анализ е изготвен съгласно глава 8.4. „Описание на системата за мониторинг и оценка“ в Стратегията за ВОМР на МИГ Долна Митрополия-Долни Дъбник, в която, наред с другите инструменти за мониторинг и оценка, е включено и „Ежегодно проучване за въздействието на СВОМР върху социално-икономическото развитие на територията и удовлетвореността от прилагането на СВОМР в общността“. Тъй като в същата глава е записано, че „Наблюдението на СВОМР ще се извършва съвместно от УС, екипа на МИГ и външни експерти“, проучването е изготвено в изпълнение на Договор за услуга между МИГ Долна Митрополия-Долни Дъбник и Обединени български консултанти ООД като външен изпълнител/експерт. Проучването е пряко свързано с необходимостта от актуална информация относно напредъка в постигането на набелязаните в Стратегията цели и реализацията на предвидените мерки.

Тъй като по всички мерки на СВОМР са проведени процедури, отворени са приеми и са одобрени проекти, а МИГ има допълнително финансиране за преходния период и бюджетите по някои мерки са увеличени, настоящото проучване се явява и нещо като разширена междинна оценка на въздействието. Основната цел е да очертае какви са положителните тенденции или проблемите в прилагането на Стратегията, удовлетворени ли са интересите на всички идентифицирани заинтересовани страни, ефективна и ефикасна ли е работата на екипа на МИГ, какво още може да се направи за популяризиране на подхода ВОМР, какво е нивото на одобрение от местната общност. Използван е широк набор от критерии – доколко и как подходът ВОМР има принос за промяната на икономическите, социални и екологични показатели на територията в самия процес на прилагане; има ли и какви са ползите от намесата не само на равнище подпомогнати бенефициенти, но и за цялата общност; дали, но и как се постигат заложените цели; какви са етапите досега и какви трябва да са стъпките в бъдеще. Важна цел е и възможността за правене на промени - в самата Стратегия или в дейността на МИГ.

Въздействието на СВОМР включва икономическите, социални и екологични промени на територията като следствие на прилагането на интервенциите, предвидени в Стратегията. То се измерва чрез проследяване на основни показатели, повечето от които имат количествени измерения. Тези показатели обаче се влияят и от други

външни фактори, които могат да засилят положителното или отрицателно въздействие - например увеличаването на производството или на доходите в даден район не се дължи само на ВОМР, а на цялостното интегрирано развитие на района и се подпомага от реализацията и на други проекти по други програми; или обратно – влошаването на екологичните показатели зависи от влошаването на конюнктурата с енергоносителите (недостиг, високи цени); социалните въздействия пък са в пряка зависимост от икономическите и т.н. Въздействието на СВОМР може да бъде пряко и краткосрочно (подобряване резултатите на финансираните стопанства и предприятия, създаване на нови работни места), както и по-дългосрочно и косвено (влияния върху околната среда, подобряване качеството на социалния капитал).

В тази връзка трябва да се отбележи, че в Специален доклад на Европейската сметна палата от 2022 г. се критикуват някои слабости на подхода ВОМР, но и начина, по който се отчитат и измерват въздействията от прилагането му. Одиторите са установили, че ЕК използва набор от критерии за оценка на целесъобразността, ефективността, ефикасността на прилагането на СВОМР и съгласуваността на подхода със законодателството, местните нужди и другите документи за местно развитие, но не и за добавената му стойност и реални ползи в сравнение с другите програми. ЕК е заложила само три количествени критерия за мониторинг: процент от населението в селските райони, обхванато от Стратегии за местно развитие; процент от населението в селските райони, ползващо се от подобрени услуги/инфраструктура; създадени работни места чрез подпомогнати по LEADER проекти. Тези критерии са недостатъчни, за да се направи истинска оценка на разходите и ползите от подхода. ЕСП отбелязва, че използваните показатели са свързани предимно с вложените ресурси и крайните продукти и не измерват нито дългосрочните резултати, нито въздействията. Това се отнася най-вече и за т.нар. добавена стойност на ВОМР, която се състои от: подобряване на социалния капитал; подобряване на местното управление; по-добри резултати от проектите в сравнение с тези от другите програми. В доклада се казва, че „опитите за измерване на социалния капитал и местното самоуправление се сблъскват с редица предизвикателства, включително по отношение на установяването на общо прието определение на тези понятия. По тази причина тези ползи на подхода трудно подлежат на обективна оценка“. Подобни ограничения при измерване въздействието на ВОМР са отбелязани и в доклад на Българската сметна палата, за който ще стане дума по-нататък. Все пак ЕСП заключава, че подходът е създал структури, чрез които се

насърчава ангажираността на местно равнище и в това отношение има редица подобрения в сравнение с миналия Програмен период, но все още „няма достатъчно данни за допълнителните ползи“. ЕСП препоръчва на ЕК „да предприеме спешни мерки, чрез които да се осигури възможност за отчитане на добавената стойност и доброто финансово управление“ на ВОМР.

Именно поради тези ограничения, в проучването са набелязани тенденции, използвани са различни косвени данни, изготвена е и анкета сред заинтересованите страни. Мненията на местната общност дават някаква представа за това доколко са удовлетворени първоначалните желания и намерения, какво е отношението към текущата работа на МИГ, какво повече биха искали да получат хората чрез прилагането на ВОМР и чрез дейността на МИГ (като личен капацитет, повишаване на информираността, създаване на формални и неформални контакти, посредничество с институциите и местното самоуправление).

Методологията се основава на указанията за мониторинг и оценка, разписани в програмните документи на ЕК и на МЗХГ и най-вече „Насоки за оценка на LEADER/ВОМР“ (2017). Използвани са и други официално приети документи за оценка на въздействието: „Ръководство за извършване на оценка на въздействието“, Приложение № 1: Идентифициране на икономическите, социалните и екологичните въздействия ((Министерски съвет, Портал за обществени консултации) и „Методика за последваща оценка на програми и нормативни актове“ на Института за публична администрация. Базова информация е извлечена от ПРСР 2014-2020 г. и описанието на Мярка 19; от указанията на УО на ПРСР относно съставяне на годишните доклади за отчитането въздействието на Стратегиите за ВОМР и приноса им към различни приоритети и цели на Програмата и мярката; Наредба № 22 от 14.12.2015 г. за прилагане на подмярка 19.2 "Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие". Като изходна точка за анализа е използвана самата Стратегия за ВОМР на МИГ Долна Митрополия-Долни Дъбник, с включените в нея Приоритети, Специфични цели и мерки, разгледани са осъществените досега процедури и приеми на проекти и тяхното въздействие върху територията.

В проучването са използвани данни и заключения и от други европейски и национални документи:

- ✓ Доклад на Комисията до Европейския парламент и Съвета относно прилагането на общата рамка за мониторинг и оценка, включващ оценка на качеството на изпълнението на Общата селскостопанска политика 2014—2020 г. (16.12.2021 г.)
- ✓ Специален доклад: Подходът LEADER за Воденото от общностите местно развитие насърчава ангажираността на местно равнище, но няма достатъчно данни за допълнителните ползи (Европейска сметна палата, 2022 г.)
- ✓ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите: Преглед на изпълнението на политиките за околната среда (Брюксел, 08.09.2022 г.)
- ✓ Специален доклад: Обща селскостопанска политика и климат - Половината от средствата на ЕС за действия за климата се разходват чрез ОСП, но емисиите от земеделските стопанства не намаляват (Европейска сметна палата Люксембург, 21 юни 2021 г.)
- ✓ Регламент (ЕС) 2021/1060 за установяване на общо приложимите разпоредби (ROP).
- ✓ Регламент (ЕС) 2021/2115 за установяване на правила за подпомагане за стратегическите планове, които трябва да бъдат изготвени от държавите членки по линия на ОСП
- ✓ Фондовете на ЕС в България. Оценка на макроикономическите ефекти от изпълнението на програмите, съфинансирани със средства от ЕС, (доклад на Министерство на финансите, март 2022 г.).
- ✓ Доклад на Сметната палата, 2021 г. Мониторинг и оценка на подхода „Водено от общностите местно развитие“
- ✓ Структура на земеделските стопанства в България (МЗХГ, 2021 г.)
- ✓ Проект за Стратегически план на България за ОСП (МЗХГ, 2021 г.)
- ✓ Коментари относно стратегическия план по ОСП, представен от България (Европейска комисия, 23/05/2022 г.)
- ✓ План за интегрирано развитие на община Долна Митрополия 2021-2027 г.
- ✓ План за интегрирано развитие на община Долни Дъбник 2021-2027 г.

В анализа е включена информация, подадена от екипа на МИГ, данни от годишните доклади, публикувани на страницата на МИГ, записите на интернет-страницата относно обявите за процедури и прием на проекти, обществените обсъждания, обученията и информационните срещи със заинтересовани страни. Основните данни за

прилагането на ВОМР на национално и общинско ниво, изпълнението на бюджетите и мерките са извлечени от масивите на ИСУН и от собствени източници. Събрана е и вторична информация от предишни проучвания, проведени на територията на МИГ, обработена е статистическа информация от Националния статистически институт (НСИ), отдел „Агростатистика“ на МЗХГ, вкл. и окончателните данни за Преброяването на земеделските стопанства през 2020 г., статистика на Агенция по заетостта, както и данни от общински и местни източници – най-вече Планове за интегрирано развитие на общините Долна Митрополия и Долни Дъбник.

В анализа последователно са разгледани: контекста на националното и европейско прилагане на ВОМР с цел очертаване на някои общи проблеми, както и на благоприятните и неблагоприятните фактори за напредъка; механизма на прилагане и управление на ВОМР на местно ниво - дейностите на МИГ по изготвяне на процедури, прием на проекти, информирането, консултирането и популяризирането на СВОМР; проектите, осъществени на територията на двете общини извън ВОМР, с оглед надграждане на резултатите за въздействие върху територията; постигнатите икономически въздействия – повишаване на базовите индикатори и развитие на различните сектори; постигнатите социални въздействия – доходи, заетост и безработица, демография; постигнатите екологични въздействия – борба с климатичните промени, енергийна ефективност, подобряване състоянието на почвите и водите, управление на отпадъците и др. За да се измери удовлетвореността на местната общност е изготвен въпросник и е проведено онлайн анкетно проучване сред местната общност.

Използвани са методите на наблюдение: на дейността на МИГ, както и на икономическите, социалните и екологичните промени на територията; анализ, обработка и обобщение на различни данни; оценка и заключения – оценка на напредъка по целите и приоритетите на СВОМР и обобщение за постигнатите резултати.

2. Национален напредък в прилагането на ВОМР

Прилагането на ВОМР в България има някои общи слабости, което забавя и намалява ефективността от реализация на подхода и което трябва да се отчете в анализа за всеки отделен МИГ, тъй като системата на администриране на проектния цикъл на местно ниво е следствие или е повлияна основно от практиките на национално ниво. Съществуват редица обективни и субективни фактори, които се отразяват на работата на всички МИГ, въпреки техните усилия да реализират Стратегиите си успешно и в срок. Както и преди е споменавано, централизираният административен подход при оценка на проектите, особено по ПРСР, съчетан с недостатъчен капацитет на съответните административни звена е основна пречка пред прилагането.

Пречка от обективен характер пък е многофондовото финансиране, което се въвежда за първи път не само у нас, но и в ЕС и което, поради сложността си, също води до по-късното стартиране на ВОМР, вкл. закъснялото приемане на съответните европейски Регламенти, а оттам и на нашата правна уредба. В този Програмен период в ЕС функционират 3 337 МИГ, а за ВОМР в рамките на ЕС са заделени 9,18 млрд.евро. Интегрирането на няколко ЕСИФ за подкрепа чрез ВОМР е осъществено в 16 държави членки (България, Чехия, Дания, Германия, Гърция, Италия, Латвия, Литва, Унгария, Австрия - пилотен проект само в два региона, Полша, Португалия, Румъния, Словения, Словакия, Швеция), останалите (Белгия, Естония, Ирландия, Испания, Франция, Хърватия, Кипър, Люксембург, Малта, Нидерландия, Финландия) използват финансиране единствено по ЕЗФРСР (или ЕФМДР за МИРГ), като подходът за управление на различните фондове не е унифициран и е различен във всяка държава, което създава своеобразни пречки навсякъде.

Като обективни фактори у нас могат да бъдат изтъкнати и политическата нестабилност в последните две години, честата смяна на ръководствата на УО и промяна в приоритетите, вкл. и за разплащанията, енергийната криза и като следствие повишаване цените на редица стоки и услуги. Това пряко се отразява и на реализацията на проектите и поражда множество откази на вече одобрени бенефициенти. Сред субективните фактори е високата административна тежест - „малките“ проекти на МИГ се оценяват по същия начин като големите от националните приеми, времетраенето за одобряване на проектите е прекалено дълго (понякога до три години), системата е ориентирана към повече предварителен контрол още в процеса на одобрение на

проектни предложения, а не при тяхното осъществяване, защото възприетият принцип е изначална липса на доверие към потенциалните бенефициенти и оттам високи и често ненужни изисквания.

2.1. Напредък според Министерство на финансите

През март 2022 г. Министерство на финансите изготвя доклад (Оценка на макроикономическите ефекти от изпълнението на програмите, съфинансирани със средства от ЕС) за общия напредък в усвояването на ОП у нас, вкл. ПРСР и в частност на подхода WOMP, с оглед на въздействието, което европейските средства имат върху основните икономически и социални показатели. Както се вижда от таблицата по-долу, ПРСР представлява най-голям дял от средствата, отпуснати от ЕС - 28.3% и същевременно е сред програмите с най-слабо усвояване на тези средства - 50,2%.

През втория Програмен период България по линия на ЕСИФ получава малко над 9,9 млрд. евро, предназначени за съфинансиране на 10 програми. В сравнение с периода 2007–2013 г., разполагаемият ресурс е по-голям с 5.2%. През 2020 г. са отпуснати и допълнителни средства от ЕС с индикативен размер от 656 млн. евро за преодоляване на последиците от кризата, предизвикана от пандемията от COVID-19 (REACT-EU), които не влизат в отчета на МФ. Средното изпълнение на програмите е 61.6%, като извършените плащания са на обща стойност 8 050 151 262 евро, в т.ч. средства от ЕС в размер на 6 808 863 378 евро. В тази сума не са включени средствата по първия стълб на ОСП, тези за изпълнение на трансгранични програми, не е включена и ОП „Храни“. В таблицата на МФ са отразени реално разплатените средства на бенефициенти.

Програма	Общ бюджет в евро (хил.)	в т.ч. за сметка на ЕС	Отн. дял от общата помощ на ЕС	Финансово изпълнение в евро (хил.)	в т.ч. за сметка на ЕС	Степен на усвояване
ОП Транспорт	1 789.1	1520.8	13.8%	1 060.5	900.4	59.2%
ОПОС	1 734.7	1474.5	13.3%	852.5	724.1	49.1%
Региони в растеж	1 609,3	1377.8	12.5%	1 107.1	941.1	68.3%
ОПНОИР	690.2	595.1	5.4%	477.2	412.6	69.3%
ОПИК	1577.2	1358.7	12.3%	1 159.6	995.2	73.2%
ОПРЧР	1 335.5	1170.5	10.6%	1 128.4	985.0	84.2%
Добро управление	280.5	238.4	2.2%	162.2	137.9	57.8%
Инициатива за МСП	102.0	102.0	0.9%	102.0	102.0	100.0%
ПРСР	3 795.4	3129.0	28.3%	1 948.3	1570.1	50.2%
Морско дело и рибарство	104.3	80.8	0.7%	52.4	40.4	50.0%
Общо:	13 018.2	11 047.7	100.0%	8 050.2	6808.9	61.6%

Източник: ОП, ИСУН, ДФЗ, изчисления МФ

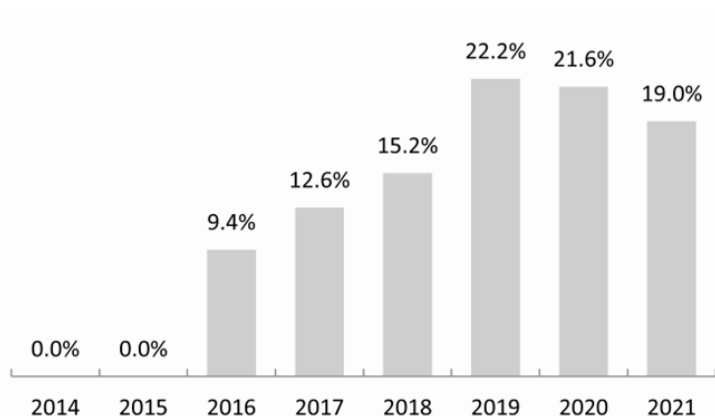
2.2.Напредък според ИСУН

В началото на септември 2022 г. ИСУН също отчита напредъка по отделните програми, като усвояването по всички, с изключение на ПРСР, продължава със сравнително задоволителни темпове. ПРСР дори бележи намаление на реално разплатените средства, което вероятно се дължи на прекратените договори, предимно с общините и върнатите от тях аванси.

Програма	Бюджет на програмата		Проекти		Договорени средства			Реално изплатени суми	
	Общо в лева (млрд.)	В т.ч. от ЕС	Брой подадени проекти	Брой сключени договори	Общо със съфинансирането	БФП	% *	БФП	%
ОПТТИ	3,499	2,974	75	69	4,804	3,206	91,61	2,232	63,80
ОПОС	3,393	2,884	585	379	4,936	3,686	108,64	1,916	56,48
ОПРР	3,147	2,695	884	767	3,398	3,168	100,66	2,238	71,11
ОПНОИР	1,350	1,164	996	373	1,419	1,419	105,13	1,061	78,56
ОПИК	3,147	2,720	65 040	34 470	4,490	3,099	98,46	2,639	83,85
ОПРЧР	2,694	2,372	11 750	4 342	2,757	2,729	101,29	2,313	85,84
ОПДУ	0,549	0,466	966	696	0,503	0,503	91,64	0,358	65,24
ОПИМСП	0,199	0,199	1	1	0,199	0,199	100,00	0,199	100,00
ПРСР	6,006	4,865	30 152	10 693	4,552	4,119	68,64	1,633	27,21
ПМДР	0,204	0,158	1 156	726	0,279	0,204	100,25	0,112	54,96
ОБЩО:	24,184	20,498	111 605	52 516	27,337	22,332	92,34	14,701	60,79

Източник ИСУН към 05.09.2022 г.

Програмата за развитие на селските райони е одобрена през 2015 г. и има 11 изменения. Бюджетът ѝ е 3 795 425 418 евро, от които 3 129 044 775 евро са от ЕС. До края на 2021 г. извършените плащания към бенефициенти са на стойност 1 948 266 286 евро, от които 1 570 109 730 евро от ЕС. ПРСР започва да се прилага със закъснение от две години, а темпът на разплащане се забавя – най-активната година за усвояване на средства е 2019 г. Графиката на ДФЗ показва относителния дял на изплатените през дадена година средства спрямо общия размер на извършените през целия период плащания.

Източник ДФЗ

По отношение на ВОМР, данните на ИСУН показват същото слабо изпълнение по реално разплатените суми – 30,95%. Изпълнението на ВОМР по договорени средства е 60,56%, под общото договаряне по програмата (68,6%).

МИГ	Бюджет	Договорени средства		Реално изплатени суми	
		Общо към 05.09.2022 г.	% на изпълнение	Общо към 05.09.2022 г.	% на изпълнение
МИГ Аврен-Белослав	7 174 811,27	5 522 963,37	76,98	3 561 957,16	49,65
МИГ Айтос	3 732 745,00	2 272 670,45	60,88	684 499,58	18,34
МИГ Ардино-Джебел	5 775 000,00	4 488 075,92	77,72	2 773 025,10	48,02
МИГ Балчик-Генерал Тошево	6 375 908,00	4 786 765,33	75,08	2 702 720,29	42,39
МИГ Белене-Никопол	7 668 562,00	5 154 607,88	67,22	3 114 740,08	40,62
МИГ Белово-Септември-Велинград	8 005 646,39	6 662 760,23	83,23	4 104 135,62	51,27
МИГ Берковица и Годеч	3 732 745,00	1 456 789,87	39,03	113 985,00	3,05
МИГ Брезово-Братя Даскалови	3 732 700,00	1 452 926,13	38,92	753 652,47	20,19
МИГ Бяла Слатина	5 688 500,00	3 814 944,14	67,06	2 748 399,45	48,32
МИГ Високи Западни Родопи-Борино-Доспат-Сърница	3 732 500,00	1 974 214,64	52,89	990 029,58	26,52
МИГ Възход-Ветрино-Вълчи дол-Провадия	3 732 700,00	2 072 536,41	55,52	447 908,66	12,00
МИГ Главиница-Ситово	3 442 230,00	2 216 905,92	64,40	1 011 808,56	29,39
МИГ Гоце Делчев-Гърмен-Хаджидимово	8 030 859,48	6 506 590,07	81,02	4 967 304,10	61,85
МИГ Гълъбово-Опан	3 732 745,00	2 306 506,47	61,79	563 922,09	15,11
МИГ Девня-Аксаково	7 162 000,00	4 502 443,25	62,87	2 242 065,09	31,31
МИГ Добричка	3 731 130,35	2 097 135,77	56,21	520 509,17	13,95
МИГ Долна Митрополия-Долни Дъбник	3 732 700,00	1 326 645,85* 1 659 077,14	35,54 44,45%	168 534,98	4,52
МИГ Долни Чифлик и Бяла	7 174 908,00	5 369 722,78	74,84	2 105 649,18	29,35
МИГ Дряново-Трявна	7 343 110,48	5 323 478,83	72,50	2 924 208,76	39,82
МИГ Елена-Златарица	2 754 830,00	1 196 142,00	43,42	135 855,50	4,93

МИГ Елхово-Болярово	3 732 745,00	1 438 753,98	38,54	737 600,60	19,76
МИГ Завет-Кубрат	3 732 700,00	1 190 121,52	31,88	251 292,08	6,73
МИГ Исперих	5 830 247,52	4 173 949,38	71,59	1 935 206,47	33,19
МИГ Карлуковски карст-Червен бряг-Искър	7 353 808,00	4 787 438,10	65,10	2 731 301,30	37,14
МИГ Кирково-Златоград	7 174 908,00	4 772 786,23	66,52	3 696 654,72	51,52
МИГ Костенец	3 537 162,00	972 639,52	27,50	737 758,67	20,86
МИГ Костинброд-Своге	3 732 700,00	1 295 228,23	34,70	0,00	0,00
МИГ Котел, Сунгурларе и Върбица	5 775 000,00	3 393 474,77	58,76	2 304 506,54	39,90
МИГ Куклен-Асеновград	6 651 877,54	2 941 334,80	44,22	1 846 336,36	27,76
МИГ Лом	7 353 823,00	5 873 373,45	79,87	3 783 294,30	51,45
МИГ Луковит-Роман	7 353 853,00	3 837 080,94	52,18	1 712 492,52	23,29
МИГ Любимец-Ивайловград	2 933 745,00	1 915 058,86	65,28	690 458,16	23,54
МИГ Лясковец-Стражица	4 419 745,00	3 146 802,94	71,20	1 849 526,92	41,85
МИГ Минерални бани-Черноочене	4 554 193,00	1 605 041,67	35,24	847 837,63	18,62
МИГ Момчилград-Крумовград	7 071 499,96	4 577 285,56	64,73	3 237 719,28	45,79
МИГ Мъглиж-Казанлък - Гурково	7 175 005,80	3 356 753,82	46,78	864 402,55	12,05
МИГ Нова Загора	3 732 745,00	2 192 358,97	58,73	655 052,34	17,55
МИГ Нови пазар-Каспичан	3 732 745,00	2 023 462,49	54,21	531 778,81	14,25
МИГ Община Марица	7 174 575,00	4 688 353,86	65,35	3 567 053,60	49,72
МИГ Павликени-Полски Тръмбеш	6 195 700,00	3 848 866,91	62,12	1 678 305,07	27,09
МИГ Панагюрище-Стрелча-Лесичово	6 313 745,00	5 049 515,17	79,98	3 548 484,67	56,20
МИГ Перушица-Родопи	3 732 745,00	1 486 471,51	39,82	208 078,58	5,57
МИГ Поморие	8 299 055,00	6 275 079,61	75,61	3 381 601,63	40,75
МИГ Попово	3 732 745,00	1 530 072,29	40,99	731 099,69	19,59
МИГ Преспа-Баните, Лъки и Чепеларе	2 754 825,00	1 181 708,06	42,90	479 450,21	17,40
МИГ Радомир-Земен	8 152 823,00	4 787 743,84	58,72	2 504 346,60	30,72
МИГ Разлог	3 732 700,00	1 940 079,48	51,98	332 229,11	8,90
МИГ Раковски	5 067 906,88	2 926 229,66	57,74	1 982 698,39	39,12
МИГ Самоков	6 339 982,62	4 134 201,58	65,21	1 483 796,08	23,40
МИГ Сандански	3 732 745,00	1 966 342,98	52,68	152 136,25	4,08
МИГ Свиленград ареал	11 865 164,34	9 280 416,35	78,22	5 775 423,82	48,68
МИГ Сливница-Драгоман	2 752 000,00	1 170 802,26	42,54	249 618,50	9,07
МИГ Средец	3 536 800,00	1 866 143,99	52,76	1 254 038,44	35,46
МИГ Стамболово-Кърджали	4 389 385,00	1 303 418,71	29,69	293 139,65	6,68
МИГ Стралджа	3 699 000,00	1 826 023,72	49,37	1 415 944,52	38,28
МИГ Струма-Симитли, Кресна и Струмани	7 353 853,00	2 588 507,24	35,20	777 133,28	10,57
МИГ Тервел-Крушари	3 732 000,00	2 219 941,21	59,48	1 056 891,20	28,32
МИГ Троян-Априлци-Угърчин	6 376 005,00	5 423 021,41	85,05	3 606 856,73	56,57

МИГ Тунджа	8 135 263,05	5 384 276,61	66,18	3 116 996,17	38,31
МИГ Тутракан-Сливо поле	5 213 482,00	3 467 032,75	66,50	1 367 545,82	26,23
МИГ Харманли	2 933 745,00	2 200 720,38	75,01	580 598,65	19,79
МИГ Хисаря	8 420 201,00	4 761 534,99	56,55	564 992,01	6,71
МИГ Чирпан	2 933 700,00	238 170,95	8,12	13 598,00	0,46
МИГ Ябланица-Правец	2 754 800,00	1 366 683,77	49,61	557 979,94	20,25
Общо:	341 629 779,68	206 909 129,83	60,56%	105 728 166,28	30,95%

Източник ИСУН към 05.09.2022 г.

*Данните в ИСУН за МИГ Долна Митрополия-Долни Дъбник са различни в общото отчитане на напредъка по ВОМР и в индивидуалната информация за МИГ. Това вероятно се дължи на ръчното въвеждане на данни от страна на ДФЗ, за което ще стане дума по-долу.

Както се вижда от таблицата за ВОМР, повечето МИГ в страната са провели процедури по всички мерки и са одобрили проекти по тях. По договорени средства (в ИСУН се отчитат само сключените договори) 44 МИГ, т.е. повече от половината, са с над 50% изпълнение, като 3 от тях са с над 80%, 12 са с над 70%, 15 са над 60%. С между 40% и 50% изпълнение по сключени договори са 9 МИГ, вкл. и МИГ Долна Митрополия - Долни Дъбник, с между 30% и 40% са 8 МИГ, 2 са с между 20% и 30%, а един – с под 10% изпълнение по този показател.

По изплатени средства обаче, изпълнението на ВОМР остава доста под средното, като е едва 30,95%. Над 50% изпълнение имат само 6 МИГ, като 3 от тях са с малко над 51%. Повечето са с изпълнение между 30% и 50%. 25 МИГ са с под 20% изпълнение, 12 МИГ са с под 10% изпълнение по реално изплатени средства. Тук трябва да се направи уточнението, че данните в ИСУН все още не отчитат всички прекратени проекти, свързани със строителни дейности, по някои от които има изплатени аванси, които тепърва ще се връщат, ако проблемът с договорите и актуализирането на цените не бъде решен. Също така, изпълнението е смятано спрямо новите увеличени бюджети на МИГ до 2023 г., което намалява процентите от общата по-голяма сума, т.е. напредъкът в договарянето е малко по-голям. Все пак, в сравнение с данните през септември миналата година се наблюдава известен напредък - 60,56% изпълнение по договорени средства, при 51,37% за 2021 г. и 30,95% по реално изплатени средства, при 20,14% за предишната година.

Както и в предходните години, от данните личи, че с ниско усвояване на бюджетите са предимно еднофондовите МИГ, които договарят проекти само по ПРСР. Обратно - с

вече изпълнени проекти и с високо усвояване на бюджетите са МИГ, които имат в Стратегиите си проекти по други Оперативни програми, най-вече ОПИК и ОПРЧР. Това се потвърждава и от данните на ИСУН за проектите по отделните програми, включени във ВОМР.

Програми, включени във ВОМР	Подадени проекти в МИГ	Проекти одобрени от МИГ	Сключени договори	%	Изпълнени договори	%
ПРСР	2 323	1 650	1 075	65,1%	1	0,06%
ОПИК	346	194	194	100%	146	75,2%
ОПРЧР	438	334	311	93,1%	202	60,5%
ОПНОИР	69	62	62	100%	1	1,6%
ОПОС	16	13	11	84,6%	0	0%

Източник ИСУН, септември 2022 г.

Най-много проекти на МИГ, естествено има по ПРСР, но именно те са и с най-нисък процент на сключени договори, като има само един завършен договор на бенефициент по ВОМР. С най-добро изпълнение е ОПИК (както и в национален мащаб), следвана от ОПРЧР. Трябва да се отбележи, че макар по ОПОС да няма изпълнени договори, по всички сключени такива вече има разплащания, при някои от над 50%, като сумите са доста големи, тъй като бюджетите се изчисляват на площ. ОПНОИР е с високо изпълнение по договорени средства и с малко завършени проекти, но тук важи същото – по всички договори има реални плащания, а причината за забавянето е по-късното включване на Програмата във ВОМР (само за МИГ по втора покана) и по-късното обявяване на приемите, заради забавените указания на УО.

2.3.Одит на ВОМР от Сметната палата

Процесът на прилагане на подхода ВОМР у нас е обект и на одит от Сметната палата през 2021 г. В доклада „Мониторинг и оценка на подхода „Водено от общностите местно развитие“ са анализирани дейностите по прилагане от страна на УО на участващите Програми, на ДФЗ, на МИГ и техните Стратегии, нормативната уредба, работата в ИСУН и са посочени редица проблеми, които са пречка за успешното прилагане на подхода.

На първо място е изтъкнато, че времевият период за прилагане на ВОМР е ограничен още със стартирането, предвид закъснението при одобряване на Оперативните програми, вкл. и ПРСР. До 2019 г. напредъкът е незадоволителен, като тази констатация се потвърждава и от факта, че повечето МИГ обявяват най-много приеми

именно през 2019 г. и 2020 г., т.е. с тригодишно забавяне, а до 2020 г. няма нито едно искане за реално плащане по проект, включен в СВОМР. Съгласно Регламент 1303/2013 за общо приложимите разпоредби, подборът на Стратегии за ВОМР трябва да приключи до две години след датата на одобряване на Споразумението за партньорство, или УО на ПРСР е следвало да одобри всички Стратегии преди 07.08.2016 г., което на практика не се случва. ПМС 161 също е прието през 2016 г., дотогава действа единствено Наредба 22/2015 г., като и двата документа са търпели съществени промени, като се засягат множество от основните разпоредби и се създават неясноти за екипите на МИГ. България се възползва от изключението за окончателния срок за одобряване на Стратегии, указан в същия Регламент 1303/2013 – края на 2017 г.

Според Сметната палата, финансовият ресурс на ВОМР също е ограничен, тъй като не всички МИГ се възползват от многофондовото финансиране, а тези, които включват мерки и по други ОП, не са планирали максималния размер, определен по програмите. Включените в стратегиите за ВОМР финансови средства представляват 58,8% от предвидения общ финансов ресурс по всички ОП, като с най-голям относителен дял са ПРСР, ОПРЧР и ОПИК. Това води до загуба на 214 млн. за стимулиране на слабо развитите селски райони, а парите са преразпределени към други мерки от съответните ОП. Причините са от една страна в недобрата координация между УО на програмите и неясните указания и съответно от друга страна - отказът на самите МИГ поради тези неясноти или поради липса на кандидати и потенциални целеви групи за участие в подобни мерки.

Основен проблем, установен в одитния доклад е и недостатъчният капацитет на централната администрация, вкл. ДФЗ. УО на ПРСР, който трябва да координира усвояването по всички ОП е с „незначителен числен състав“. През 2015 г. в УО работят 22-ма души – 13 експерти и 9 служители, като след реструктуриране бройките са намалени на 9 експерта и 5 служители. През 2019 г. в дирекцията работят общо 13 души, или съставът е намален с 41% в сравнение с 2015 г., което е крайно недостатъчно като се има предвид и факта, че в УО на останалите програми няма специализирани отдели за работа с проектите по ВОМР. Процесът по обработка и контрол от ДФЗ на проведените процедури за подбор от МИГ също е неефективен. Сключването на договори с бенефициенти след извършването на оценка на проектните предложения от комисията, назначена от МИГ, отнема между 2 и 3 месеца при ОПРЧР, между 1 и 5 месеца при ОПИК, като единствено по ПРСР се наблюдава неспазване на нормативно

установените срокове и одобрението може да отнеме от 1 до 3 години. Значителното забавяне на проверката от ДФЗ за спазване на процедурата за подбор на проекти е отбелязано в доклада като основен проблем за всички МИГ. Това се дължи най-вече на натовареността на експертите във фонда, както и на административната тежест – проектите на бенефициентите по ВОМР и тези на националните приеми се оценяват от едни и същи хора и по един и същи начин. Направена е констатацията, че дублирането на функции между УО и ДФЗ по отношение на оценката на проектни предложения, както и твърде консервативния подход на оценка, който не е съобразен с размера на инвестициите, водят до забавяне в изпълнението и често пъти и до отказ от проектите на вече одобрени бенефициенти.

Отбелязани са и пропуски в работата на самите МИГ, поради недостатъчен опит и липса на административен капацитет. Одитната проверка показва, че са извършвани многобройни промени в колективните органи за управление и екипите за изпълнение на стратегиите за ВОМР, има и текучество на експертите, което е характерно предимно за първите години на прилагане на подхода. От самия УО на ПРСР са идентифицирани различни трудности на МИГ: недобро познаване на законовите норми и указанията, неспазване на важни нормативни срокове, недобро качество на документите изпращани до УО, представяне на документи, подписани от лица без представителна власт в МИГ, ненавременна актуализиране на информацията на електронните страници на МИГ и др. На провежданите годишни срещи, основните и най-често поставяни от МИГ затруднения и проблеми при изпълнението на стратегиите за ВОМР са: неспазване на сроковете за разглеждане на документи от ДФЗ, дългия период от време, необходим на Оперативните програми за съгласуване и подписване на допълнително споразумение за изпълнение на Стратегиите, големия брой и различните правила, процедури, указания, с които МИГ следва да се съобразява и прилага.

Относно самото отчитане на напредъка по ВОМР, в доклада на Сметната палата се казва, че „не е създадена надеждна и цялостна система за мониторинг на изпълнението на Стратегиите“. От една страна, причината е в липсата на унифициране на самите индикатори, а от друга – в двойното отчитане в системите на ИСАК и ИСУН. Индикаторите включени в Стратегиите са регламентирани в одобрените от УО насоки, като са задължителни тези за цялостно изпълнение и тези за прилагането на отделните мерки. Въпреки че това е спазено и такива индикатори се съдържат във всички СВМР, при обособяването им по видове има много и различни практики, което

затруднява цялостния мониторинг. Например, индикаторите за цялостно прилагане на Стратегията са обособени по видове за „резултат“ и за „въздействие“, заложените индикатори по мерки често не са обособени по видове, другаде са представени в различни групи, които се бъркат и не са ясно разграничени кой индикатор за какво е: за „резултат“ и за „въздействие“; за „продукт“ и „финансов“; „изходен“ и за „изпълнение“. Често пъти индикаторите за цялостно изпълнение на СВOMP не отговарят на същите индикатори по мерките нито като стойност, нито като вид. Това затруднява проследяването на прилагането на BOMP и създава риск за правилното отчитане, а също така поражда въпроси относно коректното планиране и съответно залагането на най-подходящите индикатори за измерване на целите на Стратегията и отчитане на приноса на мерките.

Макар че намалява в пъти административната тежест за бенефициентите по BOMP, въвеждането на кандидатстване по проектите в ИСУН създава и някои проблеми. Първо, това довежда до ново забавяне на прилагането на подхода – обучението на екипите на МИГ е проведено през 2018 г. и на практика масовото кандидатстване започва едва след това. На второ място, експертите на ДФЗ обработват проектите в ИСАК (задължителна заради акредитацията на агенцията), като имат достъп единствено до базата данни в ИСУН, свързана с ПРСР, но не и с другите програми. Служителите на ДФЗ попълват в модула на ИСАК всички данни за проекта (взети от ИСУН), като ръчно въвеждат и попълнените от бенефициента данни, в т. ч. индикаторите. Оттам следва и допълнително събиране на информация чрез кореспонденция с УО на Оперативните програми и с екипите на всички МИГ. Този процес отнема време и ресурси и е предпоставка за допълнително натоварване на служителите от отдел BOMP в ДФЗ, допускане на технически грешки и забавяне на изпълнението. По отношение на индикаторите, както се спомена по-горе, в ИСУН не може да бъде обобщена информация за самата мярка 19, а само за ПРСР. Информация за индикаторите е достъпна единствено за отделните проекти, но не и за цялата BOMP. Предоставянето по този начин на данните ще продължи до въвеждане на информационен модул за наблюдение в ИСАК, както и създаване на интерфейс за автоматичен обмен на данни с ИСУН. По този начин процесът на обмен на информация за изпълнението на ПРСР, в т. ч. за подхода BOMP, е „тромав, ненадежден и не предполага бързо получаване на необходимите данни“.

В Доклада на Сметната палата са изтъкнати и други, вече известни на повечето МИГ проблеми: забавяне и несигурност на финансирането на самите местни инициативни групи, отново по вина наДФЗ; обучението на персонала на МИГ, което е задължение единствено на малкото на брой експерти в УО и е ограничено в рамките на общи семинари и обучения, издаване на наръчници, а личните консултации обикновено се водят чрез кореспонденция и отговорите на въпросите отнемат седмици и месеци; недобра преценка от страна на МИГ за наличието на потенциални бенефициенти по дадена мярка и съответно провал на приемите, пренасочване на средства и др.

2.4.Проблеми на ВОМР според Европейската сметна палата

Макар че, както е видно от изложеното дотук, прилагането на ВОМР у нас е съпроводено с редица трудности, трябва да се каже, че подобни проблеми съществуват при прилагането на подхода и във всички държави-членки на ЕС. Във вече споменатия Доклад на Европейската сметна палата от 2022 г. е направена констатацията, че многофондовото финансиране е причинило забавяне навсякъде, където е въведено, както и че има общо забавяне на прилагането на ВОМР. В Регламент 1303/2013, както се спомена, е предвидено, че одобрението на МИГ и техните Стратегии трябва да е приключило или до 2 години след одобряване на Споразумението на партньорство, или по изключение до края на 2017 г (т.е. забавянето от 2 години спрямо другите мерки на ПРСР е официално прието). В повечето държави това обаче е отнело повече време, а например, в Ирландия, Чехия и Словакия процесът е приключил чак през 2018 г. ЕСП установява още, че „процедурата за подаване на заявления за проекти и одобряването им е усложнена и включва допълнителни административни изисквания към изпълнителите на проекти в сравнение с традиционните разходни програми“, т.е. вместо за малките проекти по ВОМР да има намалена административна тежест, обратното – тя е увеличена в сравнение с другите бенефициенти. В някои държави (Германия) процесът на одобрение включва 8 стъпки, в други (Гърция) кандидатите подават освен електронни, и хартиени документи, в много държави цялата процедура отнема средно около една година, а в някои случаи надвишава и две години. Почти навсякъде кандидатите трябва първо да подадат заявленията си до МИГ, която проверява допустимостта и съответствието на проекта със СВМР и след това проектните предложения се одобряват за втори път от съответните УО. Освен това, според ЕСП, управлението на ВОМР/ЛИДЕР се характеризира с допълнителни разходи и рискове в сравнение с обичайните програми на ЕС. Допълнителните разходи са

свързани със създаването и управлението на повече административни структури – специални звена в УО, самите МИГ, а допълнителните рискове се дължат на продължителните процедури, утежнените административни изисквания към изпълнителите на проекти и потенциалните конфликти на интереси и зависимостта от публичните власти – общините. В Доклада се казва още, че ВОМР „се прилага понастоящем във всички селски райони, включително в тези, в които икономическите резултати са значително по-високи от средните за ЕС“, което означава, че средствата са разпределени неравномерно и в ущърб на по-периферните региони.

С тези причини е обяснен и общият слаб напредък по ВОМР в рамките на целия ЕС. Цитирани са данните на ЕК, че към края на 2020 г. стойността на проектите на местните общности е 3,1 млрд. евро или 72 % от докладваните разходи по ВОМР. Като цяло МИГ са разходвали малки по размер суми за дейности за сътрудничество (2%), както и за подготвителни дейности (2%). Административните и текущите разходи на МИГ възлизат на 1,04 млрд. евро (24 % от общите разходи, направени до този момент). Изплатените средства по ВОМР до края на 2020 г. са в размер на 39 % от планираните разходи за проекти. В няколко държави членки, в които изплатените суми по проекти по ВОМР са ниски, дялът на административните и текущите разходи е много висок. Например в Гърция, Португалия и Словакия към края на 2020 г. административните разходи са от същия порядък или надвишават сумата, изразходвана за реализацията на проектите. Напредъкът по ВОМР също е различен - Естония е изплатила 72% от планираното финансиране за проекти, Гърция — 13%, а Словакия все още не е изплатила средства по нито един проект до края на 2020 г. От заложените показатели изцяло е изпълнен този за обхванато население от ВОМР - 60,6% (целева стойност 53,5%), отчасти изпълнен е този за население, ползващо се от подобрени услуги/инфраструктура – 13,54% (целева стойност 16,4%), много далече от изпълнението е критерият за създадени нови работни места – 13 337 (при целева стойност 44 109). На фона на тези данни, напредъкът по ВОМР у нас изглежда е около средният за ЕС и може да се определи като задоволителен. Все пак, в заключенията на Доклада се припомня, че финансирането на селските райони по ВОМР е удължено до края на 2023 г. и че в края на всеки Програмен период се наблюдава по-усилено разплащане на проектите и усвояване на средствата. За следващия Програмен период се отбелязва, че МИГ „би следвало да бъдат в по-добра позиция да намерят свои собствени интегрирани решения на проблемите от местен характер“.

3. Напредък в прилагането на ВОМР на местно ниво

3.1.Обща информация

МИГ Долна Митрополия-Долни Дъбник прилага Споразумение за изпълнение на СВОМР № РД 50-26/05.04.2018 г. с нов бюджет до 2023 г. в размер на 3 732 700 лева. Стратегията е финансирана само от ЕЗФСР и включва три приоритета и седем специфични цели, които са реализирани чрез седем мерки от ПРСР (шест по Програмата и една извън обхвата на мерките от Регламент 1305/2013, но съответстващи на целите на Регламента).

За реализацията на Приоритет 1 „Повишаване на производителността и конкурентоспособността на малките и средни селски стопанства и преработвателни предприятия чрез технологична модернизация и повишаване на квалификацията“ са отделени общо 32,29% от бюджета - 27,73% за мярка 4.1 (Специфична цел 1), 2.68% за мярка 4.2 (Специфична цел 2) и 1.88% (Специфична цел 3). За постигането на Приоритет 2 „Повишаване на жизнения стандарт и увеличаване на заетостта чрез развитие на неземеделски дейности и опазване на културно-историческото и природно наследство“ средствата са 30,89% от бюджета – 27.84% за мярка 6.4 (Специфична цел 1) и 3,05% за мярка 7.02 (Специфична цел 2). За Приоритет 3 „Подобряване на условията на живот чрез развитие на публичната инфраструктура и условията за отдих и туризъм“ частта от бюджета е в размер на 36,84% - 28,80% за мярка 7.2 (Специфична цел 1) и 8,04% за мярка 7.5 (Специфична цел 2). По сектори и в новия бюджет превес имат икономическите мерки за стопанския сектор, за които отиват вече 58,25% от бюджета – 27,73% за модернизация на стопанствата по мярка 4.1 (увеличени средства), 2.68% за модернизация на преработвателните предприятия по мярка 4.2 (намалени средства) и 27,84% за диверсификация на икономиката по мярка 6.4 (увеличени средства, към мярката освен допълнителния бюджет, са прехвърлени и средства от 4.2). Увеличават се и средствата за публичния сектор – общините, които стават 28,8% от бюджета (за мярка 7.2 с увеличени средства). За останалите мерки, по които могат да кандидатстват нестопанският и публичният сектор, средствата са с намален процент заради повишения общ бюджет на Стратегията, въпреки че размерът им не е променен.

По данни на ИСУН за септември 2022 г., стойността на обявените от МИГ процедури (7 на брой по всички мерки) и приемите (общо 12) е 2 402 614,51 лева, като в тази сума

е отчетена само активната процедура по мярка 4.1 с бюджет от 303 897,24 лева , но не е включен предишният прием по мярката, който е с БФП на стойност 624 331 лева. При добавянето му, стойността на всички процедури на МИГ досега става 3 026 945,51 лева или 81,09% от новия бюджет. В ИСУН все още фигурират и средствата за процедурата по мярка 1.3. В момента е активен и прием по мярка 6.4 с бюджет на БФП от 377 289,91 лева. Ако се добавят и те, стойността на обявените от МИГ процедури досега става 3 395 655,42 лева или 90.97% от бюджета. Стойността на всички подадени проекти по изчисления на ИСУН е 5 618 259,35 лева (заедно със съфинансирането), като заявената чрез тях БФП е 3 774 862 лева. Това означава, че от страна на бенефициентите е имало достатъчен интерес към приемите (с изключение на 4.2) и тъй като по мярка 4.1 приемът приключва в края на септември, а по мярка 6.4 приемът е активен, заявената БФП дори надхвърля предвидените първоначално средства.

Средства	Общо (лв.)	Бенефициенти (брой)	БФП (лв.)	В % от бюджета
Бюджет на МИГ	3 732 700	29 (индикатор)	3 732 700	100%
Стойност на обявените процедури	2 402 614,51 3 026 945,51 3 395 655,42		2 402 614,51* 3 026 945,51 3 395 655,42	64,37% 81,09% 90.97%
Брой подадени проекти	48 (51)	38		
Стойност на всички подадени проекти	5 618 259,35		3 774 862 (заявена БФП)	101,1%
Одобрени от МИГ проекти	29	27		
Стойност на одобрените от МИГ проекти	3 360 361		2 743 725,57	73,5%
Сключени договори	17	10		
Стойност на сключените договори	1 901 934.99	10	1 659 077.14	44,45%
Изплатени средства	168 534, 98 318 214,57	2	168 534, 98 318 214,57	4,52% 8,52%

Източник ИСУН, Регистър проекти към СВOMP

*Без средствата по първия прием по мярка 4.1 и тези по първия прием на мярка 6.4. Вероятно поради ръчното въвеждане на данни, в ИСУН са отчетени като бюджет на цялата процедура само активните приеми по тези мерки, но не и предишните бюджети на същите процедури, по които вече има одобрени проекти и дори сключени договори. В същото време ИСУН отчита всички подадени проекти, вкл. и тези от предишните приеми. Това генерира грешни данни за усвояването, които се мултиплицират и върху отчитането на цялостното прилагане на BOMP.

Като се вижда от данните в таблицата, БФП на одобрените от МИГ проекти е 73,5% от новия увеличен бюджет (93,5% от стария). Стойността на сключените договори е 1 901 934.99 лева с БФП от 1 659 077.14 или 44,45% от бюджета, като все още в ИСУН не са отчетени прекратените проекти или тези с искане за прекратяване и допълнително споразумение за БФП. Реално разплатените средства в края на септември достигат 318 214,57 лева (и това не е отчетено навсякъде в системата на ИСУН) или 8,52% от бюджета на МИГ. Следователно, може да се говори за много добро общо изпълнение що се отнася до работата на МИГ по обявяването на приеми, подбор и одобрение на проекти и средно към слабо изпълнение по сключени договори и изплатени средства, което се дължи на работата на ДФЗ.

МИГ започва работа през 2018 г., като поради промените в Стратегията и промените в състава на МИГ, през 2018 г. няма обявени процедури по прием на проекти, а само дейности по информиране и популяризиране на Стратегията. В периода 2019 г. до септември 2022 г. са извършени голям обем дейности в няколко направления. На първо място - прием и одобрение на проекти, като за периода са отворени 7 процедури по всички мерки с общо 12 приема. Последната процедура по мярка 1.3 е върната и ще бъде отворена наново. Подадени са общо 50 проекта, три от които са оттеглени от кандидатите, одобрените от МИГ проекти са 29, като по две от мерките (4.1 и 6.4) има и по две резерви. Сключените досега договори са 17. Бенефициентите са общо 27: представители на публичния сектор – двете общини, нестопанския сектор - три читалища и три сдружения, представителите на стопанския сектор са 19 – 12 земеделски производители по мерките 4.1 и 4.2 (плюс 2-те резерви по 4.1 стават 14) и 5 представители на местния бизнес по мярка 6.4 (с двете резерви, стават 7). Подписаните договори са 17 – 5 на стопанския, 4 на нестопанския (3 бенефициента) и 8 на публичния (2 бенефициента) сектори. На второ място, в направлението обучение, информационни срещи за приеми и процедурите и консултациите с потенциални бенефициенти, за периода са проведени 62 събития, от които 27 обучения по мерките, 33 обучения на местни лидери и 2 обучения на екипа на МИГ. Консултирани са индивидуално 65 бенефициенти, като броят им надхвърля заложения в СВОМР индикатор (56 души). На трето място, в направлението популяризиране на СВОМР са организирани 78 събития, от които 4 конференции на МИГ, три други събития, 2 пресконференции и 69 информационни срещи. За периода са проведени и 12 обществени обсъждания. Обобщената информация за всички дейности е в долната таблица:

Година	2018	2019	2020	2021	2022	Общо
Обявени процедури	-	3	3	1	-	7
Приеми по мерки	-	7.2 - първи прием 4.1 - първи прием 4.2 – първи прием	4.2 – втори прием 7.5 - първи и втори прием 6.4 – първи прием 7.02 – първи прием	7.02 – втори прием 1.3 – първи прием	4.1 - втори прием по процедура от 2019 г. (срок до 27 септември) 6.4 – втори прием	12
Подадени проекти	-	7 по мярка 7.2	19 по мярка 4.1 3 по мярка 4.2 2 по мярка 7.5 + 2 на втори прием 8 по мярка 6.4.1	5 по мярка 7.02 5 по мярка 1.3	2 по мярка 4.1	50* (53)
Одобрени проекти от МИГ	-	7 по мярка 7.2	10 по мярка 4.1 1 по мярка 4.2 5 по мярка 6.4 2 по мярка 7.5	5 по мярка 7.02 5 по мярка 1.3 (отменена процедура)		29**
Сключени договори	-		1 по мярка 7.2	4 по мярка 7.2 1 по мярка 7.5 1 по мярка 4.2 3 по мярка 6.4	3 по мярка 7.02 2 по мярка 7.2 1 по мярка 7.5 1 по мярка 6.4	17
Обществени обсъждания	1 за промяна на СВOMP	1 по мярка 7.2 1 по мярка 4.1 1 по мярка 4.2 1 за промяна на СВOMP	1 по мярка 7.5 1 по мярка 6.4 1 по мярка 7.02	1 по мярка 1.3 1 за промяна на СВOMP	1 за промяна на СВOMP 1 за насоки по мярка 4.1	12
Обучения и информационни срещи по мерките на СВOMP	2 на местни лидери 1 на екипа на МИГ 2 по мярка 7.2 2 по мярка 4.2	2 по мярка 4.1 2 по мярка 7.2 1 на екипа на МИГ 2 на местни лидери	2 по мярка 7.5 2 по мярка 6.4 8 по мярка 7.02 10 на местни лидери	2 по мярка 7.2 1 по мярка 1.3 1 по мерките 4.2 и 6.4 1 по мярка 7.02 10 на местни лидери	2 по мярка 4.1 9 на местни лидери	62
Консултации с бенефициенти	19	22	12	8	4	65
Информационни срещи за популяризиране на СВOMP	10 информационни срещи за запознаване с мерките на СВOMP 1 Годишна конференция	12 срещи за напредък на СВOMP 2 срещи-пресконференции 2 Ден на отворените врати на МИГ 1 Годишна конференция	14 инф. срещи за популяризиране на СВOMP и запознаване на потенциалните бенефициенти с мерките	10 инф. срещи за популяризиране на СВOMP 2 инф. конференции на МИГ 1 Празник на МИГ	23 инф. Срещи за популяризиране напредъка по ВOMP и мерките	78

Източник ИИСУН, екипът на МИГ

*Три оттеглени от кандидатите проекти

**Отменена процедура по мярка 1.3

3.2. Напредък по мерките, Приоритетите и Специфичните цели на СВОМР

Бюджетът на МИГ е разпределен между 7 мерки от ПРСР (едната извън обхвата на мерките от Регламент (ЕС) № 1305/2013, но съответстващи на целите на регламента), чрез които следва да бъдат постигнати и 7 специфични цели, обединени в три приоритета. По всички мерки има проведени приеми, подадени и одобрени проекти, голяма част от индикаторите са изпълнени или в процес на изпълнение. Въпреки отменената процедура и прекратените или с искане за прекратяване проекти, напредък в една или друга степен има и по Приоритетите и Специфичните цели на Стратегията.

По мярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“ е проведена процедура и е осъществен първи прием през 2019 г. Подадени са 19 проекта, одобрени са 10 (плюс две резерви) на обща стойност 1 183 464 лева, с размер на БФП 624 331 лева (без резервите). Бюджетът на процедурата е 735 000 лева, остатъкът е 110 663 лева (БФП на резервните проекти е на стойност 114 071 лв.). Тъй като по мярката е получен допълнителен бюджет от 300 000 лева, през 2022 г. по същата процедура е отворен втори прием с бюджет от 303 897 лева. Подадени са още два проекта с БФП от 146 650 лева (единият от проектите е от отхвърлените на предишния прием). Мярка 4.1 е в изпълнение на Специфична цел 1 *Повишаване конкурентоспособността и технологична модернизация на селското стопанство чрез реструктуриране и развитие на наличните мощности и насърчаване въвеждането на иновации в стопанствата* на Приоритет 1 от СВОМР. Основното въздействие, което се очаква е подобряване на икономическите резултати на подпомогнатите стопанства, а оттам и повишаване конкурентоспособността на целия земеделски сектор. Очакват се и някои социални въздействия (работни места и доходи), както и помощ за „чувствителните“ сектори животновъдство и плодове и зеленчуци. Засега проектите надхвърлят броя на записаните 11 в индикаторите след промяната на СВОМР), като почти всички са свързани със закупуване на нова техника или оборудване – 9 стопанства (при индикатор 7 стопанства). Подпомогнатите животновъдни стопанства са 4 и две за овощни градини, тези на млади фермери са 3 (30% при индикатор 25%). От новите два проекта, единият също е на животновъдно стопанство, като и двата са за закупуване на нова техника. В подадените проекти е предвидено създаването на 10 нови работни места, при индикатор 6 работни места. Тъй като по мярката все още няма сключени договори, нито стартирали проекти, както и вероятно ще има оттеглени или прекратени

проекти - заради дългото чакане на одобрение и ситуацията с цените, Специфична цел 1 е само частично постигната.

Мярка 4.2. „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“ е за постигане на Специфична цел 2 *Развитие и модернизация на преработвателните предприятия и маркетинга на техните селскостопански продукти*. По тази цел има частичен напредък и не всички индикатори ще бъдат постигнати. Подадени са три, но е одобрен само един проект (при 4 в индикаторите) с БФП от 99 982 лева. Проектът е със сключен договор и вече се изпълнява, като по него са създадени 3 работни места, при 2 записани в индикаторите. Общият бюджет по мярката е първоначално 390 000 лева, а обявеният по процедурата на МИГ прием е с БФП от 290 017 лева, като както се каза, одобреният проект е с БФП от 99 982 лева. Тази сума остава и като нов бюджет по мярката в СВОМР, а остатъкът от средствата от 290 018 лева е прехвърлен към мярка 6.4, т.е. по мярка 4.2 нови приеми няма да има. Трябва да се напомни, че всички МИГ срещат проблеми с намиране на бенефициенти по тази мярка. Идеята е малки стопанства да започнат собствена преработка или да усъвършенства съществуващата, като така се добавя стойност към продукцията, съответно се повишават и доходите им. Поради различни причини (най-вече обезпеченост със суровини и спазването на стандарти), по мярката навсякъде кандидатстват по-големи производители.

По Приоритет 1, Специфична цел 3 *Повишаване на квалификацията на селските стопани и усвояване на добри практики*, която трябва да се реализира чрез мярка 1.3. „Краткосрочен обмен на опит и посещения в земеделски и горски стопанства“ в момента няма напредък. Обявеният миналата година прием е с подадени и одобрени 5 проекта със стойност на БФП 69 600 лева, при бюджет на процедурата от 70 000 лева, но процедурата е отменена и проектите отхвърлени. Предстои нов прием по мярката.

По Специфична цел 1 *Развитие на неземеделски дейности, услуги и туризъм на Приоритет 2*, която ще бъде постигната чрез мярка 6.4.1. „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“ има много добър напредък. На първия прием са подадени 8 проекта с БФП от 796 854.23 лв., при стойност на процедурата 550 000 лева. 1 проект е отхвърлен, 5 проекта са одобрени, 2 проекта са резерви, като одобрените проекти са с БФП от 541 420 лв. Остатъкът е 8 580 лева, а допълнителните средства са 199 000 лв., към мярката са прехвърлени и средства от 4.2 в размер на 290 018 лева, като така общият бюджет на мярка 6.4 в СВОМР става 1 039 017 лева. В момента тече втори

прием по мярката с бюджет на процедурата 377 289 лева. Чрез вече одобрените проекти от първия прием е подпомогнат малкия местен бизнес – 3 са за строителни услуги, един за изграждане на автомивка на самообслужване, по един на дрогерия, счетоводна къща, услуги за хидрогеоложко и инженерно-геоложко сондиране, като почти във всички проекти е предвидена изцяло нова дейност за предприятието, както и се внедряват енергоспестяващи системи. Част от индикаторите са вече изпълнени – одобрени са 5 проекта на 5 бенефициента, както е заложено в СВОМР, предвижда се създаването на 13 работни места, при заложени 4 в индикаторите. Засега няма подпомогнати туристически дейности и занаяти или свободни професии. Четири от проектите са вече с подписан договор за БФП. Мярката ще има икономическо и социално въздействие върху територията – диверсификация на икономиката, повишаване на доходите, увеличаване на заетостта, както и екологично заради въвеждането на ВЕИ за собствени нужди.

По Приоритет 2, Специфична цел 2 *Опазване на културно историческото и природно наследство*, реализирана чрез мярка 7.02. „Стимулиране на местното развитие и активността на територията на МИГ чрез популяризиране на културно-историческото материално и нематериално наследство и спорта“ има добър напредък и бюджетът е изчерпан. На двата приема са подадени и одобрени от МИГ пет проекта с БФП 113 488 лева, при бюджет на процедурата 113 700 лева (остатък 212 лева). Мярката е извън ПРСР, но съответстваща на целите на Регламент 1305/2013 г. като по нея се очаква популяризиране на културно-историческото материално и нематериално наследство и спорта, т.е. социално въздействие върху територията. Проектите са изцяло на гражданския сектор – четири са на местните читалища и един а НПО. Бенефициентите са четирима (читалище „Илия Бешков-1898“ е бенефициент на 2 проекта), при записани 5 в индикаторите. Четири от проектите са за културното наследство, а един за съчетаване на културата и спорта с цел повишаване физическата активност на младежите. Очаква се останалите индикатори да бъдат изпълнени, като ще бъдат проведени по две спортни и културни събития. Изискванията за иновативен подход по опазване на културното наследство са спазени чрез проекта за „дигиталните“ деца.

Въпреки проведените приеми и одобрените проекти, някои от които със сключени договори, по Приоритет 3 има известен проблем с напредъка. Специфична цел 1 *Подобряване на техническата инфраструктура* се реализира чрез мярка 7.2. „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка

по мащаби инфраструктура“. По нея още на първи прием има подадени и одобрени от МИГ 7 проектни предложения с БФП 772 262 лева, при бюджет на процедурата 775 000 лева (остатък 2 738 лева). По мярката е предвидено допълнително финансиране и бюджетът ѝ в СВОМР вече е 1 075 000 лева. Община Долна Митрополия е представена с 4 проекта – три за изграждане на спортни съоръжения в различни населени места и един за детски площадки в няколко села. Община Долни Дъбник има три проекта – два за изграждане на спортни площадки и един за рехабилитация на площад и прилежащите му улици в село Садовец. Всички са със сключени договори за БФП. Единият от проектите (за изграждане на спортна площадка в град Долни Дъбник) вече е прекратен. Други три проекта – за тенис кортовете, за спортни площадки за стрийт фитнес и за детски площадки са с искане за отказ от БФП и допълнително споразумение. Причината е повишаване цените на строителните материали, доставки и услуги и невъзможността подизпълнителите да реализират договорите поради разликата в себестойността на обектите в момента на сключване на договорите и настоящите цени. Според ЗОП, не е позволена промяна на цените след вече проведена поръчка и сключен договор. Проблемът е общ за всички Оперативни програми, в проектите на които са предвидени строителни дейности. След почти година преговори между различни правителства и строителния бранш, има обещание за индексация на цените, която трябва да се случи през октомври. Промените в закона са приети в края на последното Народно събрание, но методиката за индексация все още се обсъжда. В нея не се предвижда таван на цените, обектите са разделени на категории, като най-голямо е оскъпяването за енергийните съоръжения – до 67%, а за начална точка на повишаване на цените е приета датата 01.01.2021 година. Не е ясно дали заради политическата ситуация такава методика изобщо ще бъде одобрена до края на 2022 г. Както беше споменато, инфраструктурните проекти на общините чрез ВОМР не се оценяват еднозначно и са критикувани от Европейската сметна палата, като мнението е, че общините дублират едни и същи мерки с националните приеми или други програми. По данни на МЗХГ обаче, инвестициите по мярка 7.2 създават едно от най-положителните въздействия на ВОМР, тъй като отговарят изцяло на местните потребности и от тях се възползва цялото население. Проектите по мярка 7.2 се очаква да имат косвени въздействия върху социалната сфера (общо подобряване средата за живеене, здравословен начин на живот), както и известни екологични въздействия.

Напредъкът по Специфична цел 2 *Развитие на малка инфраструктура в областта на отдиха и туризма* също е под въпрос по сходни причини. За реализирането на целта е предвидена мярка 7.5. „Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдих, туристическа информация и малка по мащаб туристическа инфраструктура“. По нея са проведени два приема, с подадени общо 4 проекта и одобрени от МИГ 2 проекта с БФП 299 687 лева при стойност на процедурата 300 000 (остатък 313 лева). Единият проект е на община Долна Митрополия за изграждане на посетителски център в с. Байкал, а другият на Сдружение с нестопанска цел – туристическо дружество в село Садовец. И за двата има сключен договор, но е подаден отказ от БФП и искане на допълнително споразумение по изложените и за мярка 7.2 причини. Информация за приемите, мерките и бюджетите е обобщена в таблицата:

Мярка	Отворени приеми по мерки/ процедури	Брой подадени проекти	Брой одобрени от МИГ проекти	Стойност на одобрените проекти	Размер на БФП в лева	Бюджет по процедура	Бюджет по СВОМР	Брой сключени договори
1.3	1 (първи прием)	5	5 отхвърлени	69 600	69 600	70 000	70 000	Върната процедура
4.1	1 (първи прием)	19	10 2 резерви 7 отхвърлени	1 183 464	624 331	735 000	1 035 000	-
	1 (втори прием)	2	-	-	146 650	303 897		-
4.2	1 (първи прием)	2	1 1 отхвърлен	199 965	99 982	290 017 (прехвърлен остатък към 6.4)	99 982	1
	1 (втори прием)	1	0 1 отхвърлен	-	-			
6.4.1	1 (първи прием)	8	5 1 отхвърлен, 2 резерви	721 894	541 420	550 000	1 039 017	4
	1 (втори прием)	-	-	-	-	377 289		-
7.2	1 (първи прием)	7	7	772 262	772 262	775 000	1 075 000	7 (1 прекратен, 3 с подаден отказ от БФП)
7.5	1 (първи прием)	2	1 отхвърлен 1 оттеглен	-	-	300 000	300 000	2 И двата с подаден отказ от БФП
	1 (втори прием)	2	2	299 687	299 687			
7.02	1 (първи прием)	4	4	113 488	99 916	113 700	113 700	3

Източник ИСУН, Екипът на МИГ

3.3. Дейности на МИГ по управление на Стратегията

Основната работа на МИГ е администриране и управление на мерките от Стратегията, като чрез ефикасното осъществяване на дейностите по прием и одобрение на проекти се гарантира и правилното прилагане на подхода ВОМР и съответно наличието или отсъствието на въздействие от него върху територията. Освен приемите на проекти по мерките, към управлението се отнасят и обученията и консултациите на потенциалните бенефициенти; обученията на местните лидери и екипа на МИГ относно ВОМР; изготвянето на различни документи, свързани с мерките; прозрачността на процедурите по взимането на решения и одобрение на проектите; създаването на мрежи и сътрудничество. Всички тези дейности се отнасят до механизма на изпълнение на СВОМР.

Тъй като прегледът на тези дейности се осъществява ежегодно чрез Годишните доклади, както и чрез Анализ на въздействието на СВОМР, в долната таблица са включени обобщените резултати само за 2021 г. и 2022 г. до месец септември. За периода са осъществени едно обявяване на процедура (по мярка 1.3) през 2021 г. и 4 приема на проекти – по мярка 7.02, втори прием и по мярка 1.3, първи прием през 2021 г. и по мярка 4.1, втори прием по процедура от 2019 г. и по мярка 6.4 втори прием по процедура от 2020 г. Проведени са 4 обществени обсъждания - 1 за условията за кандидатстване по мярка 1.3 и 1 за промяна на СВОМР през 2021 г., 1 за промяна на СВОМР и 1 за насоките за кандидатстване по мярка 4.1 през 2022 г. Организиран са 7 обучения на потенциални бенефициенти - 2 по мярка 7.2, 1 по мярка 1.3, 1 по мерките 4.2 и 6.4, 1 по мярка 7.02 през 2021 г. и 2 по мярка 4.1 през 2022 г. Обученията на местни лидери са общо 19 – 10 през 2021 г. и 9 през 2022 г. Проведени са индивидуални консултации с 12 бенефициента.

Всички дейности са обобщени в долната таблица:

Вид дейност	Място	Месец, дата	Участници
2021 година			
Обществено обсъждане проект на Насоки за кандидатстване по процедура чрез подбор на проектни предложения по процедура BG06RDNP001-19.524 - МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 1.3 „Краткосрочен обмен на опит в управлението на земеделски и горски стопанства и посещения на земеделски и горски стопанства“	Сайта на МИГ, ИСУН	От 08.04.2021 г. до 19.04.2021 г.	

Обществено обсъждане за промяна на СВОМР на МИГ Долна митрополия – Долни Дъбник	Сайта на МИГ	От 05.05.2021 г. До 19.05.2021 г.	
Прием на проектни предложения по Процедура чрез подбор на проектни предложения с няколко крайни срока за кандидатстване: BG06RDNP001-19.457 - МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 7.02. „Стимулиране на местното развитие и активността на територията на МИГ чрез популяризиране на културно-историческото материално и нематериално наследство и спорта“ - Втори прием	Сайта на МИГ, ИСУН	От 10.05.2021 г. до 14.06.2021 г.	
Обучение с цел повишаване на информираността и подготовката на бенефициентите за механизмите и процедурите за управление, изпълнение и отчитане на проекти по мярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“, отчитане на проектите в информационната система ИСУН 2020, допускани грешки и добри практики при изпълнение и отчитане на проекти	гр. Долна Митрополия	07.06.2021	Общ брой: 14, от които 10 жени и 4 мъже
Обучение с цел повишаване на информираността и подготовката на бенефициентите за механизмите и процедурите за управление, изпълнение и отчитане на проекти по мярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“, отчитане на проектите в информационната система ИСУН 2020, допускани грешки и добри практики при изпълнение и отчитане на проекти	гр. Долни Дъбник	08.06.2021	Общ брой: 14, от които 12 жени и 2 мъже
Прием на проектни предложения по Процедура чрез подбор на проектни предложения с няколко крайни срока за кандидатстване: BG06RDNP001-19.524 - МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 1.3. „Краткосрочен обмен на опит в управлението на земеделски и горски стопанства и посещения на земеделски и горски стопанства“	Сайта на МИГ, ИСУН	Начален срок: 14.06.2021 г. Краен срок: 02.08.2021 г.	
Обучение с цел запознаване на потенциалните бенефициенти от двете общини с мерките от Стратегията за ВОМР, по които ще бъдат осъществени приеми през 2021 г., механизмите и процедурите за кандидатстване и управление на проектите, като ще бъде поставен акцент на Мярка 1.3 „Краткосрочен обмен на опит в управлението на земеделски и горски стопанства и посещения на земеделски и горски стопанства“	гр. Долна Митрополия	14.07.2021 г.	Общ брой: 11, от които 8 жени и 3 мъже

Организиране и провеждане на еднодневно обучение на местни лидери, с цел да се повиши информираността и подготовката на местните лидери за мерките от СВОМР на МИГ, механизмите и процедурите за кандидатстване и управление на проектите	гр. Долни Дъбник	31.08.2021	Общ брой: 12, от които 8 жени и 4 мъже
Обучение с цел повишаване на информираността и подготовката на бенефициентите за механизмите и процедурите за управление, изпълнение и отчитане на проекти по мярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“ и мярка 6.4.1 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“, отчитане на проектите в информационната система ИСУН 2020, допускани грешки и добри практики при изпълнение и отчитане на проекти	гр. Долна Митрополия	20.09.2021 г.	Общ брой: 10, от които 3 жени и 7 мъже
Обучение с цел повишаване на информираността и подготовката на бенефициентите за механизмите и процедурите за управление, изпълнение и отчитане на проекти по мярка 7.02. „Стимулиране на местното развитие и активността на територията на МИГ чрез популяризиране на културно-историческото материално и нематериално наследство и спорта“, отчитане на проектите в информационната система ИСУН 2020, допускани грешки и добри практики при изпълнение и отчитане на проекти	гр. Долна Митрополия	21.09.2021 г.	Общ брой: 10, от които 3 жени и 7 мъже
Обществено обсъждане на проект за Насоки за кандидатстване по мярка 1.3 „Краткосрочен обмен на опит в управлението на земеделски и горски стопанства и посещения на земеделски и горски стопанства“ – Втори прием	Сайта на МИГ, ИСУН	22.09.2022 г. до 28.09.2022 г	
1. Еднодневно обучение за местни лидери с цел да се повиши информираността и подготовката им за мерките от Стратегията за ВОМР, както и за механизмите и процедурите за управление и отчитане на проекти.	с. Рибен, община Долна Митрополия, сградата на кметството	30.09.2021 г.	10 участника
2. Еднодневно обучение за местни лидери	с. Горна Митрополия, община Долна Митрополия,	01.10.2021 г.	10 участника
3. Еднодневно обучение за местни лидери	с. Горни Дъбник, общ. Долни Дъбник	04.10.2021 г.	10 участника
4. Еднодневно обучение за местни лидери	с. Божурица, община Долна Митрополия	05.10.2021 г.	10 участника

5. Еднодневно обучение за местни лидери	с. Бъркач, община Долни Дъбник	06.10.2021 г.	10 участника
6. Еднодневно обучение за местни лидери	гр. Тръстеник, община Долна Митрополия,	11.10.2021 г.	10 участника
7. Еднодневно обучение за местни лидери	с. Ореховица, община Долна Митрополия,	12.10.2021 г.	10 участника
8. Еднодневно обучение за местни лидери	гр. Долна Митрополия	13.10.2021 г.	10 участника
9. Еднодневно обучение за местни лидери	с. Комарево, община Долна Митрополия	14.10.2021 г.	10 участника
Обществено обсъждане за промяна на СВОМР на МИГ Долна Митрополия-Долни Дъбник	Сайта на МИГ	18.10.2021 г.	
2022 г. (до 01.09.)			
Обществено обсъждане на проект на насоки за кандидатстване по мярка 4.1 „Инвестиции в земяделски стопанства" – Втори прием	Сайта на МИГ, ИСУН	21.07.2022 г. до 27.07.2022 г.	
1. Обучение на местни лидери с цел да се повиши информираността и подготовката им за мерките от СВОМР, механизмите и процедурите за управление и отчитане на проекти, с акцент върху съхранението на местните народни носии и шевици, като начин за засилване на местното лидерство и участие на местната общност в процесите на съхранение на местните традиции и културно наследство.	гр. Долна Митрополия,	04.08.2022 г	10 участника
2. Обучение на местни лидери	гр. Тръстеник, община Долна Митрополия	05.08.2022 г	10 участника
3. Обучение на местни лидери	с. Байкал, община Долна Митрополия	08.08.2022 г.	10 участника
4. Обучение на местни лидери	с. Божурица, община Долна Митрополия	09.08.2022 г.	10 участника
5. Обучение на местни лидери	с. Ореховица, община Долна Митрополия	10.08.2022 г.	10 участника
6. Обучение на местни лидери	с. Горна Митрополия, общ. Долна Митрополия	11.08.2022 г.	10 участника

7. Обучение на местни лидери	с. Подем, община Долна Митрополия	12.08.2022 г.	10 участника
8. Обучение на местни лидери	с. Петърница, община Долни Дъбник	15.08.2022 г.	10 участника
9. Обучение на местни лидери	с. Крушовица, община Долни Дъбник	16.08.2022 г.	10 участника
Обучение с цел запознаване на потенциалните бенефициенти с мерките от Стратегията за ВОМР, по които ще бъдат осъществени приеми през 2022 г., механизмите и процедурите за кандидатстване и управление на проектите, като ще бъде поставен акцент върху Мярка 4.1. "Инвестиции в земеделски стопанства"	с. Петърница, община Долни Дъбник, овцеферма на Галина Мирчева	30.08.2022 г.	10 човека
Обучение с цел запознаване на потенциалните бенефициенти с мерките от Стратегията за ВОМР, по които ще бъдат осъществени приеми през 2022 г., механизмите и процедурите за кандидатстване и управление на проектите, като ще бъде поставен акцент върху Мярка 4.1. "Инвестиции в земеделски стопанства"	Гр. Долна Митрополия, офис на МИГ	31.08.2022 г	10 човека
Процедура чрез подбор на проектни предложения с няколко крайни срока за кандидатстване: BG06RDNP001-19.304 - МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“ (втори прием)	Сайта на МИГ, ИСУН	Начален срок: 01.08.2022 г. Краен срок : 27.09.2022 г	

3.4. Дейности на МИГ по популяризирането на СВОМР

Дейностите по популяризирането на Стратегията и на подхода ВОМР допълват основните дейности по изпълнението и са средство за реализиране на добавената стойност на подхода. Чрез тях се осъществяват първите преки въздействия върху местната общност – увеличава се информираността относно европейските фондове, мотивира се инвестиционната активност и съответно се повишават възможностите и капацитета не само на потенциалните бенефициенти, но и на всички участници. Популяризирането е свързано с добавената стойност на ВОМР чрез повишаване на капацитета на местния социален капитал – придобиване на знания, предприемачески умения, управленски опит, както на индивидуално равнище, така и като колективно умение. В дейностите по популяризиране се включват инициативи насочени към местната общност извън подготовката на конкретните проекти.

Както и при другите дейности, свързани с управлението и прилагането на СВОМР, прегледът е ежегоден и настоящият включва само 2021 г. и 2022г в периода до 01.09. За общото популяризиране на СВОМР и мерките, както и за напредъка и постигнатите резултати са организирани общо 23 информационни срещи – 10 през 2021 г. и 13 до септември 2022 г. За същия период са проведени 2 информационни конференции на МИГ и един Празник на МИГ в края на 2021 г. Реализирани са и общо 11 публикации в медиите за дейността на МИГ.

Всички събития са обобщени в таблицата:

Вид на дейността	Място	Месец, дата	Участници
2021 година			
1. Информационна среща за запознаване на потенциалните бенефициенти с дейностите по СВОМР и мерките	гр. Тръстеник, община Долна Митрополия	16.06.2021	10 лица, от които 7 жени и 3 мъже
2. Информационна среща	с. Горна Митрополия, община Долна Митрополия	16.06.2021	10 лица, от които 6 жени и 4 мъже
3. Информационна среща	с. Рибен, община Долна Митрополия	17.06.2021	11 лица, от които 7 жени и 4 мъже
4. Информационна среща	с. Комарево, община Долна Митрополия	17.06.2021	10 лица, от които 7 жени и 3 мъже
5. Информационна среща	с. Победа, община Долна Митрополия	18.06.2021	11 лица, от които 11 жени

6. Информационна среща	с. Подем, община Долна Митрополия	18.06.2021	11 лица, 9 жени и 2 мъже
7. Информационна среща	с. Ореховица, община Долна Митрополия	21.06.2021	10 лица, 8 жени и 2 мъже
8. Информационна среща	с. Байкал, община Долна Митрополия	21.06.2021	12 лица, 5 жени и 7 мъже
9. Информационна среща	с. Градина, община Долни Дъбник	22.06.2021	10 лица, 6 жени и 4 мъже
10. Информационна среща	с. Петърница, община Долни Дъбник	22.06.2021	10 лица, 6 жени и 4 мъже
Информационна конференция на МИГ с цел запознаване на местната общественост с резултатите от СВОМР за 2021 г.	гр. Долна Митрополия	26.10.2021 г.	101 участника общо за двете конференции
Информационна конференция на МИГ с цел запознаване на местната общественост с резултатите от СВОМР	гр. Долни Дъбник	28.10.2021 г	
Коледен празник на МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник, съвместно с НЧ „Неофит Рилски 1872“ – гр. Тръстеник и НЧ „Илия Бешков 1898“ – гр. Долни Дъбник.	Гр. Тръстеник и гр. Долни Дъбник	От 16.12.2021 г. до 19.12.2021 г	111 участника
Публикация: МИГ обявява прием на проектни предложения по 7.02	https://plevenzapleven.bg/	10.05.2021	
Публикация: МИГ обявява прием на проектни предложения по 1.3	https://plevenzapleven.bg/	14.06.2021	
Публикация: МИГ ще обучава местните лидери за възможности за финансиране	https://plevenzapleven.bg/	17.08.2021	
Публикация: МИГ прави допитване до гражданите във връзка със Стратегията за ВОМР	https://plevenzapleven.bg/	24.09.2021	
Публикация МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник прави допитване до гражданите във връзка със Стратегията за ВОМР	https://plevenzapleven.bg/	30.09.2021	
Публикация: МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник организира информационна конференция	https://plevenzapleven.bg/	11.10.2021	

Публикация: МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник организира информационна конференция	https://plevenzapleven.bg/	13.10.2021	
Публикация: СНЦ „МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник“ организира Коледен празник в Долни Дъбник и Тръстеник	https://plevenzapleven.bg/	13.12.2021	
2022 година (до 01.09.)			
1. Информационна среща с цел запознаване на местната общественост с дейността на МИГ, с напредъка на изпълнение на дейностите и мерките, включени в СВОМР и предстоящите приеми на проектни предложения до края на 2022 г., повишаване на интереса и информираността за участие в процеса ВОМР.	с. Ореховица, община Долна Митрополия	05.07.2022	10 участника
2. Информационна среща	гр. Тръстеник, община Долна Митрополия	05.07.2022 г	10 участника
3. Информационна среща	с. Горна Митрополия, община Долна Митрополия	05.07.2022 г	10 участника
4. Информационна среща	с. Славовица, община Долна Митрополия	06.07.2022 г	10 участника
5. Информационна среща	с. Байкал, община Долна Митрополия	06.07.2022 г	10 участника
6. Информационна среща	с. Крушовене, община Долна Митрополия	06.07.2022 г	10 участника
7. Информационна среща	с. Гостиля, община Долна Митрополия	07.07.2022 г	10 участника
8. Информационна среща	с. Ставерци, община Долна Митрополия	07.07.2022 г	10 участника
9. Информационна среща	с. Брегаре, община Долна Митрополия	07.07.2022 г	10 участника
10. Информационна среща	с. Комарево, община Долна Митрополия	08.07.2022 г	10 участника
11. Информационна среща	с. Подем, община Долна Митрополия	08.07.2022 г	10 участника
12. Информационна среща	с. Рибен, община Долна Митрополия	08.07.2022 г	10 участника
13. Информационна среща	гр. Долна Митрополия, община Долна Митрополия	11.07.2022 г	10 участника
14. Информационна среща	с. Божурица, община Долна Митрополия	12.07.2022 г	10 участника
15. Информационна среща	с. Победа, община Долна Митрополия	12.07.2022 г	10 участника
16. Информационна среща	с. Биволаре, Долна Митрополия	12.07.2022 г	10 участника

17. Информационна среща	с. Бъркач, община Долни Дъбник	13.07.2022 г	10 участника
18. Информационна среща	с. Петърница, община Долни Дъбник	13.07.2022 г	10 участника
19. Информационна среща	с. Градина, община Долни Дъбник	13.07.2022 г	10 участника
20. Информационна среща	с. Горни Дъбник, община Долни Дъбник	14.07.2022 г	10 участника
21. Информационна среща	с. Крушовица, община Долни Дъбник	14.07.2022 г	10 участника
22. Информационна среща	с. Садовец, община Долни Дъбник	14.07.2022 г	10 участника
23. Информационна среща	В гр. Долни Дъбник, община Долни Дъбник	15.07.2022 г	10 участника
Публикация: Успешно изпълнен Транснационален проект на МИГ ДОЛНА МИТРОПОЛИЯ – ДОЛНИ ДЪБНИК	https://plevenzapleven.bg/	14.03.2022	
Публикация: Сдружение „МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник“ обявява процедура за прием на проектни предложения по Мярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“	https://plevenzapleven.bg/	01.08.2022	
Публикация: МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник прави допитване до гражданите във връзка със Стратегията за ВОМР	https://plevenzapleven.bg/	25.08.2022	

Може да се обобщи, че дейностите по популяризиране на СВОМР са на средното за страната ниво и не излизат извън рамките на задължителното: организиране на информационни срещи, производство на рекламни материали, публикации в медиите, годишни отчетни конференции. МИГ има добре поддържан интернет сайт, на който са публикувани регистър с всички решения на управителните органи, индикативен график, публикуват се поканите и приемите по мерките, новини за реализираните проекти, както и обществените обсъждания, регистър на подадените и одобрени проекти, дадени са полезни връзки към МЗХГ, ДФЗ, сайтовете на двете общини и др. Положително е създаването и на фейсбук страница, на която също се пускат новини и се получава обратна връзка чрез коментарите.

4. Преглед на проектите на територията на общините - интегриран подход

Въздействията, които се осъществяват чрез ВОМР не могат да бъдат отделени от въздействията на всички реализирани проекти и по другите Оперативни програми, тъй като икономическите, социалните и екологични показатели на дадена територия се влияят от вложените инвестиции като цяло, независимо в кой от секторите са направени. Освен това, идеята на териториалния подход, част от който е и ВОМР, е комплексно и устойчиво развитие на района, затова и интервенциите са „интегрирани“, основани на нуждите и потенциала, а постигнатите резултати също трябва да бъдат преценявани като общ ефект на тези интервенции. По тази причина проектите по ВОМР и тези, реализирани извън подхода на същата територия трябва да бъдат разглеждани във взаимодействие, съгласуваност и допълване.

По данни на ИСУН, до септември 2022 г. договорените средства общо за ЕСИФ за България за всички програми са в размер на 19 150 673 199 лева. Основната част от парите – близо 6 млрд. е усвоена в Югозападния район, в който е и София, в Северозападния район са договорени 1 514 988 414 лева. Област Плевен е на първо място в региона по усвояване с 420 591 615 лв., следвана от област Враца с 408 338 419 лв., Монтана с 274 548 517 лв. и Ловеч с 195 254 463 лв. Най слабо се представя област Видин с 188 429 871 лв. На ниво община, разбира се най-много усвоени средства се падат на община Плевен - 295 605 867 лв., 876 договора на 671 бенефициента, което е нормално за голям градски център. На второ място обаче е Червен бряг с 27 693 811 лв., 115 договора и 76 бенефициента. По принцип общини, в които има МИГ показват по-високи резултати от тези, в които не се прилага ВОМР, но размерът на усвояването зависи и от други фактори – например, дали има големи инфраструктури проекти, както и от капацитета и опита на общинската администрация. Не трябва да се забравя и това че до края на прилагането на ВОМР остава повече от година, така че в края на периода вероятно резултатите ще бъдат различни. По размер на усвоените средства следват общините Никопол с 15 174 354 лв., 60 договора и 30 бенефициента; Долни Дъбник с 12 676 714 лв., 40 договора и 31 бенефициента; Кнежа с 10 256 437 лв., 59 договора и 42 бенефициента; Долна Митрополия с 10 154 427 лв., 48 договора и 30 бенефициента; Белене с 10 013 481 лв., 66 договора и 40 бенефициента; Пордим с 8 250 631 лв., 24 договора и 12 бенефициента; Искър с 8 600 938 лв. 30 договора и 15 бенефициента; Гулянци със 7 790 660.43 лв., 38 договора и 21 бенефициента и Левски с 5 956 899 лв., 38 договора и 29 бенефициента.

4.1.Община Долна Митрополия

Според данните в ИСУН, до септември 2022 г. на територията на община Долна Митрополия са сключени 48 договора по различните Оперативни програми (с 9 повече в сравнение с миналата година, когато са били 39), а бенефициентите вече са 30 (при 25 за предишната година). Общата стойност на договорите е 12 571 101.89 лв. с БФП от 10 154 427.89 лв. Реално изплатените суми обаче са наполовина – 6 191 856,32 лева. Усвоените средства на човек от населението според тези данни са 596 лева. Към тях обаче трябва да бъдат включени и трите проекта по мярка 7.2 от ПРСР, реализирани от общината, които са одобрени през 2018 г. и не са обработвани в ИСУН и които са с обща БФП от 8 158 563,57 лева. Така усвоените средства от ЕСИФ на човек от населението в община Долна Митрополия стават 1074 лева.

Седем от проектите със сключени договори са одобрени по СВОМР, като от подписаните през 2022 г. три договора - два са на общината и един на читалище „Искра 1923“ в село Горна Митрополия. И двата проекта на общината (тенис кортове и площадки за стрийт фитнес) са с подаден отказ от БФП и искане за сключване на допълнително споразумение. Същото важи и за два проекта със сключен договор през миналата година – изграждането на детски площадки и посетителски център в с. Байкал, така че не е ясно дали и кога тези инвестиции ще бъдат осъществени. Данните за отказите не са отразени в ИСУН и договорите фигурират като сключени.

Общо от всички проекти, реализирани през този Програмен период, 19 са на община Долна Митрополия, 1 е съвместен с общините Белене, Никопол и Гулянци, 1 е съвместен с община Плевен (водния цикъл). Останалите 27 проекта са на частни бенефициенти (вкл. читалища и църкви), а 7 от тях са за получаване на различни помощи по ОПИК, свързани с преодоляването на последствията от пандемията COVID-19. Останалите 20 проекта са за инвестиции по различните ОП, някои от тях осъществени и по ВОМР. Прави впечатление, че макар проектите на общината да са по-малко като брой, по тях се усвоява по-голямата част от БФП - 5 506 294,62 лева. За частните бенефициенти остават 4 648 133,27 лева. Ако се извадят парите за двете църкви, читалището и обществения фонд на читалищата, интервенциите, свързани с бизнеса са с БФП от 3 390 224,25 лева. Ако се махнат и помощите за COVID-19, реалните инвестиции за бизнеса са в размер на 3 292 530,04 лева или 32,4% от цялата БФП, получена на територията на общината. Ако се прибавят и трите общински

проекта, които не са отбелязани в ИСУН, делът на бизнеса в БФП става едва 17,9%. Това означава, че подкрепата получена по ОП засега има повече социални въздействия, свързани с подобряване средата за живеене (инфраструктурни проекти) и борбата с бедността (социално подпомагане), отколкото икономически въздействия, които да подобрят конкурентоспособността на стопанствата и предприятията. Общинските проекти са именно в тези две направления – за реконструкция или изграждане на инфраструктура и за социално подпомагане и приобщаване на маргинализираните групи.

По подмярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“ са реализирани два проекта - единият е за „Реконструкция и благоустрояване на централни градски площади на гр. Долна Митрополия и гр. Тръстеник“ (БФП 96 571,64 лв.), а другият е за „Изграждане на спортна площадка в УПИ-Х кв.33, гр. Долна Митрополия“ (БФП 740 171,90 лв.). По същата мярка община Долна Митрополия е приключила и други 3 проекта, които не фигурират в ИСУН - „Реконструкция на общински пътища на територията на община Долна Митрополия“ (5 854 914,32 лева); „Реконструкция и рехабилитация на съществуващи общински улици и съоръженията към тях в гр. Тръстеник и гр. Долна Митрополия“ (1 945 473.25 лева); „Ремонт, обновяване и оборудване на читалищна сграда, ползвана от НЧ „Просвета 1927“ – гр. Долна Митрополия“ (358 176,00 лева). Чрез ВОМР общината също е сключила засега 4 договора за проекти по подмярка 7.2 за „Изграждане на комбинирана мултифункционална спортна площадка в град Тръстеник“, за „Изграждане на детски площадки в с. Горна Митрополия, с. Подем, с. Брегаре и с. Рибен“, за „Изграждане на спортни площадки за стрийт фитнес в с. Биволаре, с. Комарево, с. Божурица и с. Байкал“, за „Изграждане на тенис кортове в гр. Долна Митрополия и гр. Тръстеник. От една страна, инвестициите в общинска инфраструктура по ПРСР и чрез ВОМР се допълват и така се надграждат резултатите, като благоприятните ефекти са за цялото население на селския район. От друга страна обаче, съществуват редица критики, че общините именно чрез тази мярка „изяждат“ голяма част от бюджетите на МИГ, които могат да бъдат разходвани за малки бенефициенти – представители на бизнеса и НПО, каквато е и идеята на подхода. В Доклада на Европейската сметна палата се отбелязва, че средства по ВОМР са използвани „за финансиране на проекти, които обикновено представляват законоустановени дейности на националните, регионалните или общинските органи,

като например финансиране на пътища или улично осветление“ и „за които са били предвидени специални мерки за развитие на селските райони или други разходни програми на ЕС“. ЕК се съгласява, че „LEADER не следва да предоставя подкрепа за обичайните дейности на местното управление“, но все пак подмярката и въобще инвестициите, свързани с инфраструктурата остават в бюджетите по ВОМР и за следващия Програмен период.

Освен тези инфраструктурни проекти, община Долна Митрополия реализира голям проект по ОПОС – „Рекултивация и закриване на старо общинско депо за отпадъци в землището на гр. Долна Митрополия“, участва в друг проект по ОПОС заедно с община Плевен – „Интегриран воден цикъл“, чрез ВОМР е подписала договор и по мярка 7,5 за „Изграждане на Посетителски център - с. Байкал, община Долна Митрополия“.

Другите проекти на общината са свързани с уязвимите групи на територията – възрастни, деца и хора с увреждания. По ОПРЧР са реализирани 7 проекта в направленията: Независим живот (Подкрепа дейността на Звено за предоставяне на интегрирана социална услуга в общността и в домашна среда в община Долна Митрополия), Социално-икономическа интеграция на уязвими групи (Интегрирани мерки за достъп до образование), Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания – Компонент 2, Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания – Компонент 3, Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания – Компонент 4. По програма „Храни“ са осъществени 2 проекта за осигуряване на топъл обяд. На интеграцията на уязвими групи е посветен и проект по ОПНОИР в направление Социално-икономическа интеграция на уязвими групи.

Инвестициите за частни бенефициенти, освен 7-те проекта по ОПИК с помощи за COVID-19, са предимно по ПРСР. Най-много – 7 на брой са проектите по подмярка 6.3 „Стартова помощ за развитието на малки стопанства“, два проекта са по подмярка 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани“. По един са проектите по подмярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“ и по подмярка 4.2. „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“. Два са проектите по подмярка 6.4.1. „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“, като единият от тях е на МИГ. В процес на изпълнение е и един проект по подмярка 16.1. „Подкрепа за сформирани и функциониране на оперативни групи в рамките на ЕПИ“ по мярка 16 „Сътрудничество“. По другите Оперативни програми има два проекта по ОПРЧР – 1 за

Ново работно място и 1 за Социално предприемачество, един по ОПИК за енергоспестяване. Нестопанският сектор е представен с един проект на читалище по подмярка 7.02. „Стимулиране на местното развитие и активността на територията на МИГ чрез популяризиране на културно-историческото материално и нематериално наследство и спорта“ на МИГ, два проекта за реконструкция на църковни храмове по подмярка 7.6 „Проучване и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и на културното и природното наследство на селата“ и един по Програма „Добро управление“.

Други проекти, реализирани от община Долна Митрополия и невключени в статистиката на ИСУН са три проекта по Програма INTERREG V-A Румъния – България 2014-2020 год. „Туризмът като връзка за перспективно развитие на трансграничния регион“ се реализира по Приоритетна ос – 2 „Зелен регион“ и е на обща стойност 1 483 998,37 евро. Стойността на проекта за община Долна Митрополия, която е и водещият партньор възлиза на 743 975.29 евро. Проектът е съвместен с община Мотатей, Румъния и Църковното настоятелство „Сейнт Николас“, Мотатей. „Съвместни инвестиции в областта на спешните ситуации в Окръжен Съвет Олт и Община Долна Митрополия“ по Приоритетна ос – 3 „Безопасен регион“ е на обща стойност 916 047.52 евро. Водещ партньор е Окръжен съвет Олт, Румъния. Стойността за българската страна е 499 835.62 евро, а дейностите са свързани с придобиване на специализирано оборудване с цел подобряване на капацитета за аварийна готовност. „Рационализиране на трафика в трансграничната дунавска зона“ е по Приоритетна ос – 1 „Един добре свързан регион“, на обща стойност 7 943 701,93 евро. Водещ бенефициент е Окръжен съвет Мехединци, а дейностите на община Долна Митрополия са за рехабилитация на 6.450 км пътна мрежа. Реализиран е и проект „Повишаване доверието на гражданите в Българското председателство на Съвета на ЕС - наша обща кауза“, който е финансиран по грантова схема на НСОРБ.

Бенефициент	Населено място	Наименование на проекта	Обща стойност	БФП	Реално изплатени суми	Статус
БИОТЕКС ЕООД	с. Ореховица	Предприятие за производство на етерични масла, екстракти, козметични продукти и склад за съхранение на селскостопанска продукция-билки	3 775 321,62	1 887 660,80	0,00	Сключен 4.2 по ПРСР

БОБИ СТИЛ ПОДЕМ ЕООД	с. Подем	Преодоляване недостига на средства и липсата на ликвидност, настъпили в резултат от епидемичния взрив от COVID-19	10 000,00	10 000,00	10 000,00	Приключен ОПИК
БОНИТЕКС ЕООД	с. Подем	Нова надежда за безработните лица в провинцията	231 811,72	231 811,72	231 616,72	Приключен ОПЧР
БОНИТЕКС ЕООД	с. Подем	Подкрепа за малки предприятия с оборот над 500 000 лв. за преодоляване на последствията от пандемията COVID-19	50 000,00	50 000,00	50 000,00	Приключен ОПИК
Венцислав	гр. Тръстеник	Стартова помощ за развитие на малко стопанство с пчелни семейства	29 337,00	29 337,00	29 337,00	Сключен 6.3 по ПРСР
ВИФУЛДИ ЕООД	гр. Тръстеник	Преодоляване недостига на средства и липсата на ликвидност, настъпили в резултат от епидемичния взрив от COVID-19	4 453,00	4 453,00	4 453,00	Приключен ОПИК
Галин	с. Горна Митрополия	Закупуване на пчеларски фургон и развиване на животновъдното стопанство	29 337,00	29 337,00	19 558,00	Сключен 6.3 по ПРСР
Георги	с. Биволаре	Стартова помощ за развитието на малкото стопанство на Георги Владимиров Вълв	29 337,00	29 337,00	19 558,00	Сключен 6.3 по ПРСР
ДИМИТЪР	с. Байкал	Стартова помощ за развитие на малко стопанство с отглеждане на пчелни семейства и плодове	29 337,00	29 337,00	9 779,00	Сключен 6.3 по ПРСР
ЕТ АТАНАСКА СРЕДКОВА	с. Рибен	Преодоляване недостига на средства и липсата на ликвидност, настъпили в резултат от епидемичния взрив от COVID-19	10 000,00	10 000,00	10 000,00	Приключен ОПИК
ЕТ НИКО- ВАЛЕНТИН ЦЕКОВ	гр. Долна Митрополия	Изграждане на автомивка на самообслужване в гр. Тръстеник	149 972,07	112 479,05	0,00	Сключен 6.4 чрез ВОМР
ЕТ Хелга- Светла Стоянова	с. Горна Митрополия	Изграждане на спортна зала и закупуване на оборудване за спортна зала в землището на с.Горна Митрополия	673 819,93	336 909,96	0,00	Сключен 6.4 по ПРСР
М ГРУП 3 АД	гр. Плевен, гр. Тръстеник	Намаляване на енергоемкостта и повишаване на производителността и енергийната ефективност	0,00	0,00	660 481,00	Приключен ОПИК

Иновативно земеделие за висока ефективност	гр. Пловдив, гр. София, гр. Угърчин, с. Бели брод, Градешница, Доганово, Комарево (общ. Долна Митрополия) Мамарчево, Млада гвардия, Памукчий Поляново	Иновативна система за вземане на решения при полски култури и консервационно земеделие	89 063,96	89 063,96	174 566,21	В изпълнение 16.1 по ПРСР
Йордан	гр. Долна Митрополия	Увеличение на растениевъдното стопанство на млад фермер и подобряване на механизацията	48 895,00	48 895,00	24 447,50	Сключен 6.1 по ПРСР
Любесмо 88 ООД	с. Рибен	Подобрение на сградите и закупуване на оборудване за нуждите на животновъдната ферма	309 220,38	154 610,19	0,00	Сключен 4.1 по ПРСР
МАРИО	гр. Плевен, с. Божурица	Стартова помощ за развитие на малко стопанство с отглеждане на пчелни семейства	25 337,00	25 337,00	29 337,00	Сключен 6.3 по ПРСР
МАРИЯНА	с. Славовица (общ. Долна Митрополия)	Стартова помощ за развитие на малко стопанство с отглеждане на пчелни семейства	29 337,00	29 337,00	9 779,00	Сключен 6.3 по ПРСР
МГД Петролеум ООД	гр. Долна Митрополия	Преодоляване недостига на средства и липсата на ликвидност, настъпили в резултат от епидемичния взрив от COVID-19	10 000,00	10 000,00	10 000,00	Приключен ОПИК
МИЛЕН ЦАНОВ ЕООД	с. Ореховица	Преодоляване недостига на средства и липсата на ликвидност, настъпили в резултат от епидемичния взрив от COVID-19	3 241,21	3 241,21	3 241,21	Приключен ОПИК
НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ "ИСКРА 1923"	с. Горна Митрополия	Популяризиране на нематериалното културно наследство на славоните от село Горна Митрополия	24 998,40	24 998,40	0,00	Сключен 7.02 чрез ВОМР
Николай	с. Гостиля	Николай Милчев Михайлов	29 337,00	29 337,00	29 337,00	Сключен 6.3 по ПРСР
Община Белене	Белене, Гулянци, Долна Митрополия, Никопол	Подготвителна помощ за стратегия за ВОМР на територията на общините Белене, Никопол, Гулянци и Долна Митрополия	1 150,00	1 150,00	41 420,99	Сключен Подготвителна помощ по ЕФМДР

Община Долна Митрополия	гр. Тръстеник	Изграждане на комбинирана мултифункционална спортна площадка в град Тръстеник	100 039,90	100 039,90	49 696,86	Сключен 7.2 чрез ВОМР
Община Долна Митрополия	Долна Митрополия	Подкрепа дейността на Звено за предоставяне на интегрирана социална услуга в общността и в домашна среда	499 976,80	499 976,80	493 238,21	Приключен ОПРЧР
Община Долна Митрополия	Долна Митрополия	Предоставяне на топъл обяд на нуждаещи се в община Долна Митрополия	385 824,87	385 824,87	385 824,87	Приключен ОП Храни
Община Долна Митрополия	Долна Митрополия	Интеграция на уязвими групи в община Долна Митрополия	576 359,24	576 359,24	576 359,24	Приключен ОПРЧР
Община Долна Митрополия	Долна Митрополия	Интеграция на уязвими групи в община Долна Митрополия	273 043,60	273 043,60	273 043,60	Приключен ОПНОИР
Община Долна Митрополия	Долна Митрополия	Патронажни грижи за независим и достоен живот	226 185,90	226 185,90	205 679,32	Приключен ОПРЧР
Община Долна Митрополия	гр. Долна Митрополия	Изграждане на спорна площадка в УПИ-Х, кв.33, гр. Долна Митрополия	96 571,64	96 571,64	137 734,84	Сключен 7.2 по ПРСР
Община Долна Митрополия	гр. Долна Митрополия, гр. Тръстеник	Реконструкция и благоустрояване на централни градски площи на гр. Долна Митрополия и гр. Тръстеник	740 171,90	740 171,90	355 768,54	Сключен 7.2 по ПРСР
Община Долна Митрополия	Долна Митрополия	Рекултивация и закриване на старо общинско депо за отпадъци в землището на гр. Долна Митрополия.	1 237 855,87	1 237 855,87	1 237 855,87	Приключен ОПОС
Община Долна Митрополия	гр. Долна Митрополия	Патронажни грижи за независим и достоен живот	217 455,00	217 455,00	202 776,99	В изпълнение ОПРЧР
Община Долна Митрополия	Долна Митрополия	Патронажни грижи за независим и достоен живот	87 897,60	87 897,60	73 474,09	Приключен ОПРЧР
Община Долна Митрополия	с. Брегаре, с. Горна Митрополия. Подем, с. Рибен	Изграждане на детски площадки в с. Горна Митрополия, с. Подем, с. Брегаре и с. Рибен	130 050,28	130 050,28	64 285,38	Сключен 7.2 чрез ВОМР
Община Долна Митрополия	Долна Митрополия	Предоставяне на топъл обяд на нуждаещи се в общ. Долна Митрополия в условията на COVID-19	220 042,90	220 042,90	165 928,84	Сключен ОП Храни
Община Долна Митрополия	Долна Митрополия	Патронажни грижи + в община Долна Митрополия	260 034,60	260 034,60	260 034,60	Приключен ОПРЧР

Община Долна Митрополия	с. Байкал	Изграждане на Посетителски център - с. Байкал, община Долна Митрополия	149 687,14	149 687,14	0,00	Сключен 7.5 чрез ВОМР
Община Долна Митрополия	с. Байкал, с. Биволаре, с. Божурица, с. Комарево	Изграждане на спортни площадки за стрийт фитнес в с. Биволаре, с. Комарево, с. Божурица и с. Байкал	60 022,64	60 022,64	0,00	Сключен 7.2 чрез ВОМР
Община Долна Митрополия	Долна Митрополия	Патронажни грижи + в община Долна Митрополия	143 880,78	143 880,78	28 776,16	В изпълнение ОПРЧР
Община Долна Митрополия	гр. Долна Митрополия, гр. Тръстеник	Изграждане на тенис кортове в гр. Долна Митрополия и гр. Тръстеник	100 043,96	100 043,96	0,00	Сключен 7.2 чрез ВОМР
Община Плевен, Община Долна Митрополия	Долна Митрополия, Плевен	Интегриран воден цикъл Плевен - Долна Митрополия	0,00	0,00	77 974 503,99	В изпълнение ОПОС
ПЕТРОВ 95-ЮРИ НЕНЧЕВ ЕООД	с. Рибен	Развитие на социално предприемачество	180 845,36	180 845,36	180 845,36	Приключен ОПРЧР
Плевенчанка ЕООД	с. Горна Митрополия	Преодоляване недостига на средства и липсата на ликвидност, настъпили в резултат от епидемичния взрив от COVID-19	10 000,00	10 000,00	10 000,00	Приключен ОПИК
Сдружение Плевенски Обществен Фонд Читалища	Белене, Долна Митрополия, Левски	Гражданско участие и публичен контрол в процеса на вземане на решения	74 726,92	74 726,92	74 726,92	Приключен Добро управление
Цветомир	с. Брегаре	Развитие на стопанство на млад фермер от Северозападна България	48 895,00	48 895,00	48 895,00	Сключен 6.1 по ПРСР
Църква Св. Успение Богородично	гр. Тръстеник	Инвестиции във възстановяване, реставрация и реконструкция	580 592,18	580 592,18	0,00	Сключен 7.6 по ПРСР
ЦЪРКВА СВ.ТРОИЦА	с. Комарево (общ. Долна Митрополия)	Инвестиции, свързани с възстановяване, ремонт, реконструкция и реставрация	577 591,52	577 591,52	0,00	Сключен 7.6 по ПРСР
30 бенефициента		48 проекта	12 571 101,89	10 154 427,89	6 191 856,32	20 приключени

4.2.Община Долни Дъбник

По данни на ИСУН, до септември 2022 г. на територията на община Долни Дъбник по Оперативните програми са сключени 40 договора с общо 31 бенефициента. През 2021 г. договорите са били 30, а бенефициентите 22-ма. Общата стойност на договорите е 17 245 363.69 лв., с БФП от 12 676 714.36 лв. Реално изплатените средства са 8 069 250,81 лева, т.е. към две трети от БФП. Усвоените средства на човек от населението са 1220 лева. Въпреки че е по-малка и като територия, и като население, както е и с по-малко на брой сключени договори, община Долни Дъбник се представя по-добре в усвояване на средствата от ЕСИФ в сравнение с община Долна Митрополия.

10 от проектите са по СВOMP, като два от тях са прекратени – отбелязан е само този за изграждане на спортна площадка в гр. Долни Дъбник (7.2) и не е отбелязан този на СНЦ Туристическо дружество „Студенец“ по мярка 7.5. Останалите са със сключен договор, по два проекта има и вече направени плащания.

От всички договори в общината 9 са на община Долни Дъбник, един е на Агенция „Борба с градушките“, останалите 30 са на частни бенефициенти, включително 3 проекта на гражданския сектор. Помощи за COVID-19 са получили пет дружества. Проектите на самата община Долни Дъбник са с БФП 5 917 864,5 лева, а тези на частните бенефициенти са с БФП 5 646 449,86 лева (без средствата за агенцията за борба с градушките). Ако се махнат и средствата, отпуснати като помощ за пандемията, БФП за частните бенефициенти е 5 422 631,68 лева, като за бизнеса БФП е 5 238 643,44 лева (останалите са за нестопанския сектор) или 41,3% от цялата БФП, реализирана на територията на общината. Очевидно въздействията, които се очакват от прилагането на мерките по ОП, вкл. и чрез VOMP тук са по-равномерно разпределени – около 59% за социални въздействия, свързани с подобряване на средата за живеене и борбата с бедността и 41,3% икономически въздействия, породени от повишаване конкурентоспособността на стопанствата и предприятията и диверсификацията на икономическите дейности.

Проектите на община Долни Дъбник също са най-много по подмярка 7.2 от ПРСР. По мярката чрез национални приеми са осъществени два проекта - единият е за „Изграждане, благоустрояване и обновяване на площ за широко обществено ползване – парк в град Долни Дъбник“, а другият е за „Реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на сградата на Професионална гимназия по селско стопанство „Проф.

Иван Иванов“ в гр. Долни Дъбник“. По същата мярка чрез СВОМР на МИГ общината е сключила договори за три проекта – „Изграждане на спортна площадка в село Крушовица“, „Реконструкция и рехабилитация на площад и прилежащите му улици в село Садовец“, „Изграждане на спортна площадка в град Долни Дъбник“ (прекратен). Освен тези проекти, друг, който е свързан с инфраструктурата е за „Рекултивация на депо за твърди битови отпадъци гр. Долни Дъбник по ОПОС на стойност 2 609 396,78 лв., в процес на изпълнение от 2020 г.

Другите проекти на община Долни Дъбник са свързани с уязвимите групи - 3 проекта са реализирани по ОПРЧР – 1 в направлението Независим живот за създаване на „Център за почасово предоставяне на услуги в домашна среда в община Долни Дъбник“, 1 за „Обучение и заетост за неактивните младежи на община Долни Дъбник“, 1 в направлението Услуги за ранно детско развитие за „Грижа за децата на община Долни Дъбник“. Няма проекти по програма „Храни“ за осигуряване на топъл обяд, както и такива за Домашен патронаж, въпреки че услугата се предлага на територията. Патронажът обхваща 380 души през 2021 г. и се финансира от собствения бюджет на общината.

И в община Долни Дъбник повечето реализирани проекти от частни бенефициенти са по ПРСР, вкл. и чрез ВОМР. Проектите по подмярка 6.3 „Стартова помощ за развитието на малки стопанства“ са 6, като единият е прекратен, по подмярка 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски стопани“ е сключен договор за един проект. Три са проектите по подмярка 4.2. „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти“ - единият е на МИГ на Изи-танк Плевен ЕООД, другите два са също на големи производители – внедряване на нови технологии за повишаване на енергийната ефективност на Веда ООД и изграждане на предприятие за преработка на пчелен мед на Герада ООД. По подмярка 6.4.1. „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“ проектите са пет, като три от тях са на МИГ. Има и един проект по мярка 9 „Учредяване на групи и организации на производители“ (Веджи фрост) и 2 по подмярка 5.1 „Подкрепа за инвестиции в превантивни мерки, насочени към ограничаване на последствията от вероятни природни бедствия, неблагоприятни климатични явления и катастрофични събития“, като единият е на частен бенефициент, а другият – на агенцията за борба с градушките. Трябва да се отбележи, че три от проектите са на един и същ бенефициент - КАМЕЛИЯ-ВАСИЛ ГЕТОВ 2 ЕООД по мярка 6.4.1, КАМЕЛИЯ-ВАСИЛ ГЕТОВ 1 ЕООД по мярка 5.1, ИЗИ ТАНК - ПЛЕВЕН

ЕООД по мярка 4.2 чрез МИГ, като същият бенефициент има одобрен проект и по подмярка 4.1 чрез МИГ, който още няма подписан договор. Проектите за нестопанския сектор са само чрез ВОМР – два за читалище "Илия Бешков-1898" по подмярка 7.02 от СВОМР и един за СНЦ Туристическо дружество „Студенец“ по подмярка 7.5 (засега прекратен).

Тук има и повече проекти, реализирани по другите Оперативни програми. По ОПИК сключените договори са три в направленията „Подобряване на производствения капацитет в МСП“, „Развитие на управленския капацитет и растеж на МСП“, „Подкрепа за разработване на иновации от стартиращи предприятия“. Един проект е за „Насърчаване на нови производители на аквакултури, развиващи устойчиви аквакултури“ по Програмата за морско дело и рибарство.

Бенефициент	Населено място	Наименование на проекта	Обща стойност	БФП	Реално изплатени суми	Статус
ВАЛЕО ТРАНС ЕООД	гр. Долни Дъбник	Подкрепа за малки предприятия с оборот над 500 000 лв. за преодоляване на икономическите последиствия COVID-19	50 000,00	50 000,00	50 000,00	Приключен ОПИК
ВЕДА ООД	гр. Долни Дъбник	Внедряване на нова технология за ацетификация и подобряване на енергийната ефективност при производството на биологичен ябълков оцет	1 113 612,78	556 806,36	555 683,30	Сключен 4.2 по ПРСР
Веджи Фрост ООД	гр. Долни Дъбник	Подпомагане на организация на производители Веджи Фрост ООД по Мярка 9	391 441,06	391 441,06	342 751,88	Сключен Мярка 9 от ПРСР
ИЗИ ТАНК - ПЛЕВЕН ЕООД	гр. Долни Дъбник	Изграждане на склад към мелница за царевичен грис в УПИ V-138, КВ.149, гр. Долни Дъбник	199 965,47	99 982,73	99 982,73	Сключен 4.2 чрез ВОМР
КАМЕЛИЯ - ВАСИЛ ГЕТОВ 1 ЕООД	гр. Долни Дъбник	Изграждане на селскостопанска сграда за съхранение на растителна продукция /склад за фуражи/ и закупуване на оборудване за повишаване безопасността на съхранение с включена система за дезинсекция и дератизация	390 390,21	195 195,10	0,00	Сключен 5.1 по ПРСР

КАМЕЛИЯ-ВАСИЛ ГЕТОВ 2 ЕООД	гр. Долни Дъбник	Изграждане на Работилница за ремонт и техническо обслужване на автомобили, трактори и земеделска техника в УПИ IV-138, кв.149, по план на гр. Долни Дъбник	796 877,78	391 160,00	0,00	Сключен 6.4 по ПРСР
Геновева	с. Горни Дъбник	Стартова помощ за развитието на малкото стопанство на Геновева Иванова	29 337,00	29 337,00	19 558,00	Сключен 6.3 по ПРСР
ГЕРАДА ООД	с. Горни Дъбник	Изграждане на предприятие за преработка на пчелен мед	2 768 488,15	1 384 244,05	0,00	Сключен 4.2 по ПРСР
Денис	с. Бъркач	Повишаване на конкурентоспособността и био сигурността в животновъдно земеделско стопанство на ЗП Денис Рачев	648 760,99	324 380,51	0,00	Сключен 4.1 по ПРСР
Денислав	гр. Долни Дъбник	Отглеждане на пчелни семейства	0,00	0,00	19 558,00	Прекратен 6.3 по ПРСР
ДЖОМАН ЕООД	гр. Долни Дъбник	Подкрепа на местния бизнес, чрез инвестиции в специализирани строителни услуги	149 600,00	112 200,00	0,00	Сключен 6.4.1 чрез ВОМР
ЕТ БУЛГАРИ-Вяра Михайлова	гр. Долни Дъбник	Изграждане на автосервиз в УПИ X-88, кв.14 по плана на Долни Дъбник	867 313,22	391 160,00	0,00	В изпълнение 6.4.1 по ПРСР
ЕТА - ЖЕЛЕВА ЕООД	гр. Койнаре, гр. Червен бряг, с. Глава, с. Горни Дъбник, с. Горник, Радомирци, с. Реселец, с. Рупци (общ. Червен бряг), с. Торос, с. Чомаковци	Повишаване на капацитета на ЕТА - ЖЕЛЕВА ЕООД	140 000,00	84 000,00	894 162,00	Приключен ОПИК
ЗС	с. Крушовица	Стартова помощ за развитие на земеделското стопанство на Детелина Руменова Николаева	48 895,00	48 895,00	48 895,00	Сключен 6.1 по ПРСР
Изпълнителна агенция „Борба с градушките“	гр. Долни Дъбник, гр. София, гр. Шумен	Усъвършенстване и разширяване на системата за ранно откриване и превенция на неблагоприятни климатични явления	1 390 500,00	1 112 400,00	0,00	Сключен 5.1 по ПРСР

ИЛИОН ИМ ЕООД	С .Градина	Преодоляване недостига на средства и липсата на ликвидност, настъпили в резултат от епидемичния взрив от COVID-19	10 000,00	10 000,00	10 000,00	Приключен ОПИК
ИПИС ЕООД	гр. Долни Дъбник	Преодоляване недостига на средства и липсата на ликвидност, настъпили в резултат от епидемичния взрив от COVID-19	3 818,18	3 818,18	3 818,18	Приключен ОПИК
Калинка	с. Градина	Стартова помощ за развитието на малкото стопанство на Калинка Ангелова	29 337,00	29 337,00	29 337,00	Сключен 6.3 по ПРСР
МАКС АГРО ВВ ЕООД	гр. Долни Дъбник	Изграждане на садкова инсталация за интензивно отглеждане на риба в яз. „Долни Дъбник“	1 040 584,78	520 292,39	0,00	В изпълнение ПМДР
МАРИЯ 777 ЕООД	гр. Долни Дъбник	Създаване на добавена стойност на местния бизнес, чрез инвестиции в специализирани строителни услуги	123 838,33	92 878,74	0,00	Сключен 6.4.1 чрез ВОМР
НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ ИЛИЯ БЕШКОВ - 1898	гр. Долни Дъбник	Опознаване и популяризиране на местното културно наследство и повишаване на обществения интерес към него, чрез въвеждане на иновативен подход за представяне на културните ценности на местната общност.	24 975,64	24 975,64	0,00	Сключен 7.02 чрез ВОМР
Народно читалище "Илия Бешков-1898" НЧ	гр. Долни Дъбник	Спортните танци – иновативен подход за спорт, танци, изкуство, творческа изява и физическа култура сред младежката общност на територията на МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник	13 512,60	13 512,60	0,00	Сключен 7.02 чрез ВОМР
НОВОТИКА 95 АД	с. Крушовица	Развитие на управленския капацитет чрез въвеждане на ERP система за управление на бизнес процесите в предприятието	554 650,00	388 255,00	384 914,12	Приключен ОПИК
Община Долни Дъбник	Долни Дъбник	Център за почасово предоставяне на услуги в домашна среда	459 784,26	459 784,26	413 438,54	Приключен ОПРЧР
Община Долни Дъбник	Долни Дъбник	Обучение и заетост за неактивните младежи на община Долни Дъбник	386 417,87	386 417,87	348 882,95	Приключен ОПРЧР

Община Долни Дъбник	Долни Дъбник	Грижа за децата на община Долни Дъбник	808 400,78	808 400,78	608 660,99	В изпълнение ОПРЧР
Община Долни Дъбник	гр. Долни Дъбник	Изграждане, благоустрояване и обновяване на площ за широко обществено ползване – парк, в гр. Долни Дъбник	722 864,11	722 864,11	342 021,79	Сключен 7.2 по ПРСР
Община Долни Дъбник	Долни Дъбник	Рекултивация на депо за твърди битови отпадъци в гр. Долни Дъбник	2 581 318,58	2 581 318,58	2 452 252,65	В изпълнение ОПОС
Община Долни Дъбник	гр. Долни Дъбник	Реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на сградата на Професионална гимназия по селско стопанство „Проф. Иван Иванов“	739 126,66	739 126,66	739 126,62	Сключен 7.2 по ПРСР
Община Долни Дъбник	с. Крушовица	Изграждане на спортна площадка в село Крушовица	109 682,64	109 682,64	51 341,32	Сключен 7.2 чрез ВОМР
Община Долни Дъбник	с. Садовец	Реконструкция и рехабилитация на площад и прилежащите му улици в село Садовец	110 269,60	110 269,60	52 908,28	Сключен 7.2 чрез ВОМР
Община Долни Дъбник	гр. Долни Дъбник	Изграждане на спортна площадка в град Долни Дъбник	0,00	0,00	0,00	Прекратен 7.2 чрез ВОМР
Петя	гр. Долни Дъбник	Стартова помощ за развитието на малкото стопанство на Петя Мюмюн	29 337,00	29 337,00	19 558,00	Сключен 6.3 по ПРСР
Радослав	с. Горни Дъбник	Развитие на стопанство в землището на с. Горни Дъбник, с отглеждане на дини, пъпеши и зеле	29 337,00	29 337,00	19 558,00	Сключен 6.3 по ПРСР
С.Б. - БОГДАНОВ ЕООД	гр. Долни Дъбник	Създаване на нов бизнес в областта на специализираните строителни дейности	148 090,00	111 067,50	0,00	Сключен 6.4.1 чрез ВОМР
СНЦ в обществена полза Туристическо дружество „Студенец“	с. Садовец	Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдих, туристическа информация и малка по мащаб туристическа инфраструктура	145 500,00	145 500,00	0,00	Сключен 7.5 чрез ВОМР
Силвия	с. Горни Дъбник	Развитие на стопанство в землището на с. Горни Дъбник с отглеждане на зеленчуци - открито производство - домати, пипер и краставици	29 337,00	29 337,00	19 558,00	Сключен 6.3 по ПРСР

СОЛАР ДИЗАЙН ПЛЕВЕН ООД	гр. Плевен, гр. Русе, гр. София, с. Крушовица	Разработване на иновативна услуга по архитектурно-инженерно проектиране и обследване на ВЕИ	0,00	0,00	383 283,46	Приключен ОПИК
ТАСИ ООД	гр. Долни Дъбник	Подкрепа за средни предприятия за преодоляване на икономическите последствия от пандемията COVID-19	150 000,00	150 000,00	150 000,00	Приключен ОПИК
ЯЦИН - ТРАНС ООД	гр. Долни Дъбник	Преодоляване недостига на средства и липсата на ликвидност, настъпили в резултат от епидемичния взрив от COVID-19	10 000,00	10 000,00	10 000,00	Приключен ОПИК
31 бенефициента		40 проекта	17 245 363.69	12 676 714.36	8 069 250,81	10 приключени

Както се вижда, двете общини на МИГ показват сравнително добри за областта резултати, като приносът на WOMP на фона на общото усвояване на европейски средства засега е малък. В община Долна Митрополия проектите със сключени договори чрез WOMP са 14,6% от всички проекти, а в община Долни Дъбник – 25% от всички проекти. Както се каза, това не се дължи на несвършена работа на МИГ, тъй като приеми са обявени по всички мерки, както и има одобрени проекти по тях, а най-вече на забавеното оценяване на тези проекти от страна наДФЗ. В констатациите на доклада на сметната палата е записано и това, че в централната администрация няма яснота или разписани приоритети по одобряването на проектите на МИГ – по едни мерки проектите се одобряват по-бързо, макар че приеми са отворени по-късно, по други мерки одобрението отнема години, без да има никакви възражения по първоначалните оценки или процедурите. На едни бенефициенти договорите се сключват по-бързо, а на други по същата мярка, подадени на същия прием договорите се забавят. Освен това, не е ясна и съдбата на прекратените проекти с искане на допълнително споразумение, които са свързани със строителни дейности и каквито има не само чрез WOMP, но и на ниво национални приеми. Приносът на WOMP ще може да бъде отчетен по-точно едва в края на Програмния период през 2023 г., когато средствата ще бъдат разплатени и проектите приключени.

5. Национални въздействия на ОП – макроикономически показатели

Вече беше споменато, че през март тази година Министерство на финансите изготвя за първи път доклад, който съдържа оценка на реалното въздействие от прилагането на всички Оперативни програми у нас, в т.ч. и ПРСР и ВОМР (Оценка на макроикономическите ефекти от изпълнението на програмите, съфинансирани със средства от ЕС, март 2022 г.). Оценка е разработена чрез инструмент за икономическо моделиране (СИБИЛА 2.0), който е създаден в съответствие с добрите европейски практики и представлява макроиконометричен метод за изследване на ефектите от фондовете на ЕС върху икономиката на България в краткосрочен и средносрочен план. Докладът включва въздействието от усвоените до края на 2021 г. средства по линия на Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) през Програмния период 2014–2020 г., като ефектите са разпределени и по отделни Оперативни програми. Оценка е основана на данните за реално разплатените средства по различните ОП, като авторите уточняват, че в нея не са отразени част от средносрочните ефекти, както и дългосрочните такива от реализираните интервенции, тъй като за тяхното пълно проявление е необходимо да бъде разглеждан доста по-дълъг времеви хоризонт. Също така, плащанията представляват преки ефекти, като косвените въздействия се очаква да се проявят също в по-дългосрочен план.

Както вече се каза в раздела за националното прилагане на ВОМР, през периода 2014-2020 г., страната ни е получила по ЕСИФ общо 9,9 млрд. евро, като средното изпълнение на Програмите до края на 2021 г. е 61,6%, а изплатената БФП е в размер на 6,809 млрд. евро. Усвояването на фондовете нараства през годините, като в последните три варира около близки стойности – 19,2% за 2019 г., 18,5% за 2020 г. и 20,4% за 2021 г. Въздействието им върху основните макроикономически показатели е обобщено в таблицата:

Макроикономически показатели	Ефект към 2021 г. на годишна база
БВП	9.7%
Износ на стоки и услуги	0.8%
Внос на стоки и услуги	10.5%
Частно потребление	11.8%
Частни инвестиции	27.6%
Заетост (15-64 г.)	15.9%
Коефициент на безработица (15-64 г.)	-7.08 п.п.
Средна работна заплата	12.1%

Източник Министерство на финансите, 2022 г.

От данните се вижда, че въздействието върху БВП към края на 2021 г. е увеличение с 9,7% спрямо сценарий без усвояване на евро средствата. През по-голямата част от периода след 2014 г. БВП нараства плавно, като изпълнението на планираните мерки по линия на ЕСИФ изиграва допълнителна роля в това отношение, включително в смекчаване на отрицателните последици от епидемията от COVID-19. В средносрочен план положителното въздействие на евро средствата е свързано и с увеличаването не само на количествените характеристики, но и с подобряване на качеството – например, повишаването на качествена характеристика на наетия трудов ресурс или на вложения капитал би довела до увеличение на общата факторна производителност. В резултат на това икономиката постига по-висок растеж. Въздействие има и върху стимулирането на разходите за основен капитал на частния сектор (съфинансиране на проектите, придобиване на ДМА, въвеждане на иновации, отворен пазар), като в края на 2021 г. частните инвестиции надвишават нивото, което би било постигнато в отсъствие на средствата от ЕС с 27.6%. Наблюдава се и увеличаване на частното потребление, което се дължи на слабо повишение на цените за периода (3,6%), което пък е резултат на повишаване на качеството на стоките и услугите, инфлацията, вноса и износа. Трябва да се уточни, че в документа не е отразена нарастващата по-голяма инфлация през 2022 г. Увеличаването на платежоспособното търсене в малка отворена икономика като нашата, която не може да влияе на световните цени, по-скоро рефлектира в ускоряване на растежа на вноса на стоки и услуги. Нарастването на вноса с 10,5% се дължи на ниската суровинна обезпеченост в някои сектори (енергетика, преработка), както и на стремежа за повишаване на ефективността на частния сектор чрез внос на по-производителни и ресурсно спестяващи оборудване и технологии. Износът нараства много по-малко с 0,8%, но при него очакванията са да се повиши в по-дългосрочен план – вероятно в резултат на подобряване на конкурентните позиции на българските производители ще се постигне и значително увеличение на износа на стоки и услуги.

Интервенциите, финансирани по Оперативните програми водят и до положителен кумулативен ефект и по отношение на пазара на труда - икономическата активност на трудоспособното население, коефициентите на заетост и безработица. Това са най-преките въздействия на усвояването на средства – по проектите се отварят нови работни места. В средносрочен и дългосрочен план се очаква да се проявят и косвени въздействия - повишаване на качеството на заетите и работната сила като цяло, както и

на предприемаческата активност на населението, която засега е сред най-ниските в ЕС. Данните показват позитивен ефект по отношение на заетостта, която се увеличава с 15,9% в сравнение с 2014 г. в резултат на усвоените средства, и съответно намаляване на коефициента на безработицата с -7,1% спрямо сценария без еврофондове. За разлика от наблюдаваните преки ефекти върху заетостта, работната сила и безработицата, очакваното позитивно влияние върху производителността на труда е предимно косвено и дългосрочно. Същевременно, нетният ефект от интервенциите върху средната работна заплата към края на 2021 г. достига 12,1%.

Въздействието на европейските средства върху икономиката на страната е разгледано и по отделни Оперативни програми, като е уточнено, че размерът на въздействията зависи от обема на финансирането (за всички програми то е различно), степента на усвояване и насочеността на самата програма (инфраструктура, човешки капитал, технологичното равнище, иновации и т.н.). Инвестициите в някои случаи водят до осезаеми икономически ефекти в краткосрочен план, докато в други случаи се очакват по-дългосрочни влияния върху икономиката като цяло.

Принос по Оперативни програми:

Програма	БВП	Износ на стоки и услуги	Внос на стоки и услуги	Частно потребление	Частни инвестиции	Заетост	Коефициент на безработица	Средна работна заплата
ОП Транспорт	0.6%	0.0%	1.1%	0.7%	1.3%	0.6%	-0.29 п.п.	0.4%
ОПОС	0.4%	0.0%	1.4%	0.5%	1.0%	0.4%	-0.20 п.п.	0.2%
ОП Региони в растеж	0.6%	0.0%	1.2%	0.8%	1.4%	0.7%	-0.32 п.п.	0.4%
ОПНОИР	0.1%	0.0%	0.1%	0.1%	0.6%	0.1%	-0.04 п.п.	0.1%
ОПИК	0.6%	0.4%	2.3%	0.7%	5.8%	0.6%	-0.30 п.п.	0.5%
ОПРЧР	6.1%	0.0%	2.3%	7.4%	12.5%	12.1%	-5.40 п.п.	9.5%
ОП Добро управление	0.1%	0.2%	0.2%	0.1%	0.3%	0.1%	-0.06 п.п.	0.1%
ОП Инициатива за МСП	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
ПРСР	1.0%	0.1%	2.6%	1.2%	3.9%	1.0%	-0.47 п.п.	0.6%
ПМДР	0.0%	0.0%	0.1%	0.0%	0.2%	0.0%	-0.01 п.п.	0.0%

Източник Министерство на финансите

Както се вижда от данните, приносът на програмите е различен по отделните показатели, независимо че по някои ОП вложените средства са много повече в сравнение с други ОП, които пък са с по-голям принос. Тук разликата отново е и в краткосрочните и дългосрочни въздействия. Например, ОПРЧР, която обхваща само

10,6% от общата помощ на ЕС, но е усвоена на 84,2% по реално разплатени средства, има най-голямо въздействие не само върху пазара на труда (заетост и безработица), но и върху нарастването на БВП. Това е така, защото по ОПРЧР са осъществени преки въздействия върху подобряване на характеристиките на работната сила, създаване на работни места и оттук и към подобряване на конкурентоспособността на българското производство. Създаването на работни места, дори субсидираната заетост, сравнително бързо проявява своя ефект върху икономиката чрез нарастване на вложения труд и подобряване капацитета на работната сила. При ОПИК, която е 12,3% от средствата от ЕС и също е с висока степен на усвояване (73,2%) най-значително е отражението върху частните инвестиции, последвано от ефектите върху частно потребление и вноса, но не и върху БВП. Частните инвестиции нарастват заради съфинансирането по някои от проектите, но и заради по-нататъшните вложения на фирмите в резултат на въведените иновации и разрастване на производствените мощности. Вносът пък се увеличава поради необходимостта от набавяне на технологии и модерни решения, които не са налични на нашия пазар. Малкото въздействие върху БВП се дължи именно на дисбаланса внос/износ, но в дългосрочен план подобрените конкурентни позиции на предприятията би трябвало да доведат и до увеличение на износа и съответно по-голямо благоприятно въздействие върху БВП.

По отношение на ПРСР, която заема най-голям обем от средствата от ЕС (28,3%) и е сред Програмите с най-слабо усвояване (50,2%) се наблюдават преки положителни въздействия по всички показатели, като най-големи те са по отношение на частните инвестиции, вноса и БВП. Частните инвестиции се увеличават в резултат на необходимостта от съфинансиране на проектите, но както и при ОПИК, и на по-нататъшните вложения на предприемачите вследствие на въведените иновации и разширени обем на продукцията. Увеличението на вноса (3,9%) в резултат на изпълнението различните мерки е сред най-непосредствените ефекти на макрониво и е свързано с необходимостта от внос на суровини (торове, суровини за преработка) или стоки, свързани с реализацията на проекти (например машини и друга техника). В краткосрочен план се наблюдава и увеличение на заетостта с 1% (повече от другите програми), което се дължи на естеството на проектите и въведения задължителен индикатор в ПРСР и ВОМР за новосъздадени работни места. В дългосрочен план се очаква по-голям ръст на заетостта в резултат от увеличената икономическа дейност, съответно намаляване на безработицата в селските райони и нарастване на средната

работна заплата. Експертите смятат, че при цялостно изпълнение на ПРСР ще бъдат привлечени още по-значителни по размер частни инвестиции основно в две направления – допълнително привлечени инвестиции от бизнеса в резултат от реализираните проекти за модернизация на материалната база; допълнителен приток от инвестиции в резултат на търсенето на инвестиционни стоки и суровини във връзка с изграждането на местната инфраструктура. В дългосрочен план очакванията са за ускорение на положителните ефекти върху икономическия растеж в селските райони в резултат на увеличената производителност на стопанствата и предприятията.

При разбивката по мерки обаче, приносът на ВОМР (мярка 19) е с нулеви стойности в доклада. Това се дължи предимно на факта, че по ВОМР има малко завършени проекти и реално разплатени средства, като тук се отчитат само проектите по ПРСР, но не и тези реализирани чрез многофондово финансиране по другите ОП, резултатите от които са отчетени в съответната Програма. От останалите мерки, най-висок е приносът на мярка 4 (Инвестиции в материални активи) с 0,23% увеличение на БВП, с 1,65% на частните инвестиции, с 0,51% на вноса, с 0,24% на заетостта и с 0,14% на средната работна заплата, тъй като по тази мярка има най-много подадени и изпълнени или в процес на изпълнение проекти. На второ място е мярка 7 (Основни услуги и обновяване на селата в селските райони), която е с принос от 0,19% увеличение на БВП, 0,49% на частните инвестиции, 0,90% на вноса, 0,17% на заетостта и 0,06% на средната работна заплата, защото пък по тази мярка има най-рано стартирани и съответно завършени проекти. Отчетени са ефекти и по мярка 6 (Развитие на стопанства и предприятия) – увеличение на БВП с 0,07%, с 0,60% на частните инвестиции, с 0,19% на вноса, с 0,08% на заетостта и с 0,06% на средната работна заплата. Като се има предвид, че това са най-разпространените мерки и в Стратегиите за ВОМР на всички МИГ, бъдещите въздействия могат да бъдат търсени по същите показатели. Други мерки на ПРСР с минимални засега въздействия са осъществени по мярка 10 (Агроекология и климат), мярка 12 (Плащания по Натура 2000), мярка 13 (Плащания за райони с природни или други специфични ограничения) и мярка 14 (Хуманно отношение към животните). По останалите мерки до края на 2021 г. са отчетени нулеви въздействия по всички показатели. Макар че информацията в доклада е твърде обобщена и до известна степен моделирана, тя може да се използва като отправна точка за измерване на въздействието на прилагането на ВОМР и на местно ниво.

6. Въздействия на ВОМР на местно ниво

6.1. Икономически въздействия

Икономическите въздействия на ВОМР могат да бъдат измерени чрез промяната на макроикономическите показатели на регионално и общинско ниво, подобряването на конкурентоспособността на стопанства и предприятия, производството и пазарните позиции, но те водят след себе си и комплексни въздействия върху пазара на труда – заетост и безработица, повишаване на доходите, повишаване капацитета на работната сила. Доколкото реализираните проекти въвеждат иновации и енергоспестяващи технологии за повишаване на ресурсната ефективност, те имат благоприятно въздействие и върху околната среда. Тъй като и в увеличения бюджет на МИГ превес отново имат икономическите мерки, които заемат 58,25% от бюджета – 27,73% за модернизация на стопанствата по мярка 4.1 (увеличени средства), 2,68% за модернизация на преработвателните предприятия по мярка 4.2 (намалени средства) и 27,84% за диверсификация на икономиката по мярка 6.4 (увеличени средства), то и въздействието на ВОМР върху икономиката се очаква да бъде най-голямо, като ефектите са преки и непосредствени върху някои показатели (приходи от производството, ДМА, БВП, работни места и др.) и косвени и по-дългосрочни върху други (предприемаческа активност, доходи, околна среда). Отново трябва да се направи уточнението, че въздействията се извличат чрез анализ на различни данни, които се влияят и от множество други фактори – например общият икономически растеж в страната, както и проектите по всички ОП в двете общини влияят благоприятно върху показателите, обратно – енергийната криза, инфлацията на национално ниво или демографската криза на общинско ниво оказват отрицателно влияние и намаляват въздействието от проектите по ВОМР. Вече се каза, че нито в България, нито в ЕС се събират достатъчно данни за ефективността и ефикасността на подхода, затова анализът на въздействията се базира на общото състояние на икономиката в съответната община (същото важи и за социалната сфера и екологията) и от развитието ѝ в положителна или отрицателна посока може да се съди как повлиява (или не повлиява) и ВОМР.

Основните икономически показатели са твърде динамични през последните две години, като се обуславят от различни обстоятелства – възстановяването след пандемията през 2021 г., ръстът на цените на енергията и горивата заради войната в Украйна през 2022

г., както и нарастващата инфлация като следствие. През 2021 г. общият БВП за страната е 119 951 млрд. лева, като България остава с най-нисък брутен вътрешен продукт на човек от населението с ниво от 55% под средното за Европейския съюз равнище по покупателна способност. При сравнението между отделните райони за планиране, лидер остава Югозападният със столицата София, който вече покрива 89% от средната за ЕС стойност, за разлика от Северозападния, където се намира и територията на МИГ, който е с едва 32% от средното за ЕС.

БВП на глава от населението нараства навсякъде в страната, но и през 2021 г. Северозападният район остава с най-ниски показатели - 11 327 лв. на човек. Област Плевен е на трето място след Монтана и Ловеч с 10 268 лева на човек (при 9 813 лева за 2020 г. и 8 795 лева за 2019 г.). Трябва да се каже, че все пак областта изпреварва по БВП на глава от населението други области, които са в по-развити икономически райони от ниво NUTS II, например като област Добрич (10 195 лв.) в Североизточния, област Силистра (8 307 лв.) в Северен централен, област Сливен (8 616 лева) в Югоизточния, област Кюстендил (9 616 лева) и област Перник (9 352 лева) в Югозападния, област Хасково (9 100 лв.) в Южен централен. За отбелязване е и фактът, че възстановяването на икономиката не е равномерно във всички общини, независимо от по-добрите резултати на областите - кризисната година води до спад в произведената продукция на човек от населението в 160 общини, т.е. над 60% от всички общини отбелязват влошаване на икономическите показатели.

През 2022 г. се наблюдава отново относителен растеж на БВП, но с много уговорки - през второто тримесечие БВП нараства с 4,8% спрямо второто тримесечие на предходната година и с 1,1% спрямо първото тримесечие на 2022 г. Крайното потребление регистрира ръст от 5,3%, докато бруто образуването на основен капитал намалява със 7,3%, износьт на стоки и услуги се увеличава с 11,8%, а вносьт нараства с 18,0%. Т.е. причина за регистрирания икономически ръст е увеличението на крайното потребление (увеличение на цените на стоките и енергията, както и инфлацията) и на износа на стоки и услуги (предимно енергия и оръжие), а не реалното раздвижване на производството. Инвестициите (външни и вътрешни) на практика бележат понижение, а по данни на НСИ се влошават и условията за правене на бизнес.

Както се отбеляза, при много от общините се наблюдава спад в произведената продукция спрямо предишни години, като данните са от преди енергийната криза и

покачването на цените, т.е. в последните месеци може да се очаква и допълнителен спад. По-малките общини извън големите градове, в които има значително нарастване на произведената продукция са предимно с добивна индустрия (мини), енергийни или преработващи центрове, останалите се представят много по-слабо и с разнообразни показатели. С над милиард лева продукция са общо 30 общини (включващи предимно големите градове и вече споменатите малки общини), а с под 100 милиона – 136 общини. По този показател, двете общини на МИГ също се развиват по различен начин – в община Долна Митрополия се наблюдава увеличаване на произведената продукция и тя е 172,257 млн. при 164,357 млн. лева за предходната година, а в община Долни Дъбник произведената продукция намалява и е 98,095 млн. при 104,191 млн. лева преди. В повечето от останалите общини в област Плевен също се наблюдава спад, с изключение на самата община Плевен – 1, 921 млрд. (при 1, 905 млрд. за предходната година) и община Кнежа – 827, 329 млн. (при 597, 955 млн. за предходната година). Обяснението е в по-силната преработваща промишленост плюс увеличените цени (в Кнежа се преработват растителни мазнини с растяща непрекъсната цена). Община Кнежа е и сред лидерите в страната по произведена продукция на глава от населението – 69 599 лева на човек, като изпреварва дори столицата София, която е с 57 800 лева на човек. За община Долна Митрополия този показател е 9 800 лева на човек (увеличение с 3,5% спрямо 9 471 лева за предишната година) и за община Долни Дъбник е 9 230 (намаление с -6,7% спрямо 9 896 лева за предишната година). Разликата между двете общини се дължи предимно на износа – приходите от износ на нефинансовите предприятия в община Долна Митрополия са 77,1 млн. лева, като бележат ръст от 197,7% за три години, а в община Долни Дъбник са само 9,4 млн. лева, като тук има спад от -33% за същия период.

Във връзка с кризата, породена от пандемията и от нарастването цените на енергията още през 2021 г., се променя и структурата на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА). През 2021 г. разходите за ДМА във всички сектори на икономиката са по данни на НСИ са 23 157 млрд. лева (19,3% от БВП). Най-много намаляват разходите за ДМА в строителството - относителният дял на направените инвестиции за сгради, строителни съоръжения и конструкции спада с 9,8% пункта в сравнение с предходната година и достига 35,2% от общите разходи за ДМА. Същевременно, вложените средства за машини, производствено оборудване и апаратура нарастват с 2,7%, за закупуване на земя - с 3,1%, и за транспортни средства -

с 2,3%, като формират съответно 28.6%, 9.6% и 14.0% от общия обем инвестиции в ДМА. По сектори най-голям обем инвестиции в ДМА са вложени в услугите (търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети, транспорт, складиране и пощи, хотелиерство и ресторантьорство) 7 516 072, следван от промишлеността с 5 377 872 лева, строителството с 1 916 645 лева и селското стопанство с 1 405 677 лева.

Най-големи инвестиции в селското стопанство има в Северозападния и Северен централен район – съответно 274 709 млн. и 288 039 млн. лева. В Северозападния район инвестициите в селското стопанство надвишават тези в услугите, които са 172 533 млн. лева. Индустрията е с 385 995 млн. лева инвестиции, а строителството е с едва 67 070 млн. Така се очертава профилът на предимно селскостопански регион, който е силно зависим от усвояването на европейските фондове.

Общините на МИГ се представят различно и по този показател. В община Долна Митрополия разходите за ДМА са 15,8 млн. лева, като има намаление в сравнение с предходната година, когато са били 18.6 млн. лева. Общото намаление за периода е 2019 -2021 г. е -14,6%. В община Долни Дъбник вложенията в ДМА са 18,9 млн. лева, като бележат увеличение спрямо 14,4 млн. лева предишната година, а общото увеличение за същия период е с 32%. Ако се разгледат разходите за ДМА на човек от населението – 905 лева за Долна Митрополия и 1785 лева за Долни Дъбник, сравнени с усвоените еврофондове на човек в последните години – 596 лева на човек за Долна Митрополия (данните са само от ИСУН и са след 2018 г.) и 1220 лева на човек за Долни Дъбник, става ясно, че ДМА и в двете общини се придобиват предимно чрез средствата на европейските фондове, т.е. важи казаното за целия Северозападен район.

Броят на нефинансовите предприятия (фирмите), който е белег за икономическа активност, не се променя особено през последните две години и следователно усвояването на европейски средства, вкл. и ВОМР не оказва особено въздействие върху тази активност. В община Долна Митрополия те са 469 (при 468 за предходната година), а в община Долни Дъбник са 271 (при 279 за предходната година). По коригирани данни на НСИ за периода 2018-2020 година, на 1000 души в община Долна Митрополия се падат 26,9 фирми, а в община Долни Дъбник – 25,6 фирми, което е под средното за селските общини в страната от 30 до 50 предприятия на 1000 души население. Като причина отново трябва да се изтъкне преобладаващия селскостопански профил (малко на брой големи стопанства от една страна, а от друга – множество

земеделски производители физически лица), ниската степен на развитие на туризма (най-много предприятия като брой има именно в туристическите общини – кафенета, ресторанти и барове), както и по-ниската предприемаческа инициатива в селските общини по принцип.

СВОМР има най-голямо въздействие върху селското стопанство, тъй като все пак мерките, които се изпълняват са по ПРСР, макар че целта е цялостно оживяване на селските райони. В Доклада на ЕК за изпълнението на ОСП се казва, че макар общата факторна производителност на селското стопанство в ЕС да се е увеличила с 6%, липсата на рентабилност и необходимостта от субсидии в голяма част от стопанствата се запазва. Постигнат е малък напредък по отношение справедливото разпределение на директните плащания, като 20% от бенефициентите продължават да получават 80% от плащанията, въпреки че плащанията към малки производители са се увеличили с 18% за периода. Продължават трудностите с навлизането на нови производители в земеделието, които се дължат на ограничения достъп до земя и капитали, както и на ниската привлекателност на условията за живеене и труд в селските райони.

По данни на ОДЗ – Плевен (Доклад за 2020 г.), селскостопанският фонд на община Долна Митрополия възлиза на 600 380 дка, като обработваемите площи са 501 990 (84% от земеделския фонд), а най-голяма част са нивите – 526 350 дка (обработваеми и необработваеми). Трайните насаждения заемат едва 1 887 дка. В община Долни Дъбник селскостопанският фонд е 258 808 дка, а обработваемите площи са 180 682 дка (70% от цялата земеделска земя). Превес отново имат нивите - 196 537 дка, като тук трайните насаждения от овошки и лозя обхващат доста по-голям дял от 17 653 дка. Пасищата и мерите са съответно 47 326 дка в община Долна Митрополия и 26 405 в община Долни Дъбник. И в двете общини на МИГ селското стопанство е основен отрасъл на икономиката, което е типично за общините в Северозападна България. Отглежданите култури, отново по данни на ОДЗ-Плевен, са предимно пшеница (с най-голям дял), следвана от царевица за зърно, слънчоглед и ечемик. В по-малка степен от зърнените и техническите се отглеждат рапица, ръж, тритикале, а напоследък и лимец, грахам и спелта, от които се правят модерните и търсени на пазара здравословни брашна. Следователно, и в двете общини преобладава растениевъдството и поради географските и климатични условия се развива едро монокултурно земеделие.

По вече обявените окончателни данни от преброяването на земеделските стопанства през 2020 г, област Плевен, заедно с област Добрич са с най-висока ИЗП за страната. С най-голям среден размер на стопанствата се отличава отново област Плевен със 119,1 ха средна ИЗП, следвана от стопанствата във Варна (108,77 ха), Враца (101,71 ха) и Велико Търново (101,72 ха). Средната ИЗП на стопанствата в България е 33 ха (при 16 ха за ЕС), като за сравнение, най-малка ИЗП имат стопанствата в Смолян (5,91 ха) и Кърджали (6,7 ха). Природните дадености определят регионалното разпределение на ИЗП, което пряко се отразява и на структурата на земеделските стопанства и типа земеделие, развиван в отделните региони.

Според предложеното от МЗХГ ново разпределение на размера на стопанствата, на територията на МИГ има много големи и големи стопанства, които отглеждат зърнени и технически култури. Много голямо стопанство е това, което обработва над 1 500 ха земя и има СПО над 500 000 евро. Много големите стопанства в България са общо 1071, което е 0,8 % от общия брой на стопанствата, като те обработват 1 015 088 ха или 46.7% от ИЗП за страната. Характерна за тях е силната концентрация на земя и капитал, те разполагат с най-съвременна техника, използват и прилагат иновативни технологии и инвестират в непрекъснато разширяване на използваните площи и на дейността си. Над 55% от общият брой много големи стопанства са специализирани в производството на житни, маслодайни и протеинови култури и се намират в Северна България.

Големите стопанства са със среден размер на ИЗП 541,14 ха и СПО 241 114 евро. Те са общо 2 361 или 1,73% от общият брой стопанства, обработват 797 639 ха или 20,1% от общата ИЗП на страната. Близко 73% от стопанствата в тази група също са специализирани в производството на житни, маслодайни и протеинови култури и обработват 91% от площта в тази категория. Тези стопанства се характеризират с висока степен на механизация, сравнително малък брой заети, имат изградена добра инфраструктура, използват съвременни технологии в производството, имат добри пазарни позиции. В двете общини на МИГ този тип стопанства се притежават от някои от най-големите зърно-производители в България, вкл. и арендатори от други области и общини. Парцелите, които се обработват са от стотици хиляди декари. Друг голям собственик са местните кооперации. Продукцията им се продава на едро предимно на борсите или се изнася.

На територията на МИГ със зърно-производство се занимават и средни, малки и много малки стопанства (според новата класификация), които са и преобладаващата част от броя стопанства. Средните стопанства са с ИЗП от 38,30 ха и средно СПО 35 650 евро, като при тези, които отглеждат зърнени и технически култури, средната ИЗП достига 68,93 ха, а те са 52% от всички стопанства в тази категория. Трябва да се каже, че както се вижда от данните, у нас разликата в размера на обработваната земя между средните и големите и много големи стопанства е много съществена, съответно такава е и между икономическите им резултати. Показателите за малки земеделски стопанства са средна ИЗП от 3,66 ха и среден размер на СПО – 4 172 евро. Средният размер на ИЗП в тази категория отново е най-висок при производството на житни, маслодайни и протеинови култури и е 5,76 ха. Много малките земеделски стопанства са със среден размер на ИЗП 0,85 ха и СПО 958 евро. Основна част от тях произвеждат основно за задоволяване на собствените нужди на домакинствата от храни и суровини. Двете последни категории стопанства – малки и много малки са предимно в сектора на растениевъдството, поради промените в нормативната уредба за изисквания при отглеждане на животни в личните стопанства през последните години.

В сектора на отглеждане на плодове и зеленчуци (предимно в община Долни Дъбник), стопанствата на територията са средни, малки и много малки. По данни на преброяването, в цялата област Плевен има 339 такива стопанства – най-много в целия Северозападен регион (Враца е с 90 стопанства, Видин със 74, Монтана със 135, Ловеч с 338), но далеч под стойностите на районите, в които е съсредоточено зеленчукопроизводството и това на плодове – Пловдив е с 3977 стопанства, Хасково с 1759, Благоевград с 1535, Пазарджик с 1462 стопанства. Средният размер на стопанствата за плодове и зеленчуци за областта е 2,77 ха, при 3,17 ха средно за страната. По данни на ОДЗ-Плевен, най-много се отглеждат картофи, домати, пипер и оранжерийни краставици, а от плодовете – дини, пъпеши, сливи и орехи, не малък е и дялът на винените лозя. При много малките стопанства най-висок СПО имат именно стопанствата със специализация зеленчуци - 1 049 евро и тези, които отглеждат овошки и лозя – съответно 830 и 550 евро. При малките стопанства отново при зеленчуците се постига най-висок СПО - 4 642 евро, който е по-голям от този в стопанствата от същата категория, които отглеждат зърнени култури (3 867 евро). При средните земеделски стопанства най-голяма е ИЗП на специализираните в отглеждането на трайни насаждения – 22,24 ха, при лозята и зеленчуците средният размер на стопанството

съответно е 22,24 ха и 3,40 ха. Средният СПО е 27 930 евро пи зеленчуците, 27 551 евро при овошките и 38 712 евро при лозята (при 51 002 евро за житните и маслодайни култури).

Животновъдството, макар и по-слабо застъпено от растениевъдството, е бързоразвиващ се подотрасъл на територията на двете общини на МИГ. В този сектор на територията работят отново средни, малки и много малки стопанства (с изключение на промишлените ферми за свине и птици). В община Долна Митрополия се развива повече говедовъдството, а в община Долни Дъбник – овцевъдството. Според новите дефиниции, в средните земеделски стопанства се отглеждат между 50 и 200 броя говеда и крави. В община Долна Митрополия има 13 такива стопанства (според регистъра на БАБХ), а в община Долни Дъбник те са само 6. Средният СПО за говеда с млечно направление е 49 107 евро, а за говеда с месно направление е 24 245 евро. Останалите говедовъдни стопанства на територията на МИГ са малки (от 10 до 50 млечни или месодайни говеда и крави) – 38 малки стопанства в община Долна Митрополия и 26 в община Долни Дъбник, а преобладаващата част са много малки (до 10 животни) – 55 в община Долна Митрополия и 92 в община Долни Дъбник. По отношение на овците и козите, средните стопанства разполагат с между 100 и 300 броя животни, като СПО при тях е 21 507 евро. В община Долна Митрополия над 100 овце се отглеждат в 11 стопанства, а над 100 кози в 5 стопанства. В община Долни Дъбник стопанствата с между 100 и 300 животни са 5 за овце и 3 за кози. В общината обаче има три стопанства, които по брой животни отиват към големите стопанства – 720 овце в стопанство в Долни Дъбник, 1842 овце също в Долни Дъбник и 985 в с. Петърница. Преобладаващата част от животновъдните стопанства отново са малки и много малки. От 10 до 100 броя овце или кози, което е средното за малко стопанство, в община Долна Митрополия отглеждат 36 (овце) и 19 (кози) стопанства. В община Долни Дъбник малките стопанства са съответно 28 (овце) и 13 (кози). Много малките стопанства (с между 1 и 5 животни) са 56 в община Долна Митрополия и 128 в община Долни Дъбник.

В община Долна Митрополия има и няколко промишлени ферми за птици – в с. Ставерци развива дейност един от най-големите производители на яйца и бройлери в България – „Пилигрим 67” ЕООД; Дитроникс ООД, с. Горна Митрополия има ферма за пилета и кокошки носачки, яйца; ЕТ Ню лайф – Валентина Йорданова, град Тръстеник отглежда промишлено патици. В община Долни Дъбник пък развива дейност

свиневъдна ферма тип А – на Натур Алимент ЕООД в с. Крушовица. На територията се развиват и някои по-необичайни производства - калифорнийски червей, ферма за охлюви, риба и аквакултури.

Прилагането на ВОМР предполага да се подкрепят по-малките и средни производители, както и да се стимулират т.нар. „чувствителни“ сектори – плодове и зеленчуци и животновъдството. Големите и много големи стопанства разчитат повече на оборот, оптимизация на разходите, както и се финансират предимно от директните субсидии на площ, за тях проектите по ВОМР са с малка инвестиция и те кандидатстват предимно на националните приеми по мерките на ПРСР. Прегледът на проектите на МИГ показва, че те ще имат въздействие именно върху по-малките и средни стопанства – по мярка 4.1 са одобрени проекти са за модернизация на животновъдни стопанства, такива за производство на плодове и зеленчуци или на малки производители на зърнени и технически култури – ЕТ или физически лица. Макар че на територията на МИГ има доста преработватели на храни (месни и млечни продукти), по мярка 4.2 е одобрен само един проект – този на Изи танк- Плевен ЕООД, който е за изграждане на склад към мелница за царевичен грис, т.е. отново свързан с производството на зърнени култури и е на голям производител. По мярката вероятно ще има следващ прием, но както и преди е отбелязвано, проблемът с по-малките преработватели и кандидатстването им по тази мярка е общ за всички МИГ в страната – поради липсата на местни суровини или поради недопустимост на кандидатите (особено в животновъдството не са изпълнени всички стандарти), интересът към мярката е по-ограничен в сравнение с мярка 4.1.

Трябва да се отбележи и това, че единствената интервенция във все още неодобрения Стратегическия план за ОСП 2021-2027 г. на България, към която няма отправени забележки от страна на ЕК, е свързана именно с повишаване конкурентоспособността на селското стопанство (вкл. мярка 4.1, освен разпределението на директните плащания), като в коментара се казва, че „предложените интервенции имат потенциала да подобрят жизнеспособността и рентабилността на сектора чрез преодоляване на съществуващите разлики в доходите между малките и големите земеделски стопанства и спада в традиционно конкурентните сектори“. По отношение на подобряване на позицията на производителите във веригата на стойността (специфична цел 3 в плана), свързана и с преработката (мярка 4.2), има редица отправени критики. Във връзка с установените слабости — „ниска конкурентоспособност, намаляване на

производството и ниска добавена стойност“, както и наличието на „значителен дял от земеделските производители, практически изключени от веригата на стойността“ и които не се ограничават само до секторите за производство на плодове, зеленчуци и мляко, препоръките на ЕК са да се подкрепи по-усилено създаването на организации на производители, кооперации или други форми на сътрудничество и то във всички сектори. Т.нар. оперативни програми на МЗХГ за съответните сектори са недостатъчен стимул за създаване на организации и групи производители, изискванията и административната тежест са високи, необходимо е улесняване на кооперирането и извън тези програми. Като решение на проблемите при преработвателите е изтъкната и необходимостта от въвеждането на специална мярка за схемите за качество (регистрация на географски указания), като тя пак е свързана със сдружаване и между по-малките производители. Препоръчват се и по-улеснени условия по мярката за сътрудничество в частта за организацията и укрепването на местните пазари и къси вериги за доставки, както и подобряване на регулацията за директните продажби.

Диверсификацията е друг важен елемент от ВОМР, тъй като интересът към проектите по мярка 6.4 е висок при всички МИГ, създават се алтернативни дейности и обикновено се подкрепят микро и малки фирми, които трудно биха получили национално финансиране за същите дейности. Чрез СВОМР МИГ Долна Митрополия-Долни Дъбник са одобрили пет проекта за неземеделски услуги – един за създаване на автомивка на самообслужване, 4 за различни строителни услуги, които включват и оборудване със собствени енергийни източници, два са останали в резервите – един за реконструкция на помещение за търговия на дребно с лекарства и фармацевтични стоки и един за счетоводни услуги. Въпреки, че туризмът е посочен като приоритетен сектор, сред кандидатите няма туристически предприятия, няма и такива за преработка на продукти извън Приложение I или такъв в културната сфера и занаятите.

Тъй като селското стопанство е с много по-ниска доходност в сравнение с другите сектори, диверсификацията на икономическите дейности в селските райони е основен инструмент за оживяване на икономиката им и през новия Програмен период. На нея се разчита и за създаване на работни места, повишаване на доходите, отчасти решаване на демографската криза чрез забавяне на миграцията на млади хора към градовете. В Стратегическия план относно диверсификацията са адресирани редица потребности, предвидено и е разширяване обхвата на мярката, но остават и доста спорни моменти. Например, като възможност е описано „стабилно развитие на селски туризъм;

увеличаване на броя на леглата, на броя на туристите, и нощувките в селските райони“, но това по никакъв начин не е предвидено в мярката, напротив – създаването на места за настаняване се изключва от допустимите дейности. Също така мярка 6.4 се разширява и в „подобряване на здравните и социалните услуги“, като обаче не е описана демаркацията във финансирането на тези дейности, които по закон са държавни или общински. В критиките на ЕК за плана е отбелязано, че по отношение на диверсификацията „могат да се разгледат по-ефективно възможностите за заетост, произтичащи от секторите на биоикономиката и горското стопанство“. Стимули за развитието на биоикономиката се предвиждат само за земеделските стопанства, докато приносът на дървопреработвателния сектор за създаването на работни места в селските райони не е ясно определен. Критики има и към това, че в плана „няма достатъчно амбиции за „модернизиране“ на селските райони чрез по-силен акцент върху подкрепата за неселскостопанските предприятия, иновациите и цифровизацията“. Въпреки че планът предвижда „подкрепа за земеделски производители и микропредприятия в инвестиции в информационния и технологичен сектор и създаването на творчески продукти“ и „създаване на работни места в областта на технологично управление, на технологии за дистрибуция, с цифровите технологии и др.“, интервенцията е неопределена и недостатъчно ясно формулирана. Общо оценката на ЕК е, че „обхватът на интервенцията „Инвестиции за неселскостопански дейности в селските райони“ е неясен и не стимулира потенциалните кандидати да развият бизнес възможностите, посочени в описанието на интервенцията“.

С цел диверсификация на дейностите в плана е предвидена и нова мярка (интервенция) „Запазване на духовния и културния живот на населението в селските райони“, която ще се реализира и чрез WOMP и „ще подпомага посрещането на потребността чрез инвестиции за обекти, свързани с културния живот, като: читалища, регистрирани по Закона за народните читалища, театри, библиотеки, музеи, галерии или изложбени зали, за дейности по: изграждане, реконструкция, ремонт, реставрация, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на обекти, свързани с културния живот, включително мобилни такива, включително и дейности по вертикалната планировка и подобряване на прилежащите пространства“. Чрез мярка 6.4 пък в областта на културата ще бъде осъществена „подкрепа за стимулиране на творческите занаяти, които са част от културното наследство и традиции и инвестиции за развитие на алтернативни форми на туризъм, допълващи местата за настаняване“.

6.2. Социални въздействия

Основните социални показатели, чрез които се измерват въздействията на някакви интервенции, вкл. и реализираните проекти по СВОМР са: нивото на доходи, средната работна заплата, структурата на доходите, вкл. и от селското стопанство като основен сектор и обект на инвестициите; заетост и безработица, както и демографските показатели: коефициент на възрастово заместване, население, естествен и механичен прираст. Социалните въздействия в случая са резултат от икономическите мерки (икономическото въздействие на мерките 4.1, 4.2 и 6.4.1) или могат да бъдат индиректни въздействия върху по-големи групи от населението чрез подобряване средата за живеене чрез т.нар. общински мерки (7.2 и 7.5). Опазването на местната идентичност и култура (мярка 7.02) също е част от социалните въздействия, тъй като води до промени на общественото съзнание на съответната територия.

През 2021 г. доходите в страната продължават да нарастват, макар че остават далеч под средноевропейските. Средният доход на човек за страната годишно достига 7 705 лева, при 7 002 лева за 2020 г. и това е най-високият номинален ръст за последните 10 години. Като се има предвид обаче, че това е годината на сериозно повишение на потребителските цени и поскъпване на енергоносителите, реалните доходи, съпоставени с ръста на цените, нарастват с 6,5% спрямо 4,4% през 2020 г. и 6,3% през 2019 г., т.е. нарастването е около средното в сравнение с предишните години. Също така, през 2021 г. българските домакинства са изразходвали 7 042 лв. средно на човек, което е с 13,2% повече в сравнение с 2020 година, т.е. повишението на доходите изобщо не е съществено.

И през първата половина на 2022 г. се наблюдава подобна зависимост между доходи и цени. Ръстът на средния доход на човек е с 16,5%, като същевременно средният темп на нарастване на потребителските цени на годишна база е 15,6%, т.е. ръстът на доходите все още изпреварва този на инфлацията, но с много малко. Доколкото през юли инфлацията достига 17,3%, вероятно до края на годината тя ще надхвърли повишението на доходите. Разходите на домакинствата също нарастват със 17,8%, т.е. възможностите за потребление на хората реално се свиват.

В структурата на общия доход през 2021 г. с най-висок относителен дял е работната заплата, като през 2021 г. той е средно 56,8%, което е с 0,7% повече в сравнение с 2020 г. Доходите от всички социални трансфери (пенсии, обезщетения за безработни,

семејни добавки за деца и други социални помощи) формират 32,5% от общия доход, като с най-висок относителен дял са доходите от пенсии – 30,0%. Относителният дял на доходите на домакинствата от самостоятелна заетост (бизнес) е 5,2% и намалява с 1,0 % в сравнение с 2020 г. През 2022 г. при доходите от различни източници отново се наблюдават много различни темпове на растеж. Докато ръстът при доходите от пенсии е 39%, то при тези от работна заплата повишението е със 7,7%, доходите от социална помощ се повишават с 5,2%, а от самостоятелна заетост – едва с 1,7%.

Запазва се и сериозната разлика между градовете и селата – средният общ доход в селата е с 40% по-нисък от този в градовете. По отношение на заплатите, средната в селата е около 80% от средната в градовете, като нейният размер силно зависи от кой сектор на икономиката се получава. Заплатите в селското стопанство са от най-ниските. Структурата на доходите отново се различава между градовете и селата - заплатите в градовете осигуряват над 60% от доходите на домакинствата, а в селата - само 44,8%. За сметка на това в селата домакинствата взимат повече пари от пенсии - пенсиите са 35% от семейния бюджет, при 25% в градовете. В селата получават и повече семејни добавки за деца и други социални помощи. Основна причина за по-ниските доходи в селските райони е доминиращото селско стопанство в икономиката, у нас с преобладаващ дял на продукцията с ниска добавена стойност (зърнени и технически култури), по-ниска производителност поради технологично изоставане и висок дял незаплатен семеен труд в малките стопанства, ниското ниво на диверсификация.

По данни на НСИ, нетният предприемачески доход в селското стопанство през 2021 г. се увеличава спрямо 2020 г. с 43,0% и е около средният в ЕС. Данните на Евростат, обобщени в Доклад на Европейската комисија от 2021 г. показват, че средният доход на стопанствата в ЕС е нараснал за Програмниот период, достигайки средно 35 300 евро на ферма и 22 500 евро на годишна работна единица (доход на човек). В България средният доход на стопанство е 42 хил. евро (12-то място в ЕС), като най-високи са доходите на стопанствата в Словакия (198 500 евро), което е 26 пъти по-високо от най-ниските в Словения (5 100 евро). Високи резултати показват и стопанствата в Холандия, Чехия и Данија, а много ниски, освен Словения – Литва, Унгарија, Румџнија и Полша. Този показател обаче е силно зависим от разликите в размера на стопанството и вида земеделие. Како стана јасно и от данните на преброявањето на земеделските стопанства у нас, тяхното СПО варира в много големи граници между видовите растениевџдство и животновџдство, како и според размера на ИЗП. По тази причина, в

държавите в ЕС, в които земеделието е ориентирано към по-малко интензивни производства, показателите на стопанствата са по-ниски. За България тези резултати са валидни предимно за средните и големи стопанства.

Поради това в статистическите данни за по-достовверен показател се счита доходът на работна единица в стопанствата или доход на човек. Тук разликите отново са съществени, като освен от вида земеделие, вече зависят и от общата производителност на труда и общото развитие на икономиката в съответната държава (стандарт, инфлация, заплати). Доходите от земеделие в ЕС са най-високи отново в северозападната част и най-ниски в източната част на Европа. Най-високи доходи на човек годишно се регистрират в Холандия (59 400 евро), Дания (58 900 евро) и Люксембург (43 900 евро) а най-ниски в Хърватия (7 600 евро), Полша (7 300 евро) и Словения (6 200 евро). България отново е по средата (18 място) с малко над 10 000 евро доход на човек годишно. Както се вижда, това е по-висок доход на човек от средния за икономиката изобщо, но отново не е валиден за всички стопанства. Както вече се каза, според резултатите от преброяването, мнозинството малки или много малки стопанства са с доходи под 2 000 евро. По-ниски от българските са средните доходи на стопанин от семейните ферми в Кипър, Малта, Латвия, Литва, Румъния и вече споменатите Хърватия, Полша и Словения. По доходи на наетите селскостопанските работници обаче, България е на предпоследно място в целия ЕС, като след нас е само Хърватия. Българският земеделски работник получава между 2 500 и 3 000 евро годишно. Отново в Холандия селскостопанските работници са с най-високи заплати – около 24 000 евро, следвани от тези във в Белгия (17 000 евро), а с най-ниски, освен нас, са и Полша, Литва, Латвия и Румъния. В някои от държавите има огромна ножица между годишната брутна работна заплата на земеделските работници и тази в другите сектори. В България заплатите в селското стопанство са около 80% от тези в другите сектори, но в Дания, Германия и Холандия средните годишни заплати в общата икономика надвишават в пъти тези на земеделските производители.

Трябва да се добави и това, че доходите на земеделските стопани продължават да са силно зависими от директните плащания. Делът на директните субсидии в доходите от земеделие е средно 23,3% за ЕС. У нас този дял е 35%. Най-висок е делът на субсидиите в Естония – 49% и в Швеция – 44%, а най-нисък в Малта – 7% и Холандия – 9%. Директните плащания гарантират определено ниво на сигурност във функционирането и възпроизводството на стопанствата, но потенциалът им за растеж е

силно ограничен. Тъй като субсидиите играят определяща роля при формиране на доходите на земеделските производители, това ги поставя в силна зависимост от подкрепата и е една от основните причини за ниската предприемаческа активност в селските райони.

По отношение на заплатите, отново се наблюдава увеличение, но както и при общите доходи, това увеличение се „изяжда“ от повишените потребителски цени и инфлацията. В края на 2021 г. средната месечна работна заплата в България е 1612 лв. и на годишна база нараства с 12,2%. Нарастването в обществения сектор (заради увеличените заплати в администрацията и бюджетния сектор) е с 14,4%, а в частния сектор е с 11,4%. За област Плевен средната заплата в същия период е 1 249 лева. По икономически сектори селското стопанство е на пето място в областта със средна заплата 1 383 лева. По данни на НСИ, средната месечна заплата в община Долна Митрополия е 985 лева (повишение с 10,1%), а в община Долни Дъбник – 1006 лева (повишение също с 10,1%). Увеличението и в двете общини е по-голямо от средното за областта, което е 8,26% от началото до края на 2021 г.

До средата на 2022 г. се наблюдава ново повишаване на заплатите, но средният им ръст на годишна база отново е по-бавен от този на потребителските цени. Ръстът на цените надхвърля този на средната брутна заплата с 4% през май и с 3,2% през юни 2022 г. През първото тримесечие средната заплата в страната е 1 593 лв., а в област Плевен – 1 231 лева. За второто тримесечие съответно заплатите са 1 730 лв. за страната и 1 339 лева за област Плевен (областта е на 12-то място по този показател). Общинските данни все още не са налични (излизат след 30 септември). Икономическите дейности, в които е регистрирано най-голямо увеличение, са „Образование“ - с 16,2%, „Селско, горско и рибно стопанство“ - с 15,5%, и „Добивна промишленост“ - с 14,6%. Най-високи остават заплатите в сектора на „Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения“ - 4 216 лева и „Финансови и застрахователни дейности“ – 2 739 лева, а най-ниски в „Хотелиерство и ресторанъорство“ - 1 058 лева. Селското стопанство, въпреки увеличението, е сред секторите с най-ниско средно заплащане - 1 269 лева. По изчисление на работодателските организации, масовите заплати в земеделието започват от 696 лева (за ниско квалифициран работник) и достигат до 1 891 лева за специалисти с висше образование (агрономи, инженери), като по-високите заплати се получават от едва 10% от наетите.

Както се вижда, въпреки повишаването на доходите и заплатите, за което благотворно влияние имат и проектите по ОП и чрез ВОМР, особен ефект по отношение стандарта на живот на населението на територията на МИГ няма. На първо място това е предопределено от външни фактори – инфлация, повишаване на потребителски цени и цени на енергията. На второ място, причина е характерът на селскостопанската дейност и диференциацията на стопанствата – големи и много големи за зърнени култури, средни за плодове и зеленчуци и животновъдство и от друга страна – множество малки и много малки стопанства със сравнително ниски икономически резултати. Въпреки подобряването на общата доходност на земеделието, ефектите за малките стопанства са все още минимални. Все пак директните плащания, както и интервенциите на ОСП по втория стълб, вкл. и чрез ВОМР, задържат доходите на земеделските стопани в поносими в сравнение с останалите доходи на икономиката граници. Трябва да се добави и това, че повечето проекти по СВОМР все още не са изпълнени, така че въздействието върху доходите се очаква да бъде благоприятно в по-дългосрочен план.

Проектите, реализирани по ВОМР имат пряко въздействие и върху работните места и коефициентът на заетост в селските райони. Задължителен индикатор във всички Стратегии за ВОМР е създаването на нови работни места, което е и пряк ефект от прилагането. Както и при икономическите въздействия обаче, значение имат и редица други фактори, които влияят на пазара на труда.

По отношение на безработицата през 2021 г. и първата половина на 2022 г. се наблюдават благоприятни тенденции. През 2021 г. средната безработица в страната намалява до 5,5% спрямо 7,4% през предишната година, което на практика представлява възстановяване на нивата отпреди пандемията – през 2019г. коефициентът на безработица е 5,6%. В края на 2021 г. Агенция по заетостта отчита равнище на регистрирана безработица от 4,8%, като спадът продължава и през следващата година. Прегледът на равнището на безработица по области показва, че то е по-ниско от общото за страната (5,5%) в 11 области - София, Габрово, Варна, Перник, Стара Загора, Пловдив, Бургас, Добрич, Ямбол, София и Русе. В останалите 17 области равнището е над средното, като най-високите стойности продължават да се отчитат в Северозападния район: Видин (16,1%) и Монтана (17,3%) В област Плевен коефициентът на безработица е 10%, при среден коефициент за Северозападния регион 11.1%.

На ниво общини, намаляването на безработицата обхваща цялата страна, като в едва 23 от 265 общини (или 9%) се наблюдава увеличение на коефициента на безработица. Влошаването в тези общини е скромно на фона на възстановяването при останалите – докато във въпросните общини безработните са се увеличили средно с 0,9%, в останалите 242 те са намалели средно с 2,6%. И в двете общини на МИГ се наблюдава подобрене на показателя след временното увеличение на безработицата в годината на пандемията. В община Долна Митрополия коефициентът е 8,4% (при 13,3% за 2020 г.) или намалението е с -4,9%. Общото намаление на безработицата за последните 5 години е -7,4%. В община Долни Дъбник коефициентът на безработица през 2021 г. е 7,5% (при 10,5% за 2020 г.) или намаление с -3,0%, като общото намаление за периода е -9%. Макар че във всички останали общини също има спад на безработицата, коефициентът е по-висок с изключение на община Плевен (5,5%). Най-висок той е в община Никопол - 23,5%, следвана от Пордим с 14,9%, Гулянци с 14,1%, Червен бряг с 12,8%, Искър с 10,8%, Кнежа с 10,5%. С коефициент под средния за областта (10%), освен двете общини на МИГ, са Белене с 9,6% и Левски с 8,4%. Както се вижда от данните, безработицата е висока дори в общини с много добри икономически показатели (Кнежа) или с добро усвояване на евофондовете (Червен бряг), което означава, че се намесват и други фактори. Трябва да се отбележи, че за периода на последните пет години, най-голям спад на безработицата има именно в Северозапада, който тръгва и от най-високите показатели. Това е нормално, защото догонването обикновено е по-лесно за най-изостаналите общини, но регионът все още има дълъг път преди да достигне нива на безработица близки до средните за страната. През първата половина на 2022 г. се отбелязва нов спад в безработицата. Агенция по заетостта отчита коефициент на безработица от 4,3% средно за страната, като е той е 3,5% в градовете и 8,5% в селата. Най-висок е при хората с основно образование - 12,6% и с начално и по-ниско - 31%. В Северозападния район безработицата е 7,9%, а в област Плевен намалява до 6%, като все още няма данни за отделните общини.

Коефициент на заетост е в пряка връзка с работните места и отразява какъв е дялът на заетите лица от населението в трудоспособна възраст. Въпреки намаляването на безработицата, коефициентът на заетост не се променя особено – през 2021 г. той е 68,1% при 68,5 % за 2020 г. В градовете коефициентът е 71,3%, а в селата 58,8%. За Северозападния район този коефициент е 59,6% (при 58,7% за 2020 г.), а за област Плевен – 62,0% (при 61,6%) за миналата година. На ниво общини все още няма данни.

През първата половина на 2022 г. коефициентът нараства леко до 69,8%, като в градовете е 72,9%, а в селата 60,6%. В Северозападния регион също има леко увеличение – 61,5%, също и за област Плевен – 62,2%. Тук е мястото да се спомене, че националната цел до 2020 г. е постигане на 76% среден коефициент на заетост за страната (който е достигнат само в някои големи градове като София и Пловдив), но отделните региони остават доста под тази цел. Според икономистите обаче, нивото на рекордна заетост има двойк ефект за икономиката – след определени нива започва да се усеща силен недостиг на работна ръка в голяма част от секторите. У нас това вече е факт, като не достигат както висококвалифицирани служители, така и неквалифицирани работници (засега най-вече в строителството и селското стопанство). Освен до повишаване на заплатите (което е положително следствие), недостигът води и до повишаване на цените не само на продукцията и услугите в тези сектори, но и до преразглеждане и недовършване на вече започнати инвестиционни проекти (което е сред отрицателните ефекти).

Коефициентът на икономическа активност има отношение не само към заетостта, но и към демографията на даден регион – той показва каква част от хората работят или търсят активно работа. Икономически активните лица формират работната сила във всяка една от областите (заети и безработни). Заради демографските процеси, коефициентът на икономическа активност бележи леко понижение. За 2021 г. той е 72,0% за страната (при 72,2% през 2020 г.). На ниво региони Северозападният регион е с коефициент от 67,1%. (67,6% през 2020 г.), като остава най-ниският за страната, а област Плевен е с коефициент на икономическа активност 69,0% (при 69,4% през 2020 г.). В двете общини на МИГ не се наблюдава особена промяна - 63,7% за община Долна Митрополия и 68,8% за община Долни Дъбник. До средата на 2022 г. коефициентът отново нараства до 73,2%, което се дължи на повишаването на заетостта, но и на все по-вечето работещи след пенсионна възраст. Продължават да са налице разликите между градовете и селата – в градовете коефициентът на икономическа активност е 75,6%, а в селата е 66,3%.

Демографската криза и миграцията на младите хора от селата към големите градове винаги се определят като един от най-големите проблеми на селските райони. Проектите по СВОМР могат да имат само косвено въздействие върху демографията, но все пак създаването на нови работни места, подкрепата за малкия бизнес в и извън земеделието, подобряването на условията за живеене и инфраструктурата, създаването

на нови услуги имат положително влияние върху територията и биха могли да ограничат поне донякъде процесите на миграция. Както и обратно – влошаването на демографската картина може да е пречка за реализирането на по-благоприятни въздействия по отношение прилагането на ВОМР.

За съжаление, и през 2021 г. България остава с едни от най-лошите демографски показатели в ЕС. Коефициентът на раждаемост се повишава леко до 8,5‰, при 8,2‰ през 2020 г. и средно 9,9‰ за ЕС. Коефициентът на смъртност, който през 2020 г. е най-високият не само в Европа, но и в света – 18‰, бележи ново увеличение и достига 21,7‰ през 2021 г. Причината е не само пандемията, а и силното застаряване на населението, както и липсата на здравни услуги в селата - равнището на обща смъртност на населението е най-високо сред страните членки на ЕС във всяка една година след 2010 г. Коефициентът на раждаемост за 2021 г. за Северозападния регион е 7,7 ‰, същият е и в област Плевен – 7,7 ‰, като с най-нисък показател този път е Северен Централен район – 7,2 ‰. По отношение на смъртността, коефициентът е 28,4‰ за Северозападния регион и 26,6‰ за област Плевен, като и тук с най-влошени показатели е Северният централен район с 25,3‰ коефициент на смъртност.

Тенденцията към увеличаване на населението в малките общини по време на пандемията през 2020 г. заради обратната миграция към селата се запазва на много малко места в страната. Делът на хората, живеещи в градовете през 2021г. е 73,02%, което е едва с 0,30% по-малко от 2020г. – т.е. движението на хора извън градовете има, но е минимално и на практика процесите на урбанизация продължават. В община Долна Митрополия делът на градското население през 2021 г. е 38,5% като бележи увеличение от 0,01%, а в община Долни Дъбник градското население е 35,9%, като увеличението е с 0,08%. И двете общини на МИГ са сред слабо урбанизираните (периферни) общини с центрове, които са 152 на брой.

Въпреки краткия обратен процес на увеличение през 2020 г. , населението и в двете общини продължава да намалява през 2021 г. като общия темп за последните пет години е намаление от 5% средно за община Долна Митрополия и 3,4% за община Долни Дъбник. През 2021 г. населението в община Долна Митрополия е намаляло с 528 души, а в община Долни Дъбник – с 238 души. Причините са понижаване на раждаемостта, рязко увеличение на смъртността, нова миграция към градовете и чужбина.

Година	Общо	В градовете	В селата
Долна Митрополия			
2019	17 354	6 711	10 643
2020	17 578	6 744	10 834
2021	17 050	6 596	10 454
Долни Дъбник			
2019	10 529	3 759	6 770
2020	10 628	3 821	6 807
2021	10 390	3 725	6 665

Източник НСИ, 2022 г.

Коефициентът на естествен прираст е -25,3% в Долна Митрополия (през 2020 г. е бил -15,4%), а в Долни Дъбник е -18,7% (през 2020 г. е бил -13%), т.е. има видимо влошаване на показателя. Родените деца са с 38 по-малко, а умрелите хора с 98 повече в сравнение с предишната година за община Долна Митрополия, а в община Долни Дъбник – родените деца са само с 6 по-малко, но умрелите хора са с 52 повече.

Година/ община	Живородени			Умрели			Естествен прираст		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Долна Митрополия									
2020	185	99	86	456	248	208	-271	-149	-122
2021	147	85	62	554	292	262	-407	-207	-200
Долни Дъбник									
2020	117	63	54	255	130	125	-138	-67	-71
2021	111	50	61	307	172	135	-196	-122	-74

Източник НСИ, 2022 г.

За сравнение - коефициентът на естествен прираст за страната за 2021 г. е -13.2% (през 2020 г. е бил -16.0%, т.е. подобрява се), а за област Плевен е -18.9%, като през 2020 г. е бил -19.8%. В целия Северозападен район коефициентът се влошава и е най-висок от всички райони за страната, като е -20.7%. Влошаване на показателя има във всички общини на област Плевен. С изключение на община Плевен, която е с коефициент на естествен прираст от -15% (-9,6% през 2020 г.), типичен за градските райони, и общините Червен бряг е с -19,3% (-13,6% през 2020), Искър с -19,2% (-15,9%) и Кнежа с -17,7% (-15,6% през 2020 г.), които са със сходни стойности, другите общини надвишават с много средните за страната и областта – в община Белене коефициентът на естествен прираст е -23,5% (-21,9% през 2020), в Никопол е -28,5%, (-24,1% през 2020 г.), в Гулянци е -31,4% (-23,7 % през 2020), в Пордим е -27,3%, (-22,7% през 2020 г.), Левски е -24,5% (-19,4% през 2020 г.).

Наблюдава се влошаване и на данните за механичното движение на населението. Броят на изселените надвишава този на заселените. През 2021 г. от община Долна Митрополия са напуснали 497 души – с 81 повече от предишната година, а са дошли да живеят 376 души – с 535 по-малко, отколкото през 2020 г. Община Долни Дъбник е напусната от 334 човека – със 72 повече в сравнение с 2020 г., а са дошли 292-ма, което е с 207 по-малко от предишната година. Коефициентът на механичен прираст е -0,7% (2,8% през 2020 г.) за община Долна Митрополия и -0,4% (2,2% през 2020 г.) за община Долни Дъбник.

Година/ община	Заселени			Изселени			Механичен прираст		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Долна Митрополия									
2020	911	469	442	416	205	211	495	264	231
2021	376	170	206	497	210	287	-121	-40	-81
Долни Дъбник									
2020	499	250	249	262	126	136	237	124	113
2021	292	127	165	334	140	194	-42	-13	-29

Източник НСИ, 2022 г.

В относително изражение едва 12 общини имат положителен механичен прираст от над 2% от средногодишното си население през 2021 г., в сравнение с 89 общини през 2020 г., като всичките 12 са съсредоточени предимно по Южното Черноморие. Общините, които губят над 1% от населението си заради засилена миграция през 2021 г. са 29, като местата с най-значителен отлив на население се характеризират със слаба икономическа активност и силно негативни демографски процеси като цяло. Такива общини в област Плевен са Пордим с коефициент от -1,2% (при силно положителен механичен прираст от 6,8% през 2020 г.) и Белене е -1% (единствената община с отрицателен механичен прираст от -0,3% и през 2020 г.). Всички общини на областта са с отрицателен механичен прираст – община Плевен е с -0,2% (-1,3% през 2020 г.), Никопол с -0,8% (1,8% за 2020 г.), Искър с -0,3% (1,6% през 2020 г.), Гулянци е с -0,5% (1,2% за 2020 г.), Левски е с -0,6% (1% през 2020 г.), Червен бряг -0,2% (0,5% за 2020 г.), Кнежа с -0,1% (0,9% през 2020 г.).

Продължава и тенденцията към застаряване, въпреки че възрастовата структура и в двете общини на МИГ все още е благоприятна и през 2021 г. Тенденцията е към намаляване на населението под трудоспособна възраст (децата) и в двете общини, като заради високата смъртност сред възрастното население, това в над трудоспособна възраст също намалява и в двете общини.

Възрастови категории	Общо			В т.ч. в градовете		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Долна Митрополия						
2020	17 578	8 649	8 929	6 744	3 303	3 441
2021	17 050	8 402	8 648	6 596	3 222	3 374
Под трудоспособна възраст						
2020	2 618	1 331	1 287	1 142	563	579
2021	2 560	1 316	1 244	1 122	560	56
В трудоспособна възраст						
2020	9 054	4 997	4 057	3 762	2 020	1 742
2021	8 864	4 893	3 971	3 706	1 986	1 720
Над трудоспособна възраст						
2020	5 906	2 321	3 585	1 840	720	1 120
2021	5 626	2 193	3 433	1 768	676	1 092
Долни Дъбник						
2020	10 628	5 203	5 425	3 821	1 817	2 004
2021	10 390	5 068	5 322	3 725	1 777	1 948
Под трудоспособна възраст						
2020	1 898	963	935	655	333	322
2021	1 893	959	934	642	330	312
В трудоспособна възраст						
2020	5 512	2 984	2 528	2 078	1 084	994
2021	5 408	2 919	2 489	2 012	1 057	955
Над трудоспособна възраст						
2020	3 218	1 256	1 962	1 088	400	688
2021	3 089	1 190	1 899	1 071	390	681

Източник НСИ, 2021 г.

Населението в трудоспособна възраст е 51,9% от цялото население в община Долна Митрополия и 52% от цялото население на община Долни Дъбник. Спрямо миналата година дори има известно подобряване на съотношението трудоспособно-под и над трудоспособно население – през 2020 г. процентът за Долна Митрополия е бил 51,5%, а в Долни Дъбник - 51,9%. Това, както вече се каза, се дължи на намалената раждаемост и повишената смъртност и съответно намаляване броят на хората в двете категории нетрудоспособно население, а не на подобряване на демографската ситуация.

Съотношението на демографското заместване между възрастните и децата показва степента на застаряване, като стойност от 1 означава, че на всеки един възрастен (65+) в дадената община се пада по 1 дете (0-14 г.), по-висока стойност означава, че децата са повече, а стойност под 1 показва превес на възрастните. За Долна Митрополия този коефициент е 0,47 (при 0,45 за 2020 г). Коефициентът на демографско заместване в община Долни Дъбник е 0,64 (при 0,61). И при двете общини лекото подобряване се

дължи на намаляване броя на възрастните хора – в община Долна Митрополия те са 32,9% от населението (при 33,6% за 2020 г.), а в община Долни Дъбник са 29,7% (при 30,3% през 2020 г.). Делът на населението над 65 г. възраст и в двете общини остава висок – 30,2% за община Долна Митрополия и 27% за община Долни Дъбник. Общините с висок дял на населението над 65 г. възраст между 20% и 30% са 181, като повечето от тях са в Северозападна България. Демографската криза, както и застаряването на населението обаче са проблем, който не може да се реши от СВOMP, нито на ниво община. Мерките, които могат да се предприемат в тази посока са създаване на среда, благоприятна за раждането, отглеждането и възпитанието на повече деца, както и намаляване на миграционните процеси сред младите хора чрез създаване на работни места и възможности за бизнес, както и чрез подобряване на инфраструктурата като цяло.

При прегледа на проектите на МИГ, както и тези на общините по мярка 7.2, може да се каже, че имат силно положително въздействие върху средата за живеене в малките населени места, а оттам и върху социалната сфера. Наблюдава се натрупване на ефектите от проектите в национален мащаб и тези реализирани чрез МИГ. В предишния Програмен период, тези проекти са свързани предимно с ремонт на пътища и канализация, улично осветление и създаване на зелени площи, а в сегашния се обновяват площади, пешеходни зони, улици, тротоари и сгради, градинки и паркове, детски площадки и спортни съоръжения. Те се съчетават и с възможностите, които имат общините по ОПОС за управление на отпадъците и водите. Всички дейности имат за цел да се подобри привлекателността на средата за живот в селските райони, което е благоприятно социално въздействие, защото е важно условие за намаляване на миграцията. Макар че могат да бъдат финансирани и на национално ниво или чрез средствата на други програми (каквото е мнението на ЕСП), проектите по мярка 7.2 са подходящи и за WOMP, тъй като напълно отговарят на местните нужди и са припознати като един от инструментите за местно развитие. Причините са продължаващата необходимост от инвестиции в малката общинска инфраструктура и възможностите за допълнителното ѝ финансиране чрез стратегиите на МИГ, предимството да не се чакат само официалните приеми на ДФЗ по тази мярка, по-лесните възможности на общините да действат на местно ниво чрез МИГ, в които участват. Косвени социални въздействия имат и проектите по мярка 6.4, чрез които освен диверсификация, се създават и нови услуги за населението и правят по този начин по-привлекателна средата за живеене.

6.3.Екологични въздействия

През настоящия Програмен период опазването на околната среда и борбата с климатичните промени е хоризонтален и задължителен приоритет на всички Оперативни програми, вкл. ПРСР и съответно ВОМР. От това следва проектите, реализирани чрез Стратегиите на МИГ, също да имат благоприятно екологично въздействие. В повечето случаи обаче, то е слабо и с по-дългосрочен характер, като причината е в изначалното планиране на мерките по самата ПРСР, както и на ВОМР. По-голямата част от „екологизиращите“ земеделските схеми са включени в директните плащания (Натура 2000, плащания за селскостопански практики, благоприятни за климата и околната среда, запазване на земи с висока природна стойност), както и в други мерки на Програмата – напр. Агроекология и климат, биологично и консервационно земеделие, автохтонни породи животни и др., по които МИГ не могат да работят. Част от общинските мерки по 7.2, включително и тези реализирани чрез ВОМР, свързани с реконструкция на улици, пътища, канализация, създаване на зелени площи, имат само косвено положително въздействие върху околната среда, като подобряват например състоянието на въздуха, намаляват ФПЧ, ограничават замърсяванията на почвите и водите. По мерките, свързани с повишаване на конкурентоспособността и диверсификацията – 4.1, 4.2 и 6.4 се реализират проекти най-вече в областта на енергийната ефективност и изграждане на ВЕИ за собствени нужди, но мащабите също са незначителни, заради малките инвестиции. По отношение на опазване на биоразнообразието, едва 9 МИГ са включили подобни мерки в Стратегиите си, като тук причините са в твърде големите бюджети, определени по ОПОС (изчислени на хектар), което поражда опасения, че те трудно ще бъдат усвоени на местно ниво. По тези проекти са предвидени специфични консервационни мерки за опазване на видовете, които едва ли могат да бъдат реализирани само от местни организации, на които им липсва експертен капацитет, максималните суми често са по-големи от целия бюджет на МИГ, а неизпълнението може да доведе и до провал на цялата Стратегия. Поради тези причини мнозинството МИГ са се въздържали да планират средства по ОПОС в Стратегиите си.

Недостатъчни и неясни въздействия върху околната среда са констатирани по отношение и на всички мерки на ОСП и начина на планирането им в целия ЕС. През 2021 г. в Доклад на Европейската Сметна палата (Люксембург, 21 юни 2021 г.) се отбелязва, че макар една четвърт от всички селскостопански разходи на ЕС за периода

2014—2020 г. (над 100 млрд. евро) да са били предназначени за борба с изменението на климата, емисиите на парникови газове от селското стопанство не са намалели от 2010 г. насам, а в някои държави дори са се увеличили. Одитирани са мерките за смекчаване на последиците от изменението на климата в три основни направления: животновъдство, химически торове и оборски тор, земеползване (съотношение на обработваеми и затревени площи), като се установява, че тези мерки не са имали очаквания ефект. Емисиите от животновъдството представляват около половината от емисиите от селското стопанство, като делът им се увеличава още повече, ако се вземат предвид емисиите, причинени от производството на фураж. Емисиите от химически торове и оборски тор, които възлизат на почти една трета от общите емисии от селското стопанство, също са се повишили за периода. Подпомагането по ОСП за мерките за поглъщане на въглерод като залесяването, агролесовъдството и преобразуването на обработваема земя в затревени площи не се е подобрило спрямо предишния Програмен период. В законодателството на ЕС понастоящем принципът „замърсителят плаща“ не се прилага за емисиите на парникови газове от селското стопанство.

В Доклад на Европейската комисия (Брюксел, 16.12.2021 г.) за оценка на качеството на изпълнението на ОСП 2014—2020 г. също са направени подобни изводи. Въпреки високото ниво на „базова защита“, осигурено от мерките на ОСП и обвързването на плащанията със спазването на добри екологични практики (30 % от директното подпомагане е свързано с практики, водещи до устойчиво управление на природните ресурси), резултатите са незадоволителни. Постигнати са известни успехи за забавяне на интензификация на земеделието (намаляване субсидиите на промишлените ферми), ограничаване на пустеещите земи, диверсификация на културите, биологичното земеделие. „Екологизирането“ обаче само предотвратява по-нататъшни екологични щети, но не подобрява положението и стимулите за дългосрочна промяна на земеделските практики не са възприети от множеството земеделски стопани, нито са включени по подходящ начин в ПРСР на повечето държави-членки. В Доклада се отбелязва факта, че схемите за екологизиране не са мотивирали земеделските стопани да приемат достатъчно ефективни и благоприятни за околната среда мерки, поради сложните условия за допустимост и премиите, които са твърде ниски, за да стимулират истинска промяна. Представителите на Европейската комисия установяват още, че специално за подхода ВОМР не се събират данни за екологичните въздействия и

практики и няма достатъчно структурирана и подробна информация за проектите от тази гледна точка. Освен това, върху околната среда влияят и много други външни фактори и е необходимо време, за да се видят резултатите от мерките. Това затруднява силно оценяването на нетното въздействие на цялата ОСП върху околната среда и на причинно-следствената връзка между приложените мерки и постигнатите резултати.

Усилията на ОСП в периода 2014-2020 г. за екологично развитие не само на земеделието, но и на селските райони са в посока намаляване на емисиите, повишена енергийна ефективност и засилено използване на ВЕИ, запазване на чистотата на почвите и водите, управление и оползотворяване на отпадъците, опазване на ландшафта и биоразнообразието.

България е сред страните в ЕС с най-голямо намаляване на общите въглеродни емисии в сравнение с базовата 1988 г. – с 47,9%, но все пак остава сред най-високо въглеродните икономики в Съюза. Причината за намалението не са толкова предприятиите в това отношение мерки, а закриването на тежката индустрия и част от добивната промишленост. Високото ниво на емисии пък се дължи предимно на енергетиката – използването на твърди изкопаеми горива. Селското стопанство у нас допринася за едва 10,69% от общата сума на емисиите на парникови газове, като намалението е 52% в сравнение с базовата 1988 г. Все пак, както вече се спомена, в целия ЕС, емисиите от селското стопанство не са намалели за разглеждания период след 2010 г. В България слабото завишение на емисиите от селското стопанство след 2010 г. е свързано с интензификацията на растениевъдството (зърнени култури) и повишаване поголовието на животните. Земеделието емитира 24% от общите количества метан (CH₄) в страната, а най-големи са емисиите на диазотен оксид (N₂O), които идват от почвите - 72% от общите емисии. 84% от общото количество амоняк за страната също е емитирано от селското стопанство, като основна причина за това е лошото управление на оборския тор – проблемът е общ за повечето държави от ЕС.

По принцип, секторът на селското стопанство е изключен от търговията с въглеродни емисии и прегледът на прогнозите за емисиите през 2022 г. (направен в Съобщението на ЕК от 8-ми септември 2022 г.) показва, че при над 70 % от държавите-членки (19 държави, сред които и България) е налице висок риск от неспазване на ангажиментите за намаляване на емисиите в земеделието за периода 2020—2029 г. и дори след 2030 г. Т.е. фокусът на внимание досега е бил предимно върху намаляването на въглеродните

емисии, тъй като те представляват и най-голям дял от замърсяването и по-малко върху другите парникови газове, вкл. и тези от селското стопанство.

Въпреки усилията на „зелената сделка“ обаче, по данни на Евростат, в целия ЕС още през 2021 г. емисиите на въглероден диоксид от изгарянето на изкопаеми горива се увеличават средно със 6,3% спрямо предходната година. Икономическите сектори, отговорни за най-много емисии в рамките на ЕС са промишленото производство - 23% от общите вредни парникови емисии, електроснабдяването - 21%, домакинствата и селското стопанство с по 14%. Увеличението е във връзка с възстановяването на европейските икономики след пандемията и намаленото предлагане на изкопаеми горива, които започват да поскъпват още през 2021 г.. Страната ни е сред държавите-членки с най-голямо увеличение – 18%, наред с Естония (13,1%), Словакия (11,4%) и Италия (10,6%). Предполага се, че увеличението във всички страни от ЕС през 2022 г. ще е още по-голямо, заради недостига на енергийни източници във връзка с войната в Украйна и повторното отваряне на въглищните централи в редица държави. Увеличението на емисиите се дължи основно на въглищата, които допринасят за над 50% от ръста. На течните изкопаеми горива (нефт, мазут) се падат над 29% от увеличението, докато 21% се дължат на природния газ.

Област Плевен се характеризира с ниско ниво на емисии (предимно на въглероден диоксид) в сравнение със средното за страната, като нивото бележи плавно понижение и от 162,4 тона/км² през 2017 г. спада на 56.9 тона/км² през 2020 г. За сравнение, в Стара Загора (енергиен център) емисиите са 3654.5 тона/км², а в столицата София - 1073.50 тона/км². Причината е липсата на големи промишлени, енергийни и добивни предприятия в областта, развитото растениевъдство спрямо животновъдството, както и спазването на екологичното законодателство.

И в двете общини на МИГ основен източник на вредни емисии и замърсявания са транспортът и битовото отопление. Повечето предприятия спазват екологичните норми и на територията не се установява трайно превишаване на показателите. По данни на РИОСВ Плевен, на регулярни проверки във връзка с чистотата на въздуха и вредните емисии подлежат всички бензиностанции, площадките за отпадъци и някои предприятия. В община Долна Митрополия това са: Грос Мебел ЕООД (гр.Тръстеник), Агротрейд Комерс ООД – животновъден обект в с. Комарево, Анда - Анко Петров ЕТ – месопреработка в с. Комарево, Българска захар ЕООД в Долна Митрополия, Дитроникс

ООД – производство на яйца в с. Горна Митрополия, Евамел ООД - производство на мелничарски продукти в с. Ореховица, Климат - Ст. Джамбазов ЕТ, хладилен сервиз (Тръстеник), Нина - 94 - Нина Димитрова ЕТ - месопреработка (Тръстеник), Слънчев дар АД - зърнобаза в гр. Долна Митрополия. В община Долни Дъбник два обекта на „Проучване и добив на нефт и газ“ АД докладват ежедневно в Националния регистър за изпускане и пренос на замърсители и за годишното количество на емисии. Обект на проверки са и Василена ООД, мелница в гр. Долни Дъбник, Веда ООД - гр. Плевен - Цех за производство на оцет в гр. Долни Дъбник, Еко-С.Фърничър ЕООД за производство на мебели в с. Горни Дъбник, ЕТ Новема – Цанко Цанев – печатницата в гр. Долни Дъбник, Златен лъч АД в гр. Долни Дъбник за производство на растителни масла, Фреш Мийт МД ООД - месопреработка, в гр. Долни Дъбник. В никое от изредените предприятия няма установени сериозни нарушения досега.

Транспортният трафик в двете общини е сравнително слаб и не оказва голямо влияние върху замърсяването на въздуха и емисиите. Трябва да се отбележи обаче, че в периода 2000-2020 г. делът на транспорта в крайното енергийно потребление у нас нараства от 22% до 33.85%, а 97.3% от общо използваното количество горива са именно в транспорта. Относителният дял на автомобилния транспорт се увеличава до 84.3%. Съответно, като проблем за територията се очертава най-вече остарелият и неподдържан автомобилен парк, който не отговаря на екологичните норми, като трайно решение за това не може да бъде намерено само на общинско ниво. По отношение на емисиите и замърсяването на въздуха, проектите на МИГ по мярка 4.1 предвиждат модернизация предимно чрез закупуване на селскостопанска техника, която е от ново поколение и отговаря на съвременните изисквания за ресурсна ефективност (по-нисък разход на енергия), както и на стандартите за намаляване на вредните емисии. Очаква се проектите по тази мярка да имат благоприятно въздействие върху околната среда на територията.

Другият основен замърсител на въздуха и източник на емисии е битовото отопление с твърди горива през зимния сезон - въглища, нафта, мазут. С оглед поскъпването на всички енергоносители, и този проблем ще се задълбочава, особено в малките населени места, където масово хората ще използват освен твърди горива и дърва за огрев, така и битови отпадъци, автомобилни гуми и пластмаса за отопление. Препоръките за газификация на населените места като екологична алтернатива в момента не са релевантни, с оглед на новите цени и недостигът на газ. Проблем с отоплението ще

имат и обществените сгради, които използват пелети, отново заради драстичното повишаване на цените.

Във връзка увеличените цени на енергията все по-важно става използването на ВЕИ, не само в производството, но и за битовите нужди на индивидуални потребители. Въпреки че делът на енергията от ВЕИ в България – 23,3% от общия микс е по-висок от средноевропейския (22,1%), все още е крайно недостатъчен. Използването на ВЕИ от частни лица за собствени нужди е свързано с тежка бюрокрация и големи разходи. Все повече фирми обаче увеличават енергийната си ефективност, макар и частично по този начин. Такива са и проектите на МИГ по мярка 6.4, които в голямата си част предвиждат закупуване на соларно оборудване, за да си осигурят част от необходимата за дейността им енергия, предвижда се и изграждането на малка фотоволтаична система за собствени нужди по единия проект. И двете общини на МИГ имат опит в изграждането на ВЕИ – на територията на община Долна Митрополия работят 4 фотоволтаични централи и една малка вятърна електрическа централа. В Дългосрочната програма за насърчаване използването на енергия от ВЕИ и биогорива за периода 2021-2030 г. потенциалът, който е определен за територията на общината е ВЕИ от биомаса с приоритет подмяна на нафтовите котли с такива на пелети и използването на слънчева енергия. На територията на община Долни Дъбник са изградени 10 фотоволтаични централи и една ВЕЦ. В Дългосрочната програма на общината за насърчаване използването на енергия от ВЕИ и биогорива за периода до 2031 г. отново се залага на слънчевата енергия и тази, добита от биомаса, във връзка със селскостопанския профил на икономиката. Все още не е ясно доколко и какви дейности по изграждането на ВЕИ ще бъдат финансирани в следващия Програмен период, вкл. и чрез WOMP – дали само за собствени нужди на предприятията или големи централи и паркове. Всъщност, в забележките на ЕК към предложения и неодобрен български Стратегически план за ОСП, най-много критики са отправени именно по екологичните теми, вкл. и за ВЕИ. В коментарите е отбелязано, че целта на плана е 25 % устойчива енергия в селското стопанство за 2030 г., която кореспондира с националната цел за дела на енергията от възобновяеми източници от 27 % за 2030 г., но „България следва да отрази в плана начина, по който тези цели са взети предвид и са взаимосвързани с планираните интервенции“, т.е. предвидените мерки са неясни. Друга критика е направена по отношение на енергията от биогаз – „в плана не е ясно показан начинът, по който ще бъде разгледано подобреното управление на остатъците и

съхранението на оборски тор за устойчиво производство на биогаз“. Препоръките на ЕК са всички интервенции (мерки), свързани с енергията от ВЕИ, енергийната ефективност, управлението на отпадъци (най-вече оборска тор), от които се добива енергия, да бъдат изцяло преработени и разписани отново с ясни бюджети и индикатори за изпълнение.

В Съобщение на ЕК , озаглавено Преглед на изпълнението на политиките за околната среда (Брюксел, 08.09.2022 г.) за България, освен замърсяването на въздуха и повишаването на вредните емисии, са открити още няколко проблемни области. Те са управлението на отпадъците, пречистването на отпадъчните води, липсата на ясна програма по отношение на кръговата икономика, прилагането на законодателството за биоразнообразието. За периода 2014 - 2020 г. България е получила 1667,5 млн. евро от европейските структурни и инвестиционни фондове за покриване на преки инвестиции в околната среда, а е изразходвала по-малко от една трета от тази сума - 505 млн. евро. По-голямата част от средствата — 285,7 милиона евро, са изразходвани за управление на водите. За смекчаване на последиците от изменението на климата и адаптиране към него са изразходвани 60,9 милиона евро, за биологичното разнообразие и природата — 55 милиона евро, за управление на отпадъците — 49 милиона евро и за качеството на въздуха - 16,2 милиона евро, като всички суми са далеч под планираните средства. За възстановяване на земята страната ни е изразходвала 38,1 милиона евро, което е малко над първоначално разпределената сума.

Според Съобщението на ЕК, предотвратяването на образуването на отпадъци продължава да бъде важно предизвикателство във всички държави на ЕС, включително в тези с висок коефициент на рециклиране. Тенденцията се движи в неблагоприятна посока, тъй като от 2014 г. насам образуването на битови отпадъци в ЕС се е увеличило от средно 478 кг. на 505 кг. на глава от населението, за същия период само пет държави членки са намалили образуването на отпадъци на човек, като сред тях е и България. У нас на човек се падат средно по 408 кг. отпадъци, което е под средното за ЕС. България продължава да бъде една от държавите-членки с най-висок процент на депониране на отпадъците - 61% спрямо 24% средно за ЕС. Коефициентът на рециклиране на отпадъците у нас е малко над 30%, средното за ЕС е 49%. След нас по този показател са Малта, Румъния, Гърция, Кипър, Португалия и Естония. С най-висок дял на рециклиране на отпадъците са Германия (68%), Словения (59%), Австрия (58%).

В област Плевен, събраните битови отпадъци на човек са 450 кг. – най-висок показател за Северозападния район, където останалите области са с малко по над 300 кг. на човек. Стойностите са близки до тези на Пловдив (469 кг.) и София (524 кг.), като причината е предимно в съсредоточаването на градско население в областния център Плевен. Благоприятни са стойностите за третиране и рециклиране на отпадъците – от общо 106 хил. тона битови отпадъци за 2020 г., 84 хил. тона са предназначени за третиране, а 8 хил. тона за рециклиране, като само 14 хил. тона отиват на депо. Специално за рециклирането, показателят е сред най-високите в страната – повечето области рециклират между 1 и 5 хил. тона годишно. Общият дял на предадените за третиране и рециклиране отпадъци нараства и достига до 90% (при 71% средно за страната). Делът на обслужваното население е 100% (при 99,8% за страната). В двете общини на МИГ сметосъбирането обхваща всички населени места. След като по проект на ОПОС е закрито старото общинско депо (едно от 43-те, за които има процедура срещу България), събраните битови отпадъци в община Долна Митрополия се извозват до Регионално депо - Плевен. Към 2020 г., в системата на ЕКОПАК са включени 7 населени места с тенденция за поетапно разширяване обхвата на услугата. Община Долни Дъбник също се обслужва от Регионално депо за неопасни отпадъци, което се намира в землищата на с. Буковлък и с. Опанец в община Плевен. В общината не се извършва разделно събиране на биоотпадъците и няма инсталации за тяхното третиране, а по договор с фирма ЕКОПАК се осъществява разделно събиране от домакинствата на хартия, картон, пластмаса и стъкло.

По отношение на кръговата икономика, която освен рециклиране на отпадъците, включва и многократно използване на ресурсите в промишлеността и селското стопанство, България е с едва 2% кръговост. След нас са Португалия, Ирландия и Румъния. Трябва да се отбележи, че все още съществуват големи различия в степента на кръговост между държавите в ЕС - при средна стойност на вторичното използване на материали в ЕС в размер на 12,8 %, в Румъния делът е 1,3 %, а в Нидерландия той достига 30,9 %. Както изглежда, това ще е един от приоритетите и на ОСП през следващия Програмен период. Освен Стратегията за пластмасите в кръговата икономика и Европейска промишлена стратегия, в земеделието кръговостта ще се реализира чрез Стратегията „От фермата до трапезата“ - за изграждане на устойчиви хранителните вериги, осигуряване на здравословни храни и намаляване на загубата и разхищението на храни. Засегнато е и управлението на отпадъци, вкл. и такива от

храни, компостиране, използване на биомаса. В създадената през 2021 г. национална Стратегия за преход към кръгова икономика 2021 -2027 г. са предвидени редица мерки по ОПОС (за управление на отпадъците и пречистване на водите), както и по ОПИК (за ресурсната ефективност на МСП), но не става ясно дали и в каква степен бенефициентите на ВОМР, а и на ПРСР като цяло, ще могат да се възползват от подобни мерки.

Положителна тенденция се наблюдава по отношение на управлението и пречистването на водите. В страната 99,4% от населението е свързано с обществено водоснабдяване, като за област Плевен делът е 100%. Това е и единствената област в Северозападния район, която е 100% водоснабдена, в останалите все още има населени места без централно водоснабдяване. Населението, свързано с обществена канализация обаче е 76,3% средно за България и 60,2% за област Плевен. Със средства по европейските фондове са изградени общо 174 пречиствателни станции, като 66,7% от хората у нас живеят в населени места с ПСОВ, като за област Плевен и включените общини, делът е 55,6%. Липсата на канализация и пречиствателни станции е характерна най-вече за населените места с между 2000 и 10 000 души и изграждането им е проблемно, дори с външно финансиране. Все пак, в област Плевен населението, което ползва канализация без пречистване е само 4,6%, под средното за страната от 9,6% (всички данни са на НСИ). Прави впечатление, че процентът на пречистване на водите в областта нараства след 2007 г., когато делът на населението, ползващо канализация с вторично пречистване е 37,5%, през 2014 г. вече е 41,3% до вече споменатите 55,6% през 2020 г. Очевидно е, че има пряка връзка между изграждането на ПСОВ и европейските фондове. В община Долна Митрополия има изградена ПСОВ при с. Божурица, която обслужва населени места от общините Плевен и Долна Митрополия. В община Долни Дъбник няма изградена ПСОВ. Принос към доброто състояние на водния сектор има завършеният през 2022 г. проект „Интегриран воден цикъл Плевен - Долна Митрополия”, който е по Приоритетна ос 1 „Води” на ОПОС на обща стойност 117 150 300, 52 лв., от които БФП възлиза на 87 911 636, 37 млн. лв. Бенефициент е община Плевен в партньорство с община Долна Митрополия и ВиК ЕООД, Плевен. В рамките на проекта на територията на общината са изпълнени и въведени в експлоатация обектите: „Изграждане на водопроводна и канализационна мрежи на гр. Долна Митрополия и довеждащ колектор до ПСОВ”; „Изграждане на канализационна и водопроводна мрежа на гр. Тръстеник, помпена станция и довеждащ колектор до

ПСОВ - етап IA“; „Реконструкция на обща пречиствателна станция за отпадни води (ПСОВ) за група населени места в общините Плевен – Долна Митрополия”, като четвъртата дейност засяга населени места от община Плевен. С изпълнението на проекта се повишава надеждността на водоизточниците и услугата за доставяне на води, подобрява се качеството на питейната вода, пречистването на водите, намалява се риска от замърсяване на подземните и повърхностните води, а оттам и заплахите за биоразнообразието. По ВОМР не могат да бъдат реализирани подобни проекти, но все пак основен партньор в случая е община Долна Митрополия, която е партньор и в публично-частното партньорство на МИГ и трупя безценен опит по отношение опазването на околната среда във всичките му аспекти.

По отношение на опазването на биологичното разнообразие, в Съобщението на ЕК се констатира, че „Въпреки значителните усилия на държавите-членки и някои подобрения, биологичното разнообразие в ЕС продължава да намалява и показва тенденции към влошаване. Някои от местообитанията в ЕС, които са в най-лошо състояние, са полустествените пасища, блатата, тресавищата и мочурищата. Въпреки спада през последното десетилетие, между 2012 г. и 2018 г. нетното усвояване на земя в ЕС-27 все още възлиза на $83,8 \text{ m}^2/\text{km}^2$ “. България е една от страните, при които се наблюдава най-голяма загуба на земя с висока природна стойност поради засилване на селскостопанската дейност. Въпреки че по процентно покритие на мрежата Натура 2000 България се нарежда на трето място в ЕС, след Словения и Хърватия, срещу страната ни има процедура за неспазване на задълженията на държавата по Директивата за местообитанията (Директива 92/43/ЕИО). Все още не са обявени в срок 194 защитени зони по Натура 2000 (от общо 229), приети с решение на ЕК, не са определени и необходимите консервационни мерки, няма специални планове за управление и др. Все пак, набелязан напредък в това отношение има – България е на 21-во място по статус „добър“ на местообитанията и на 10-то по статус „добър“ на видовете, както и на последните места по статус „лош“ и по двете директиви. Препоръките на ЕК са да се засили интегрирането на проблемите на биологичното разнообразие в останалите политики, осъществявани на централно и местно ниво. Въпреки че и в двете общини на МИГ има защитени зони по Натура 2000, както и защитени територии, в този Програмен период няма реализирани проекти за опазване на биоразнообразието (такъв е реализиран от община Долна Митрополия в периода 2007-2013 г.).

7. Въздействия по проекти (таблица)

Проект	Бенефициент	Одобрена БФП	Статус	Иновации/ нови услуги/ модернизация	Създадени работни места/социални въздействия	Мерки за опазване на околната среда/ Биологично производство
BG06RDNP001-19.304 МИГ Долна Митрополия - Долни Дъбник Мярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства”						
Закупуване на специализирана земеделска техника за съхранение на зърнено-житни и маслодайни култури	ЕТ ГЕРГИНА СТОЯНОВА	68453,00	Одобрено от МИГ	Модернизация (кандидатът ще закупи нова техника - колесен трактор)	1	Тракторът е от ново поколение и ще намали вредните емисии
Модернизация на животновъдно стопанство	Денис Рачев	74990,20	Одобрено от МИГ	Модернизация (кандидатът ще закупи нова техника – трактор, челен товарач, шредер/мулчер, ремарке, сламопреса, косачка, сенокосач)	1	Новата техника ще спести енергия и ще ограничи излъчването на вредни емисии.
Закупуване на техника за повишаване на селскостопанската производителност, обем на продукцията и по-ефективно използване на ресурсите в земеделското стопанство на млад фермер	Александър Петров	88528,63	Одобрено от МИГ	Модернизация (кандидатът ще закупи нова техника – Трактор, Допълнително оборудване за Трактор, Плуг)	1	Новата техника ще спести енергия и ще ограничи излъчването на вредни емисии
Въвеждане на нова екологична технология за отглеждане на зеленчуци, чрез закупуване на тръбно-ролкова поливна система за напояване в землището на с. Горни Дъбник	РОЗИТА - 98 ООД	74550,00	Одобрено от МИГ	Модернизация (кандидатът ще закупи нова техника – Тръбно- ролкова поливна система, Дизелов помпен агрегат)	1	Повишаване на ресурсната ефективност, намален риск и намален разход на енергия
Закупуване на селскостопанска техника за нуждите на стопанството на „Агро Джи Екс“ ЕООД	АГРО ДЖИ ЕКС ЕООД	73498,96	Резерва - одобрено от МИГ	Модернизация (кандидатът ще закупи нова техника – Челен товарач)	1	-

Закупуване на оборудване за подобряване условията на отглеждане на овце – млечно направление в животновъдно стопанство	Галина Мирчева	62057,91	Одобрено от МИГ	Модернизация (кандидатът ще закупи нова техника – Трифазен дизелов агрегат, Водоструйка, Електрическа ножица; Хранителна линия за овце, Коритна хранилка за агнета и др.	1	Повишаване на ресурсната ефективност, намален риск при работа и намален разход на енергия
Модернизирани на стопанството на Ивапрес ЕООД, чрез закупуване на земеделска техника	ИВАПРЕС ЕООД	16428,72	Одобрено от МИГ	Модернизация (кандидатът ще закупи нова техника – Торачка)	1	По-ефективно използване на ресурсите, въвеждане на щадящи околната среда практики
Закупуване на техника за повишаване на селскостопанската производителност, обем на продукцията и по-ефективно използване на ресурсите при отглеждането на овощна градина на млад фермер	Христо Манолов	89064,00	Одобрено от МИГ	Модернизация (кандидатът ще закупи нова техника – Трактор, Допълнително оборудване за Трактор, ремарке)	1	Повишаване на ресурсната ефективност, намален риск при работа и намален разход на енергия
Закупуване на машини и оборудване за хранителен блок към съществуваща животновъдна ферма	КАМЕЛИЯ - ВАСИЛ ГЕТОВ 1 ЕООД	73995,00	Одобрено от МИГ	Модернизация (кандидатът ще закупи нова техника – Опаковъчна машина за консервиране на растителна хранителна маса, Фуражомелка за зърно, Фуражомелка за груб фураж, полиетиленов съд за съхранение на зърно)	1	По-ефективно и контролирано управление на ресурсите посредством намаляване потреблението на електроенергия; спазване на най-новите стандарти за екологично производство; биологично производство

Модернизиране на земеделското стопанство на ЗП Стефан Емилов Димитров, чрез закупуване на техника	ЗП Стефан Димитров	68963,5	Одобрено от МИГ	Модернизация (кандидатът ще закупи нова техника – телехендлер с висока проходимост, дълбочител)	1	По-ефективно използване на ресурсите, въвеждане на щадящи околната среда практики
Модернизиране на земеделското стопанство на ЕТ „Калейски – Румен Пенков“ чрез инвестиция в ново оборудване	ЕТ КАЛЕЙСКИ - РУМЕН ПЕНКОВ	40572,77	Резерва - одобрено от МИГ	Модернизация и иновации (кандидатът ще закупи нова техника – Приспособление за прибиране на слънчоглед, GPS навигационна система)	1	-
BG06RDNP001-19.310 МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти”						
ИЗГРАЖДАНЕ НА СКЛАД КЪМ МЕЛНИЦА ЗА ЦАРЕВИЧЕН ГРИС В УПИ V-138, КВ.149, ГР. ДОЛНИ ДЪБНИК, ОБЩИНА ДОЛНИ ДЪБНИК	ИЗИ ТАНК - ПЛЕВЕН ЕООД	99982,73	Сключен договор за БФП	Модернизация	3	да
BG06RDNP001-19.314 МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 6.4.1 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности“						
Подкрепа на местния бизнес, чрез инвестиции в специализирани строителни услуги от „ДЖОМАН“ ЕООД	ДЖОМАН ЕООД	112200,00	Сключен договор за БФП	Нови услуги	3	Соларно оборудване
Създаване на нов бизнес в областта на специализираните строителни дейности от „С.Б. - БОГДАНОВ“ ЕООД	С.Б. БОГДАНОВ ЕООД	111442,50	Сключен договор за БФП	Нови услуги	3	Соларно оборудване
Изграждане на автомивка на самообслужване в гр. Тръстеник, общ. Долна Митрополия	ЕТ НИКО-ВАЛЕНТИН ЦЕКОВ	112479,05	Сключен договор за БФП	Нови услуги	1	
Преустройство на сграда и закупуване на оборудване за дрогерия Орхидея	ЕТ ОРХИДЕЯ-Ваня Петрова	92290,64	Резерва - одобрено от МИГ	Подобряване на услуги		
Създаване на добавена стойност на местния бизнес, чрез инвестиции в специализирани строителни услуги от „МАРИЯ 777“ ЕООД	МАРИЯ 777 ЕООД	92880,00	Сключен договор за БФП	Нови услуги	3	Соларно оборудване

Закупуване на сонда и внедряване на фотоволтаична система за собствени нужди с цел предоставяне на услуги за хидрогеоложко и инженерно-геоложко сондиране	ЕТ Аква Консулт – Николай Христов	112418,89	Одобрено от МИГ	Модернизация, иновация, изграждане на ВЕИ		Фотоволтаична система
Създаване на счетоводна къща „Станита“	ЕТ СТАНИТА-СТАНКА ПЕТРОВА	28391,29	Резерва - одобрено от МИГ	Нови услуги		
BG06RDNP001-19.278 МИГ Долна Митрополия - Долни Дъбник Мярка 7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура“						
Изграждане на спортна площадка в село Крушовица	Община Долни Дъбник	110149,05	Сключен договор за БФП	Нови услуги за населението	Подобряване средата за живеене	Активен начин на живот и подобряване на здравето
Реконструкция и рехабилитация на площад и прилежащите му улици в село Садовец	ОБЩИНА ДОЛНИ ДЪБНИК	110269,60	Сключен договор за БФП	Нови услуги	Подобряване средата за живеене	Намаляване на ФПЧ и замърсяването
Изграждане на спортна площадка в град Долни Дъбник	ОБЩИНА ДОЛНИ ДЪБНИК	161686,32	Прекратен сключен договор за БФП	Нови услуги	Подобряване средата за живеене	Активен начин на живот и подобряване на здравето
Изграждане на комбинирана мултифункционална спортна площадка в град Тръстеник, община Долна Митрополия	ОБЩИНА Долна Митрополия	100039,90	Сключен договор за БФП	Нови услуги	Подобряване средата за живеене	Активен начин на живот и подобряване на здравето
Изграждане на тенис кортове в гр. Долна Митрополия и гр. Тръстеник, община Долна Митрополия	ОБЩИНА Долна Митрополия	100043,96	Сключен договор за БФП (подаден отказ и искане за доп. споразумение)	Нови услуги	Подобряване средата за живеене	Активен начин на живот и подобряване на здравето
Изграждане на спортни площадки за стрийт фитнес в с. Биволаре, с. Комарево, с. Божурица и с. Байкал, община Долна Митрополия	ОБЩИНА Долна Митрополия	60022,64	Сключен договор за БФП (подаден отказ и искане за доп. споразумение)	Нови услуги	Подобряване средата за живеене	Активен начин на живот и подобряване на здравето

Изграждане на детски площадки в с. Горна Митрополия, с. Подем, с. Брегаре и с. Рибен, община Долна Митрополия	ОБЩИНА Долна Митрополия	130050,28	Сключен договор за БФП (подаден отказ и искане за доп. споразумение)	Нови услуги	Подобряване средата за живеене	Активен начин на живот за децата
BG06RDNP001-19.360 МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 7.5. „Инвестиции за публично ползване в инфраструктура, туристическа инфраструктура и малка по мащаб туристическа инфраструктура“						
Изграждане на Посетителски център - с. Байкал, община Долна Митрополия	ОБЩИНА Долна Митрополия	149687,14	Сключен договор за БФП (подаден отказ и искане за доп. споразумение)	Нови услуги, туристическа инфраструктура	Подобряване на средата за живеене	
ИНВЕСТИЦИИ ЗА ПУБЛИЧНО ПОЛЗВАНЕ В ИНФРАСТРУКТУРА ЗА ОТДИХ, ТУРИСТИЧЕСКА ИНФОРМАЦИЯ И МАЛКА ПО МАЩАБ ТУРИСТИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА НА ТЕРИТОРИЯТА НА С. САДОВЕЦ, ОБЩ.ДОЛНИДЪБНИК	СНЦ в общ. полза Туристическо дружество Студенец, с. Садовец, община Долни Дъбник	145500,00	Сключен договор за БФП (подаден отказ и искане за доп. споразумение)	Нови услуги, туристическа инфраструктура	Подобряване на средата за живеене	
BG06RDNP001-19.457 МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 7.02. „Стимулиране на местното развитие и активността на територията на МИГ чрез популяризиране на културно-историческото материално и нематериално наследство и спорта“						
Опознаване и популяризиране на местното културно наследство и повишаване на обществения интерес към него, чрез въвеждане на иновативен подход за представяне на културните ценности на местната общност.	НЧ "ИЛИЯ БЕШКОВ 1898"	24975,64	Сключен договор за БФП	Иновативно интерактивно събитие		
Популяризиране на нематериалното културно наследство на банатските българи от село Гостиля	НЧ "ГЕОРГИ САВА РАКОВСКИ 1927"	24992,18	Одобрено от МИГ			
Популяризиране на нематериалното културно наследство на славоните от село Горна Митрополия	НЧ "ИСКРА 1923"	24998,40	Сключен договор за БФП	Закупуване на техника Иновативни събития		

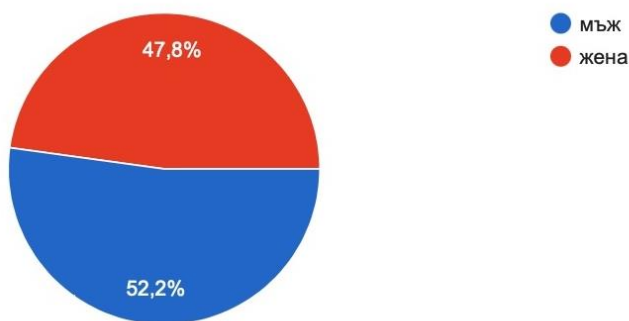
Съхранение на културно-историческото наследство през погледа на дигиталните деца	РОБОТИК СЛАБ АКАДЕМИ Сдружение	24950,00	Одобрено от МИГ			
Спортните танци – иновативен подход за спорт, танци, изкуство, творческа изява и физическа култура сред младежката общност на територията на МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник	Народно читалище "Илия Бешков-1898"	13572,60	Сключен договор за БФП	Иновативни събития		
BG06RDNP001-19.524 МИГ Долна Митрополия – Долни Дъбник Мярка 1.3 „Краткосрочен обмен на опит в управлението на земеделски и горски стопанства и посещения на земеделски и горски стопанства“						
Растителна защита срещу болести по зърнено-житни култури	Сдружение "Иновативни практики"	13920,00	Процедурата е върната на етап ОАСД и е преразгледа на след писмо от ДФЗ. Всички подадени проекти са отхвърлени от КПШП.			
Растителна защита срещу болести по дини и пъпеши	Сдружение "Иновативни практики"	13920,00				
Растителна защита срещу неприятели по зърнено-житни култури	Сдружение "Иновативни практики"	13920,00				
Растителна защита срещу неприятели по дини и пъпеши	Сдружение "Иновативни практики"	13920,00				
Растителна защита срещу плевели по зърнено-житни култури	Сдружение "Иновативни практики"	13920,00				

8. Анкетно проучване за удовлетвореността сред местната общност

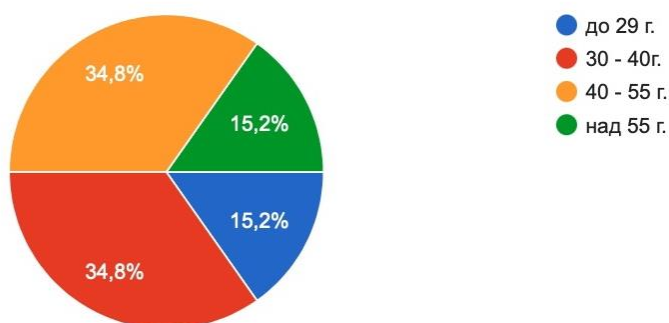
Проучването сред местната общност е проведено онлайн в периода 20 август – 20 септември 2022 г. То е публикувано на сайта на МИГ, както и в медията <https://plevenzapleven.bg/>. Получените отговори са от 46 участника. 52,2% от тях са мъже, а 47,8% са жени. Повечето от анкетираните са в активна трудова възраст – по 34,8% са между 30 и 40 г. и между 40 и 55 г. Младежите до 29 г. са 15,2%, същият процент са хората над 55 г. Анкетираните са предимно със средно образование – 52,2%, следват тези с висше – 39,1%, със средно специално са 8,7%, като сред запитаните няма такива с по-ниски степени на образование. Представени са всички заинтересовани страни: земеделски производители физически лица (15,2%) и юридически лица (4,3%), стопански сектор, който не е свързан със земеделието (39,1%), нестопански сектор – НПО и читалища (28,3%), публичен сектор (13%). Включили са се представители и на двете общини: Долна Митрополия (58,7%) и Долни Дъбник (41,3%)

Информация за анкетираните:

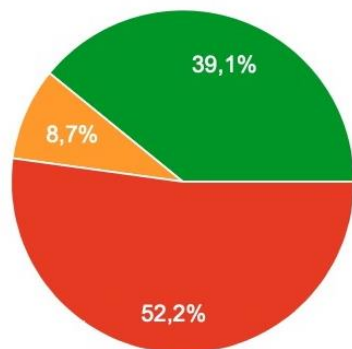
Пол:

Възраст:

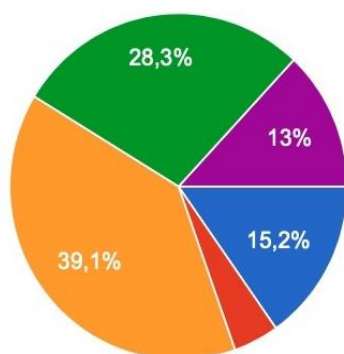

Образование:

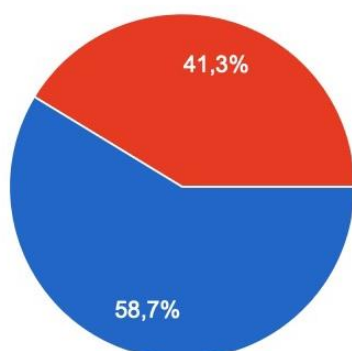
- Основно
- Средно
- Средно специално
- Висше

Представител на заинтересованата страна:

- Земеделски производител, регистриран само по Наредба № 3, физическо лице
- Земеделски производител по Наредба № 3, ЕТ или юридическо лице
- Друг вид бизнес, несвързан със земеделието, услуги, търговия, тури...
- Граждански сектор, НПО, читалище
- Публичен сектор – община, администрация, служител на бюджете...

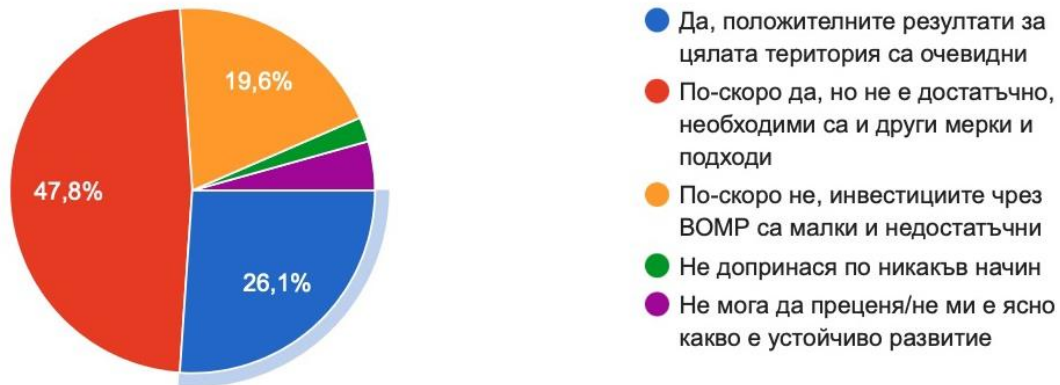
Община:

- Долна Митрополия
- Долни Дъбник

Въпроси:

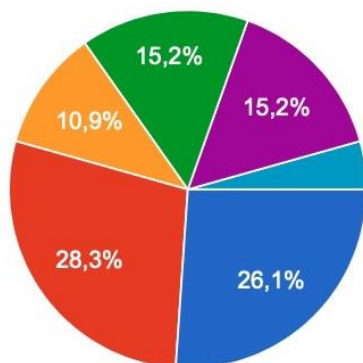
1. Допринася ли прилагането на Стратегията за ВОМР за устойчивото развитие на територията на МИГ?

- Да, положителните резултати за цялата територия са очевидни
- По-скоро да, но не е достатъчно, необходими са и други мерки и подходи
- По-скоро не, инвестициите чрез ВОМР са малки и недостатъчни
- Не допринася по никакъв начин
- Не мога да преценя/не ми е ясно какво е устойчиво развитие

Първият въпрос е свързан с общата оценка на СВОМР и значението ѝ за устойчивото развитие на територията, като както е видно от резултатите, тази оценка е общо взето положителна. Повече от една четвърт от анкетираните - 26,1% са дали изцяло отлична оценка и са казали, че положителните резултати за цялата територия са очевидни, други 47,8% определят влиянието като по-скоро положително. Те обаче добавят, че са необходими и други мерки и подходи, което е очакван отговор на фона на степента на прилагане на Стратегията (не всички проекти са стартирали, въздействията са още хипотетични), поради ограниченията на мерките във ВОМР (Стратегията е еднофондова, но и при многофондовите бенефициентите не могат да се възползват от всички предвидени мерки и интервенции на ОП), както и поради идеята за интегрирано развитие – ВОМР е само един от инструментите и наистина слабо развитите селски райони се нуждаят от комплексни мерки за развитие. Проблем в това, че инвестициите са малки и недостатъчни виждат 19,2% от респондентите и по тази причина оценяват приноса на СВОМР по-скоро негативно. 2,2% дават изцяло негативна оценка (отговорите а в зелено), а 4,3% не могат да преценят или не знаят какво е устойчиво развитие (отговори в лилаво).

2.Какво е въздействието на Стратегията за ВОМР върху икономиката на територията на МИГ?

- Подобряват се резултатите на бизнеса, особено на подпомогнатите...
- Развиват се по-добре определени сектори, най-вече селското стопанс...
- Разнообразяват се икономическите дейности, възникват нови предприя...
- Привличат се нови инвестиции, извън безвъзмездното финансиране по пр...
- Стимулира се предприемаческата а...
- Не мога да преценя/не усещам тако...

- Подобряват се резултатите на бизнеса, особено на подпомогнатите предприятия и стопанства
- Развиват се по-добре определени сектори, най-вече селското стопанство
- Разнообразяват се икономическите дейности, възникват нови предприятия и услуги
- Привличат се нови инвестиции, извън безвъзмездното финансиране по проектите
- Стимулира се предприемаческата активност на населението
- Не мога да преценя/не усещам такова въздействие

Въпросът измерва как местната общност усеща и вижда икономическите въздействия на СВОМР, т.е. това са субективни мнения, които не се базират на реалните показатели. Както беше казано, икономическото развитие на даден район зависи от множество външни фактори, които не винаги могат да се оценят обективно от хората. Почти една трета от анкетираните (28,3%) мислят, че чрез СВОМР се подпомага предимно сектора на селското стопанство, а малко над една четвърт (26,1%) са казали, че се подобряват резултатите най-вече на подпомогнатите стопанства и предприятия. Като се има предвид, че Стратегията включва мерки само по ПРСР, икономическите интервенции – модернизацията на стопанства и предприятия, диверсификацията в неземеделски дейности заемат по-голямата част от бюджета, проектите са най-много и засягат малки производители и фирми, за които има непосредствени ползи, такъв тип отговори са обясними. Това са и видимите в момента резултати – одобрените проекти са най-вече на земеделски производители, селското стопанство по принцип е водещият сектор на икономиката и в двете общини, икономически районът е по-слаб, както и целият

Северозапад, дългосрочните въздействия за икономиката не са настъпили. Че се привличат инвестиции извън проектите и че се повишава предприемаческата активност са отговори събрали по 15,2%. Те отново са лични оценки, които не кореспондират с факти (за последните години инвестициите по-скоро намаляват, няма данни и за повече регистрирани фирми), но все пак може би почиват на някакъв личен опит и наблюдения за раздвижване в тази посока, което е все пак положителна нагласа. Едва 10,9% са отбелязали диверсификацията – възникване на нови предприятия и услуги, макар че по мярка 6.4 има одобрени проекти. Както е отбелязвано и друг път обаче, у нас по мярката се подпомагат вече съществуващи предприятия извън земеделието и много рядко се залага на създаването на нов бизнес в неразвити досега сфери – преработка на продукти извън Приложение 1, образователни и здравни услуги, селски туризъм (ограничен и от условията за кандидатстване по мярката), интернет технологии и др. Едва 4,3% от анкетираните са отговорили, че нямат мнение и не могат да преценят (отговорите са в светлосиньо).

3.Какво е въздействието на Стратегията за ВОМР върху социалното развитие на територията на МИГ?

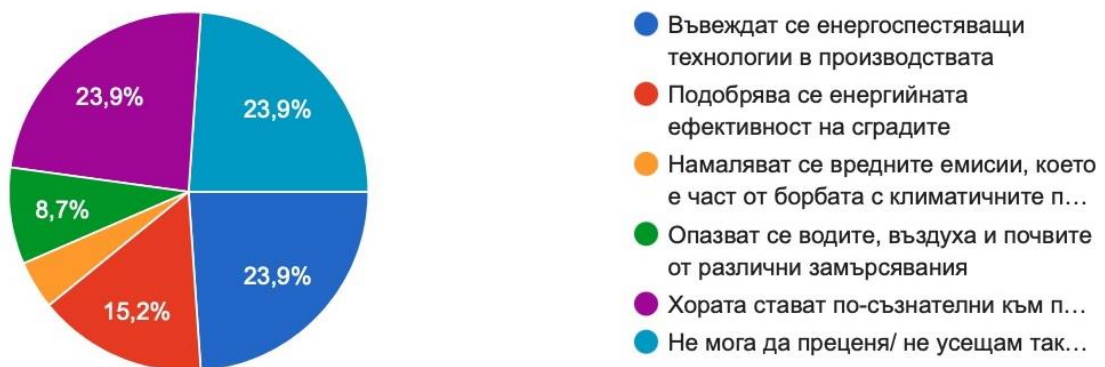
- Увеличават се работните места
- Повишават се доходите и заплатите
- Спомага за решаване на демографската криза и борбата с бедността
- Приобщават се и се активизират маргинализираните групи – роми, хора с увреждания, самотни майки и др.
- Повишават се знанията и уменията на местните хора и тяхната гражданска активност
- Не мога да преценя/не усещам такова въздействие

Третият въпрос е за оценка на социалните въздействия и както и предишния, включва субективните нагласи и виждания на отговарящите. Прави впечатление, че тук анкетираните, които не могат да преценят или не усещат такива въздействия са най-много - 23,9%. Това се дължи донякъде на факта, че социалните въздействия по принцип са сред по-дългосрочните и бавно проявяващи се, най-трудно се оценяват обективно (ако човекът е с ниски доходи, повишените доходи на околните не могат да го убедят, че има подобрене), както и зависят от множество фактори, най-вече икономическото развитие не само на района, но и на страната. Освен това, социалните очаквания на населението винаги са завишени спрямо реално постижимите възможности, независимо за какви интервенции става дума.

На второ място с 21,7% е отговорът, че чрез WOMP се увеличават работните места – това са преките видими ефекти от проектите, по повечето от които наистина се разкриват нови работни места. 19,6% смятат, че чрез прилагането на подхода се повишават знанията и уменията на местните хора и тяхната гражданска активност, което също е сред видимите резултати и преките въздействия – организират се срещи и събития, консултации, в тях взимат участие пасивни досега хора, малки производители проявяват предприемаческа активност и кандидатстват с проекти, което едва ли биха направили на националните приеми и т.н. Повишаването на информираността на местните общности също е безспорен пряк ефект от WOMP и е част от т.нар. добавена стойност, която е видима навсякъде, където се прилага подхода. До голяма степен, тя се дължи и на активността на МИГ по отношение на популяризирането на Стратегията и възможностите, които се предоставят чрез нея. 13% от отговарящите са казали, че чрез WOMP се повишават доходите и заплатите, което може би е наблюдение върху бавно повишаващите се доходи в областта и региона, за което наред с другите фактори, има принос и WOMP, както и другите ОП. 10,9% от респондентите смятат, че подходът има благоприятно въздействие върху приобщаването и активизирането на маргинализираните групи – роми, хора с увреждания, самотни майки и др. Трябва да се отбележи, че една от сериозните критики на ЕСП към прилагането на подхода в целия ЕС е именно в тази посока – в доклада се отбелязва, че почти никъде в Европа в управителните органи на МИГ няма равно присъствие на жените и мъжете, както и че са малко представителите на малцинствата в ОС и особено в УС, като препоръките са това да бъде коригирано в следващия Програмен период. Както е известно обаче, не винаги такива квоти са възможни, особено у нас.

Също 10,9% са казали, че ВОМР има благоприятно въздействие върху демографската криза и борбата с бедността. Това наблюдение вероятно е свързано с новите работни места и възможностите за бизнес, които би трябвало да намалят миграцията на младите хора към градовете, както и с по-добрите резултати на стопанствата реализирали проекти и съответно доходите на техните собственици. Въздействието върху демографската ситуация обаче е слабо, както и процентът отговарящи по този начин не е особено висок. Трябва да се припомни, че макар че създаването на нови работни места в селските райони и борбата с бедността да са основни приоритети и на ВОМР, малките проекти, които предвиждат нови работни места не могат да решат проблема и да задържат хората, особено младите, в малките населени места, а са необходими по-широки секторни политики в областта не само на заетостта и социалното подпомагане, но и на образованието, интеграцията на маргинализираните групи, условията за живеене и др. Като общо може да се каже, че оценката на социалните въздействия, макар и разнопосочна, е положителна като цяло.

4.Какво е въздействието на Стратегията за ВОМР върху опазването на околната среда на територията на МИГ?

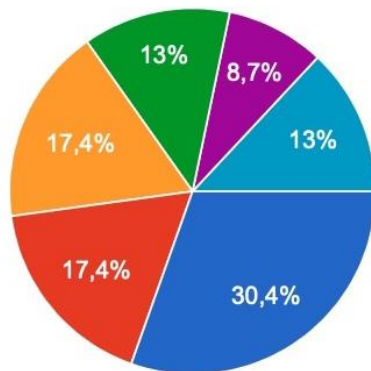
- Въвеждат се енергоспестяващи технологии в производствата
- Подобрява се енергийната ефективност на сградите
- Намаляват се вредните емисии, което е част от борбата с климатичните промени
- Опазват се водите, въздуха и почвите от различни замърсявания
- Хората стават по-съзнателни към природата и собственото си здраве
- Не мога да преценя/ не усещам такова въздействие

Темата за въздействията върху околната среда винаги е щекотлива и нееднозначно оценявана от местните общности. Затова и при този въпрос е доста голям процентът на

анкетираниите, които не могат да преценят дали има, или пък въобще не усещат такива въздействия – 23,9%. Останалата част от анкетираниите дават различни мнения, свързани най-много с преките ефекти, които наблюдават – 23,9% смятат, че въздействието върху околната среда се реализира чрез въвеждането на енергоспестяващи технологии в производствата (повечето от проектите по 6.4), а 15,2% са заложили на подобряването на енергийната ефективност на сградите – т.е. това е на база реализираните дейности на територията, независимо, че част от тях не са по ВОМР (сградите са правени по проекти на общините, енергийна ефективност има и по ОПИК). Че се опазват почвите, водите и въздуха от замърсявания са казали едва 8,7%, въпреки че това също е основен приоритет, но на практика подобни частни проекти, реализирани чрез ВОМР няма, а въздействието на общинските проекти е предимно косвено. Отново трябва да се отбележи, че въздействието на ВОМР по отношение на околната среда принципно е ограничено още при планирането на включените мерки – възможни са само тези за подобряване на енергийната и ресурсна ефективност, вкл. изграждане на ВЕИ за собствени нужди или тези за биоразнообразието, ако в Стратегията има включени интервенции по ОПОС. Всички останали са приоритети или по други ОП, или на общините (отпадъци, води).

Темата за емисиите и борбата с климатичните промени в земеделието почти не е позната у нас (в анкетата сбира едва 4,3%) и както се спомена в главата за екологичните въздействия, мерките в тази посока не само чрез ВОМР, но и чрез ПРСР не са постигнали минимален ефект в рамките на целия ЕС. Малките земеделски производители обикновено са негативно настроени по темата, тъй като обикновено предвидените зелени мерки им донасят повече, а понякога и непосилни разходи, както и не са достатъчно информирани за възможностите. Все пак, положително е, че отговорът свързан с повишената съзнателност на хората към околната среда и собственото здраве събира също почти една четвърт от всички отговори – 23,9%. Както и предходната година, препоръката към МИГ отново е да правят повече кампании за повишаване информираността на местната общност относно приоритетите на „зелената сделка“, тъй като в следващия Програмен период намерението е (поне засега) нейните принципи да се прилагат повсеместно и в усвояването на всички програми и фондове, вкл. и чрез ВОМР.

5.Какво е въздействието на Стратегията за ВОМР върху подобряването на средата за живеене на територията на МИГ?

- Благоустрояват се населените места – улици, площади, осветление, детс...
- Подобряват се условията за спорт и отдих, прекарване на свободното вр...
- Подпомага се културния живот и опазването на местната идентичнос...
- Възникват нови социални услуги за населението
- Развиват се иновациите и комуника...
- Не мога да преценя/не усещам тако...

- Благоустрояват се населените места – улици, площади, осветление, детски площадки
- Подобряват се условията за спорт и отдих, прекарване на свободното време
- Подпомага се културния живот и опазването на местната идентичност, читалищата, правят се събития
- Възникват нови социални услуги за населението
- Развиват се иновациите и комуникационните технологии
- Не мога да преценя/не усещам такова въздействие

Въпросът е свързан с една от ползите, които се постигат чрез общинските проекти на ВОМР – подобряване на средата за живеене (социално въздействие) чрез инвестициите в т. нар. малка инфраструктура. Макар че са критикувани в документите за оценка на ОСП, че на практика дублират основните мерки по ПРСР или че могат да бъдат реализирани и по други ОП, тези мерки са предпочетени масово не само от нашите МИГ, но и на много места в Европа. Причините са, че отговарят на базови местни нужди, а също и че чрез ВОМР инвестициите се правят по-бързо и без конкуренцията на всички останали общини, каквато би имало на националните приеми. Според отговарящите, ВОМР допринася най-вече за благоустройството на населените места - улици, площади, осветление, детски площадки (30,4%), каквито проекти има и в СВОМР, за подобряване условията за спорт и отдих и прекарване на свободното време (17,4%) и за подпомагане на културния живот и опазване на местната идентичност (17,4%) – има и такива проекти, вкл. и този за транснационално сътрудничество на МИГ. 13% са казали, че са възникнали нови социални услуги, като вероятно се имат предвид детските площадки и съоръженията за спорт, а не буквално социалното

подпомагане. Най-малко отговори акцентират върху иновациите и комуникационните технологии (8,7%), като на практика, както и при останалите МИГ, няма проекти, свързани с широколентов достъп, създаване на комуникационни центрове или други подобни услуги, а такива инвестиции се реализират чрез различен тип финансиране. Че не могат да преценят или няма такова въздействие са казали 13% от респондентите, което не е малко, но вероятно се дължи на все още малкото реализирани общински проекти за благоустрояване на населените места (някои все още под въпрос – одобрени, отказани и чакащи актуализация на цените за строителните дейности).

6. Кой от секторите има най-голяма полза от прилагането на Стратегията за ВОМР на територията на МИГ?

- Селското стопанство
- Преработващата хранително-вкусова промишленост
- Бизнеса, различен от земеделието, производство, търговия, услуги
- Туризма
- Културата и спорта
- Социалните услуги
- Не мога да преценя

От секторите, за които има най-голяма полза от прилагането на ВОМР анкетираните са избрали отново най-вече селското стопанство – 34,8% (проектите по 4.1 са най-много, а и в момента тече прием по същата мярка), в много малка степен преработващата промишленост – едва 4,3% (засега има само един проект по 4.2). Полза за бизнеса, несвързан със земеделието (диверсификация) виждат едва 8,7%, въпреки че по мярка 6.4 също има одобрени доста проекти. Ползите за развитието на туризма (13%) и на културата и спорта (10,9%) са свързани не само с общинските проекти по мярка 7.2, но

и с проектите по мерките 7.5 и 7.02. Резултатите са сходни с тези на подобен въпрос, зададен в анкетата и миналата година, като разпределението се запазва, но процентите се различават. Намаляват отговорите, свързани със земеделието (предишната година 40% са казали че най-голяма е ползата за селското стопанство) и се увеличават тези, които оценяват приноса на ВОМР към туризма, културата и спорта, социалните услуги и благоустройството, които тук събират общо 45,6%, при 41,5% миналата година за проектите на читалищата, НПО и общините. Не могат да преценят и не са дали отговор 6,5% от анкетираните.

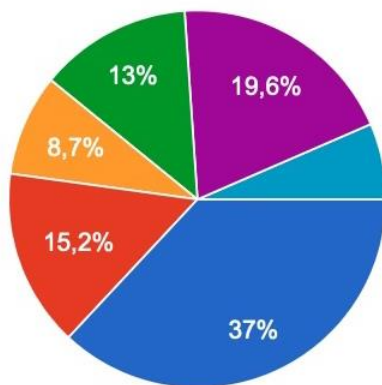
7.Коя от заинтересованите страни има най-голяма полза от прилагането на Стратегията за ВОМР на територията на МИГ?

- Земеделските производители
- Частния бизнес, който не се занимава със земеделие
- Общините
- НПО, читалища, спортни клубове
- Цялото население на МИГ
- Не мога да преценя

Ползите от прилагането на СВОМР за заинтересованите страни следват логиката на тези за секторите на развитие, но са доста по-разнопосочни, като най-важната оценка е, че полза има цялото население на територията на МИГ, която се споделя от почти една пета от анкетираните -19,6%. Че най-голяма полза имат земеделските производители смятат 26,1%, следвана от оценката, че полза има НПО, читалищата и спортните клубове, т.е. нестопанския сектор – 23,9%, а общините и частния сектор, който не е свързан със земеделието си поделят по 13%. Не могат да преценят едва 4,3%.

8. За какво допълнително допринася прилагането на Стратегията за ВОМР?

- За повишаване информираността относно европейските фондове и пр...
- За повишаване на обществената активност и участие в обществения...
- За повишаване на квалификацията и предприемаческите умения
- За осъзнаване спецификите и идентичността на територията
- За подобряване на местното самоу...
- За подобряване на връзките и конта...

- За повишаване информираността относно европейските фондове и програми
- За повишаване на обществената активност и участие в обществения живот
- За повишаване на квалификацията и предприемаческите умения
- За осъзнаване спецификите и идентичността на територията
- За подобряване на местното самоуправление и по-прозрачни отношения между хората и публичните власти
- За подобряване на връзките и контактите между различните социални групи, сътрудничество между различни сектори

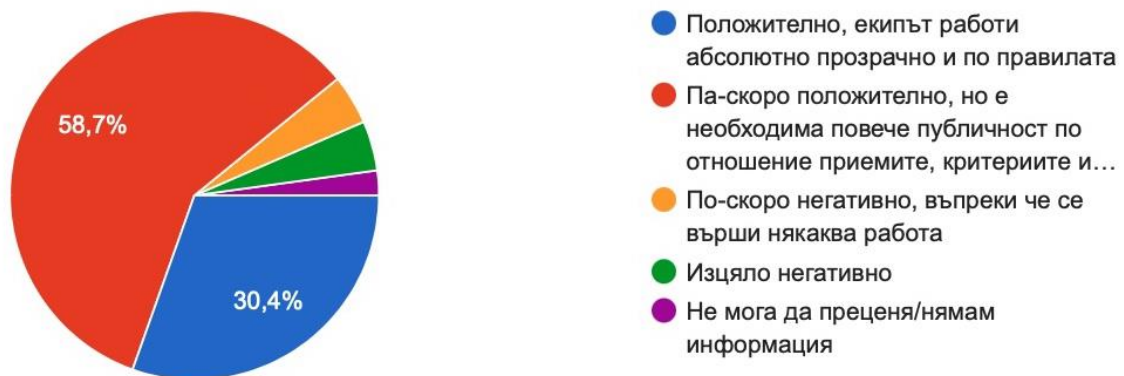
Чрез изпълнението на Стратегията се постигат не само по-добри резултати за икономиката, социалните условия и екологията, но и се предполага, че ще се повиши капацитета и гражданското участие на местната общност. Добавената стойност на ВОМР се състои в промяна на колективния социален капитал – хората, които обитават територията и както вече се каза, трудно може да се измери с количествени параметри. Елементите на добавената стойност включват повишаване на знанията и уменията, подобряване на местното самоуправление (което включва и обществената активност), утвърждаване на местната идентичност, засилване на сътрудничеството между различните групи. Отново най-голям процент е събрал отговорът, че прилагането на СВОМР води до по-висока информираност относно европейските фондове и програми – 37%, което е непосредствен пряк ефект – информационните срещи, обученията и консултациите започват още преди приема на проекти, интересът сред местните общности е голям, обикновено има и кампании по медиите за възможностите по ОП. Това общо повишаване на познанията би следвало да доведе и до повишаване на квалификацията и предприемаческите умения, заради потенциалната или реална реализация на проекти, но както се вижда, този отговор е събрал едва 8,7%.

Предприемаческата култура у нас е ниска, същото се отнася и за квалификацията на населението в селските райони, корелацията между доброто правене на бизнес и добро изпълнение на проектите все още е неясна за мнозинството от бенефициентите, част от които дори не желаят да регистрират фирми поради страх от бюрокрация (водене на счетоводство, плащане на осигуровки, подаване на декларации). За да се промени общия фон е необходимо повече време, както и усилия не само по отношение на предприемачеството, но и на образованието, което е и въпрос на държавна политика. Трябва да се отбележи като положителен факт включването в Стратегията на мярка 1.3 за обучение, която допринася за тези цели.

СВОМР допринася за подобряване на местното самоуправление и по-прозрачни отношения между хората и публичните власти е оценката на 19,6% от анкетираните, а свързаният отговор за повишаване на обществената активност и участие в обществения живот събира 15,2%. Идеята е от една страна за по-прозрачни действия на местната власт, което се предопределя и от участието ѝ в МИГ, а от друга страна – включване на общностите във взимането на решения на местна основа. В различни документи на ЕК се отбелязва, че самото съществуване на публично-частни партньорства (каквото е и МИГ) подобрява местното самоуправление, а в сравнение с предишния Програмен период влиянието на властите е силно намалено, като мненията на гражданското общество придобиват все по-голяма тежест в органите за управление на МИГ. У нас прозрачността в работата на общините се мери в своеобразен рейтинг, изготвян всяка година от Програма достъп до информация. За 2021 г. активната прозрачност на общините у нас е средно 67,5%, като в община Долна Митрополия тя е много висока – 90,3% и сравнително ниска в община Долни Дъбник – 58,5%. Счита се, че принос за добрата работа на общините има и ВОМР. Усещането за по-високо гражданско участие в управленските решения обаче остава сравнително ниско, като то зависи не само от МИГ или общините, но и от активността на хората в общността.

СВОМР се основава на местната идентичност и обикновено допринася за повишаване на местното самочувствие, но тук отговорът е събрал едва 13%. Вероятно анкетираните са счели други отговори за по-важни, но все пак идеята за спецификите на територията като уникални и в основата на местното развитие не трябва да бъде пренебрегвана. Най-малко е избран отговорът, свързан с подобряване на връзките и контактите между различните социални групи, сътрудничество между различни сектори – само 6,5%, като и по тази тема МИГ трябва да има по-висока ангажираност.

9. Как оценявате работата на МИГ по приема и одобрение на проекти?

- Положително, екипът работи абсолютно прозрачно и по правилата
- Па-скоро положително, но е необходима повече публичност по отношение приемите, критериите и одобрението на проектите
- По-скоро негативно, въпреки че се върши някаква работа
- Изцяло негативно
- Не мога да преценя/нямам информация 2,2% лилаво

Оценката на местната общност към работата на МИГ по отношение приема и одобрение на проекти, както се вижда от графиката, е предимно положителна. 30,4% от анкетираните смятат, че екипът работи абсолютно прозрачно и по правилата, а 58,7% имат някои забележки, но също имат по-скоро положително отношение. Трябва да се отбележи, че в сравнение с предишни години, одобрението към работата на МИГ за приема на проекти се повишава – миналата година по-скоро положителните оценки са били 68,8%, а сега са общо 89,1%, което е обяснимо при напредване на Програмния период и поради това, че по всички мерки са осъществени приеми и вече има проекти, които се изпълняват. Не трябва да се пренебрегват обаче и отрицателните оценки – по-скоро негативно, макар че се върши някаква работа събира 4,3% изцяло негативно – също 4,3%, които макар и малко, липсват в предишните години. Намалява броят на хората, които няма информация по въпроса – тук са едва 2,2%, при 31,3% през миналата година. По принцип, най-високо одобрение винаги събират дейностите по прием и одобрение на проекти, особено когато повечето от тях започнат да се реализират, тъй като това е и една от основните и видими дейности на МИГ, както и има най-осезаемо въздействие върху територията.

10. Как оценявате работата на МИГ по отношение на публичността, провеждането на срещи, консултации, обучения?

- Положително, информационните срещи и другите събития са добре организирани
- По-скоро положително, но има още какво да се желае по отношение по-масовото участие на местните хора
- По-скоро негативно, организацията не е добра
- Изцяло негативно
- Не мога да преценя/ нямам информация

Оценката на работата на МИГ по отношение на публичността и популяризирането на СВОМР също е с високо одобрение – 34,8% казват, че информационните срещи и другите събития са добре организирани, а 54,3% са отговорили, че оценяват положително, въпреки че има още какво да се желае по отношение по-масовото участие на местните хора. Тук също има повишаване на оценките в сравнение с предишната година общо 80,1% при 65,6% през 2021 г. Това също е нормално – с напредването на периода, срещите и мероприятията стават все повече, а 2020 г. е била „нулева“ заради пандемията и е обяснимо защо одобрението е било по-малко след това. Трябва да се каже и това, че проблем с участието на повече хора в събитията на МИГ, особено от малките населени места, има навсякъде в страната и се дължи предимно на ниската гражданска култура и нежеланието за повече активност. Усещането, че „нищо не зависи от мен“ е типично и все пак ВОМР има положително въздействие върху процеса на раздвижване на гражданското общество, макар и с по-бавни темпове. Негативните оценки са малко, но все пак трябва да им се обърне внимание – 4,3% от анкетираните смятат, че организацията не е добра, а 2,2% дават изцяло негативна оценка. Няма информация само 4,3% от отговарящите.

11. Как оценявате работата на МИГ като сплотяващ фактор за местната общност, лидер на мнение, изразител на подхода „отдолу-нагоре“?

- Положително, МИГ е изразител на мнението на местните хора
- По-скоро положително, но в дейностите трябва да се включат повече хора
- По-скоро негативно, хората не са добре информирани за работата на МИГ
- Изцяло негативно, МИГ защитава само определени интереси
- Не мога да преценя/нямам информация

Както и в предишните години, мненията за МИГ като изразител на подхода „отдолу нагоре“ са по-шарени и разнопосочни. Общо 71,8% дават положителна и по-скоро положителна оценка, като 34,8% казват, че МИГ е изразител на мнението на местните хора, а 37% че макар оценката им да е положителна, в дейностите трябва да се включат повече участници. Одобрението по тази точка през миналата година е 55,4%. Увеличават се обаче и негативните оценки. При 10,8% отрицателни нагласи в предишната анкета, тук 17,4% дават по-скоро негативна оценка, защото хората не са добре информирани за работата на МИГ по сплотяване на общността и като лидер на мнение, а 8,7% са с изцяло негативна оценка, тъй като според тях, МИГ защитава само определени интереси. Всъщност изграждането на доверие към екипите на МИГ от страна на местните общности е една от най-дългосрочните задачи и също е част от добавената стойност на ВОМР. От една страна, местните хора имат повече доверие на местните експерти, които могат да срещнат „очи в очи“ и познават, но от друга, до голяма степен МИГ се припознават все още като административен орган, който е част от местната власт, а не от общността. Причина за това е не само тясното взаимодействие на МИГ с общините, но и отново състоянието на гражданското общество по места. Необходими са много усилия местните общности да бъдат убедени, че МИГ е „от тяхната страна“ и е изразител на техните мнения, а не на тези на

властта. Тъй като това е отбелязано като проблем и през предишния, и през сегашния програмни периоди в целия ЕС, предприетите мерки са за намаляване участието на властите (до 49%) през сегашния период, опит за намаляване финансовото влияние на общините върху МИГ (у нас относително неуспешно, поради забавените плащания на бюджетите за издръжка от страна на ДФЗ), препоръките за следващия период са за по-голяма автономност на МИГ, както по отношение на финансите, така и за одобрението на проектите и за участието им във взимането на решенията за развитие на териториите. Друга препоръка е за повече млади хора и представители на маргинализираните групи в управителните органи на МИГ.

12.С какви дейности МИГ трябва да подобри работата си?

- Трябва да дават повече информация за възможностите за кандидатстване и реализация на проекти във всички сфери
- Трябва да има повече индивидуални консултации за бенефициентите и да им се оказва повече помощ при подготовката, за да не плащат на частни фирми
- Трябва да има повече разяснения за ползите от прилагането на ВОМР по принцип, каква е разликата с централизираните политики и че всички хора могат да участват
- МИГ трябва да „слезе“ сред хората и да получи на обратна връзка за реалните им проблеми, настроенята, одобрението и неодобрението
- МИГ трябва да участва повече в решенията, които се вземат от общините относно бъдещото развитие на територията
- От МИГ трябва да излизат повече инициативи на местна основа, а не само да одобряват проекти (например организация на изложения, фестивали, пазари, регистрация на марки за продукти)
- Не мога да преценя/нямам информация

Този въпрос е свързан с предишния, като измерва нагласите какво повече очакват местните общности от работата на МИГ, тъй като изграждането на доверие е свързано

не само с регулациите, но и с работата на екипите извън основната им дейност. Показателно е, че най-много от участниците в анкетата – 28,3% са избрали отговора, че МИГ трябва да „слезе“ сред хората и да получи на обратна връзка за реалните им проблеми, настроенията, одобрението и неодобрението, т.е. че трябва да се обръща повече внимание на мненията на общността по места, а не само на сух фактологичен анализ на нуждите и потенциала. Разбира се, тези мнения трябва да имат представителност и да бъдат обобщавани, тъй като приоритетите на различните групи не винаги отговарят на действителността. На второ място с 21,7% е посочена необходимостта от повече индивидуални консултации за бенефициентите и да им се оказва повече помощ при подготовката на проектите, тъй като очевидно общата предоставяна информация за възможностите за кандидатстване и реализация на проекти във всички сфери е напълно достатъчна (само 8,7% са избрали такъв отговор). 17,4% считат, че трябва да има повече разяснения за ползите от прилагането на ВОМР по принцип, каква е разликата с централизираните политики и че всички хора могат да участват.

Макар и по-малко, интересни тук са отговорите за ролята на МИГ извън основните му дейности. Според 10,9%, МИГ трябва да участва повече в решенията, които се вземат от общините относно бъдещото развитие на територията. Става дума за обратната връзка – общините участват като партньори в МИГ, но желанието е МИГ да участва повече в общинското управление. До голяма степен това е заложено в новите Планове за интегрирано развитие на общините, в които редица от мерките ще се изпълняват именно от МИГ, а представители на екипа са взели участие в съставянето им. Все пак идеята е за повече гражданско участие и по-добра реализация на подхода „отдолу нагоре“, която зависи предимно от активността на месната общественост. Други 10,9% смятат, че от МИГ трябва да излизат повече инициативи на местна основа (например организация на изложения, фестивали, пазари, регистрация на марки за продукти). Участието на МИГ в проект по мярка 19.3 за сътрудничество е стъпка в тази посока, както и организирането на няколко фермерски събития. Трябва да се напомни, че МИГ като юридическо лице с нестопанска цел може да бъде бенефициент по различни други програми (например Interreg), както и да регистрира общи марки или да участва в изложения.

13. Как оценявате прилагането на Стратегията за ВОМР на вашата територия?

- Положително, Стратегията допринася за развитието на територията
- По-скоро положително, но се подпомагат само отделни сектори и проектите са за малки суми
- По-скоро негативно, полза има само за бенефициентите на проекти
- Изцяло негативно, това е излишно харчене на пари, по-добре да се кандидатства на национално ниво
- Не мога да преценя/нямам информация 6,5% лилаво

Оценката на цялостното прилагане на Стратегията за ВОМР също е предимно положителна. Изцяло положителни са нагласите на 34,8%, които смятат, че Стратегията допринася за развитието на територията, а по-скоро положително я оценяват 43,5%, които обаче са казали, че се подпомагат само отделни сектори (както стана ясно от предишните въпроси – най-вече селското стопанство). По-скоро негативно оценява прилагането на СВОМР 13%, тъй като според тях, полза има само за бенефициентите на проекти, т.е. те не осъзнават по-широките въздействия, които се реализират именно чрез тези проекти. Изцяло негативна оценка дават 2,2%, защото това е излишно харчене на пари, по-добре да се кандидатства на национално ниво (т.е. инвестициите са малки, МИГ се приема като посредник и допълнителна административна тежест). Не могат да преценят дали има полза или нямат информация 6,5% от респондентите.

Следващият въпрос също е задаван регулярно в анкетите, макар и с различна формулировка, тъй като от отговорите по косвен начин може да се прецени какви въздействия са постигнати – т.е. какви проблеми са решени и какви още има за решаване, т.е. въздействията не са настъпили или са частично постигнати.

14. Какви нерешени проблеми и какъв неизползван потенциал на територията трябва да се включат в една бъдеща Стратегия за ВОМР?

- Да се повишат доходите и да се създават работни места
- Да се задържат младите хора да не търсят работа и кариера другаде, за да се предотврати демографската криза
- Да се развиват различни сектори от земеделието, а не само зърно производство
- Да се развиват различни производства, преработка и услуги, защото от селско стопанство вече печелят само много големите фирми
- Да се развива туризма
- Да се подобрят условията за живеене – пътища, канализация, зелени площи, здравеопазване, липсата на развлечения и културни институции
- Да се подобри образованието, квалификацията и предприемаческата активност на хората, така те сами ще намерят решение на проблемите
- Да се опазва повече околната среда за бъдещите поколения

Както и преди, на първо място с 28,3% е поставена необходимостта да се задържат младите хора да не търсят работа и кариера другаде, за да се предотврати демографската криза. Предишната година подобен отговор е събрал 21,5%. Демографията е проблем за повечето селски райони не само у нас, но и в целия ЕС, като е част от процеса на урбанизация и свободното движение на хора в търсенето им на по-добра професионална реализация и повече удобства в начина на живот. Безспорно ВОМР допринася за решаването му чрез новите работни места, диверсификацията, условията за правене на бизнес, но демографската криза е трудно разрешим проблем дори на ниво държавна политика или политики на ЕС. Процесите на обезлюдяване на селата могат да бъдат задържани на определено ниво, но не и напълно спрени. Парадокс е, че ОСП стимулира развитието на земеделието като основен отрасъл на икономиката на селските райони, но колкото по-модернизирано става то, от

толкова по-малко работни места се нуждае. Затова в ПРСР се залагат и други мерки – диверсификация, подобряване а условията за живеене, развитие на алтернативния туризъм като източник на доходи. Тези възможности обаче са събрали малък процент от отговорите - да се развиват различни производства, преработка и услуги, защото от селско стопанство вече печелят само много големите фирми събира 8,7%, да се развиват други сектори от земеделието, а не само зърно производство - 4,3%, да се акцентира върху развитието на туризма – 8,7%.

На второ място с 21,7% е поставен отговорът за подобряване условията за живеене – пътища, канализация, зелени площи, здравеопазване, липсата на развлечения и културни институции. За сравнение – същият отговор преди събира едва 6,2%. Това може да се обясни с напредване реализацията на общинските проекти (не само по ВОМР), но с и осъзнаването, че една от причините за миграцията на младите хора е липсата на удобства и основна инфраструктура в селата. Повишаването на доходите и създаването на работни места е отговор, който са избрали 15,2% от анкетиранияте (в предишното проучване – 50,8%). Проблемът с доходите и безработицата също е основен за селските райони, въпреки че в последните години, все пак постигнатите въздействия чрез различни интервенции (вкл. и по различните ОП и ВОМР) водят до известни подобрения и в тази посока. Доходите остават ниски в сравнение с градските, но безработицата намалява значително, вкл. и в двете общини. Както вече се каза в главата за националното въздействия на всички ОП, макар и бавно, те имат значителен принос в това отношение.

Да се подобри образованието, квалификацията и предприемаческата активност на хората и така те сами да намерят решение на проблемите си е мнение, което се споделя едва от 13% в анкетата. Все пак, в сравнение с предишното проучване, където този отговор е застъпен от 4,2% има нарастване на осъзнаването, че хората сами трябва да се погрижат за своето бъдеще, вероятно това се дължи и на известна смяна на поколенията – младите хора са по-активни и повече граждански осъзнати. Това се наблюдава и при увеличените отговори, че в една бъдеща Стратегия трябва да бъдат заложили повече мерки за опазване на околната среда – 8,7% (при 3,1%) в предишното проучване.

Като общи изводи от анкетното проучване сред местната общност може да се каже, че удовлетвореността от прилагането на СВОМР е на добро ниво. Одобрието към

предприетите мерки нараства, наблюдава се положително отношение и към работата на МИГ. Въпреки това, повечето участници са поставили оценка „по-скоро положително“, а не „изцяло положително“, като се отличава препоръката в събитията на МИГ да бъдат включени повече хора. Повишеното гражданско участие е основа за ефективното прилагане на подхода „отдолу нагоре“ и сред най-важните елементи на ВОМР.

Нивото на информираност също се подобрява – хората започват да познават условията за кандидатстване и реализация на проекти все повече с напредването на Програмния период, както и се убеждават в ползите и благоприятните им въздействия. Най-видими са икономическите ползи, особено за селското стопанство, тъй като това е най-подпомаганият сектор, както и ефектите са непосредствени и бързи. Най-важни за хората обаче са социалните въздействия, които се случват много по-бавно, но и се оценяват по-трудно. Доходите, работните места, демографията се повлияват благоприятно от ВОМР, но очакванията в това отношение винаги са по-големи от реалните възможности. Най-малко одобрявани и познати са екологичните въздействия, като тази тема е приета двояко навсякъде от селските общности. От една страна, предвижданите мерки да се опазва природата водят до повишаване на разходите на производителите, което те приемат като пречка за развитието. От друга страна, проблемите са зле комуникирани и липсва достатъчно знание за възможностите, които предоставя екологизирането на дейността. Тъй като засега зелената икономика остава приоритет и за следващия Програмен период, необходими са повече кампании от страна на МИГ, вързани с тази тематика.

Необходими са и повече усилия за утвърждаване ролята на МИГ като част от местната общност, а не от публичното управление. МИГ може да засили участието си в живота на общността извън конкретното прилагане на Стратегията чрез организирането на различни дискусии, събития, изложения, форуми по наболели за района теми – бедност, младежи, приобщаване на маргинализираните групи, но и бизнес и предприемачество, туризъм, традиции и идентичност (МИГ вече има опит в това отношение), както и добри практики в областта на оползотворяване на отпадъците, биоразнообразие, ВЕИ. На местна основа трябва да се организират повече събития, несвързани с мерките на СВОМР – пазари, изложби, фолклорни фестивали, концерти, общи инициативи с читалищата. Трябва да се засили и изграждането на мрежи за обмяна на опит и сътрудничество между участниците от различните сектори.